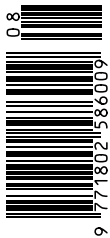

UKRAJINSKÝ ŽURNÁL
8|2023

Ol'ha Samochvalova

OBSAH

Úvodem.	3
Matyáš Sahula	5
Lucie Janíková	10
Bianca Chuffartová	16
Šimon Bortlík	19
Ondřej Mráz	24
Klára Kosičková.	28
Jan Carda	30
Alžběta Tichá	32
Petr Gwuzd.	36
Karolína Brzezná.	41
Kryštof Miča	46
Kristina Pavloková.	52
Marta Šotolová.	56
Pavla Cypriánová.	60
Tadeáš Adam Ševčík	63
Julie Filipová	68
Oldřich Příklenk.	74
Adam Kašpárek	80
Christian Demel	84

ÚVODEM

Milí čtenáři,

bolest, kterou ruská invaze způsobila Ukrajině, pohnula celým civilizovaným světem. Mnoho z nás pochopilo, že svět, který jsme znali jako bezpečný, skončil 24. února 2022. Tohoto pocitu nebyly ušetřeny ani naše děti, které ač nemají zkušenosti s válkami či totalitním zřízením, rychle poznaly, že se děje něco velmi závažného.

Nemáme mnoho příležitostí ani platforem, ze kterých bychom mohli slyšet hlas nové generace, a proto můžeme mít pocit, že se jí tak složité téma, jakým je válka, netýká, že nad ním nepřemýšlejí a že ho neprožívají. Studentská esejistická soutěž, kterou každoročně pořádá Knihovna Václava Havla, nadační fond, však ukázala, že je to přesně naopak. Mladí lidé válku prožívají, války se bojí, studují jí do detailů a přemýšlejí o jejích příčinách.

Knihovna Václava Havla, nadační fond, tuto soutěž pořádá již šestnáctým rokem, tentokrát na téma *Druhým rokem ve stínu války. Jak se nás dotýká válka, kterou známe jen z médií, a přesto jsme její součástí?*

Sám Václav Havel, pro kterého byl esej jediným z ústředních žánrů, si otázku, jakou roli v této či jakékoli jiné válce hrajeme a jak se k ní vztahujeme jako země i jako jednotlivci, kladl opakovaně. *„V dnešním světě tak mnohonásobně propojeném, kde všechno má svůj přímý či nepřímý vliv kdekoli jinde, je třeba systematicky posilovat a šířit pocit obecné odpovědnosti za svět. A to neplatí jen o válečných konfliktech, ale i v ekologii a mnoha dalších oblastech. Ve světové politice větší přítomnost tohoto pocitu globální odpovědnosti postrádám.“* (rozhovor pro bosenskohercegovinský nezávislý časopis BH Dani, květen 1994)

Nejlepší práce vybírala pětičlenná porota složená ze známých osobností českého veřejného života, těmi letos byli spisovatelka a novinářka Adéla Knapová, spisovatel a pedagog Vratislav Maňák, spisovatel a novinář Jiří Peňás, spisovatel, textař, historik a publicista Petr Placák a ukrajinistka Lenka Víchová.

Do soutěže přišlo celkem 71 studentských esejů z 24 středních škol z 8 krajů České republiky. Osm studentů a studentek bylo ze středních odborných škol, zbytek z gymnázií. Letošní ročník vyhrál Matyáš Sahula ze Střední školy pedagogické, hotelnictví a služeb v Litoměřicích. My vám v tomto čísle nabízíme devatenáct z nich.

Generace náctiletých je už tou generací, pro kterou pár set kilometrů, jež nás dělí od válčící země, nic neznamená. Je to generace, která nezná hranice a chápe, že v jistých oblastech moderního života již žádné stanovit ani nejde. I proto je pro ni patrně válka na Ukrajině válkou blízkou nejen geograficky.

Přečtete-li si eseje českých studentů, nebudete litovat. Vyjadřují v nich svůj neklid, pocit bezmoci, ale také naději a chuť s životními nejistotami bojovat, stejně tak, jako s nimi bojují mladí lidé na Ukrajině, jejichž výtvarnými pracemi jsme toto esejistické číslo obohatili.

Jaroslav Holovko

RUSKÁ ZIMA NEMRAZÍ JEN KOZÁKY

Máme se zajímat o Ukrajinu? Je angažování se v konfliktu v souladu se zájmy evropského společenství či dokonce naší malé země? A předně – jak s námi souvisí, pakliže snímáme její dění pouze z televizních obrazovek a našich tak blízkých, a přece vzdálených displejů? V pomyslné mlze otázek se míhají slova ruského písničkáře Viktora Coje: Я жду ответа, Больше надежд нету, Скоро кончится лето. Všechny tři po sobě jdoucí verše jeho skladby evokují bezradnost a připomínají nám smutnou realitu, která se dá aplikovat i na dnešní dění. A nejen to. Čekáme činů a čekáme slov, která budou odpovědí, ale doposud bezvýsledně. Konec léta nenabídne patrně nic jiného než podzimní *rasputicu*, mráz a další pokračování těchto neslavných dějin. Zamrznutí tohoto konfliktu je však příhodnou příležitostí k zamyšlení nad jeho významem v širším historickém kontextu. Především pak máme jedinečnou šanci z odstupu vyhodnotit českou roli a pozici v této problematice.

Bylo by ode mě poměrně malicherné čerpat informace a upínat se na televizní obrazovky, novinové články a hashtagy od všemožných influencerů při hledání odpovědi na pojítka naší pohodlné společnosti a války za našimi humny. Koneckonců, rybář také neloví v louži, neboť je naprosto prázdná. To je práce jiných, já však půjdu odlišnou cestou, kterou spatřuji v učebnicích dějepisu. A i když mnozí nemusí kvitovat mé šťourání do dob „dávno minulých“, pamatujeme, že mezi historií a budoucností je jen jedna velmi křehká bariéra – přítomnost. Docela triviální fakt, že? Svět tím nezbořím, pochopil jsem – nicméně, stále se nedá hovořit o plném pochopení tohoto banálního faktu a nekonečné dekády moderní historie mi dávají

za pravdu, dokola, stále a pořád... Vypůjčím-li si slova váženého prezidenta Václava Havla z korespondence Meď Mládkové: „*Potvrzuje se tím jen camusovská koncepce lidského osudu jako osudu Sisyfova, jenž stále znovu valí na kopec balvan, aby se vždy znovu zase skutálel zpět...*“ Ano, je to stejný koncept, byť v jiném využití. Bylo by zjednodušující říct, že dějiny se opakují, ale vůbec to není tak daleko od pravdy. Přesněji, zdá se, že postsovětský prostor pokrýl již před dlouhou dobou časový permafrost, s nímž zápolí několik století, a žádný plamen zatím nevedl k roztání této zmrzlé země.

Mýlil by se ten, kdo by tvrdil, že pojem „ruské duše“ je pouhý prelud či nic nereprezentující a naprosto abstraktní pojem. Nejedná se o výmysl choré, a přesto geniální myslí nějakého Fjodora Michajloviče. Vlastně můžeme mluvit ve stínu současných událostí, ale nejen těch, o jakési skoro hmotné entitě. Bylo by patrně nečestné vztahovat jednotný soud na celý národ a ani to není můj cílem. Faktem zůstává, že každý národ má své kostlivce ve skříní. Historické paralely je možné vidět ve vývoji mnoha národů. Způsob, jakým však Rusko opakuje své dějiny, je přímo odstrašující. Ne, Rusko neopakuje své dějiny, ono v nich bohužel přežívá.

Velkým problémem ruské společnosti není inherentně samotná její duše, ale primárně s ní souvisící revizionismus, jenž je i v dnešním světě postmoderního vnímání hnaný fundamentálním bojem za takřkajíc „černobílý svět“, v němž proti bezpráví vystupuje pouze Rusko jako hrdina z bájných bylin proti zlu a zkaženosti, reprezentované – kým jiným než námi. Ba ještě více problematická je revizionistická tendence pro okolní státy, nejen Ukrajinu, nejen Gruzii, nejen Čechensko a nejen Moldavsko, se kterými mělo

a má Rusko konvenční konflikty, ale i pro státy bývalého východního bloku, tedy včetně nás.

Ráj nekonečných tajg, krásných baletů, muziky a nedocenitelných literárních počínů, i tak by se dala popsat země na východ od našich hranic. Místo, které dalo vzniknout Puškinovi, Rachmaninovi, Čajkovskému, Bulgakovi, ale i Borisu Godunovi, Leninovi, Beriovi a konečně také Putinovi. Tato země, o níž hovoříme, je závislá – a nemám na mysli její nepřekonatelnou oblibu vodky –, je závislá a opilá svou bývalou slávou a velikostí, nikoli alkoholem. Droga, kterou spotřebovává, je velmi návyková a silná, tvrdý pšeničný nápoj je proti ní placebo, hrozí tak její rychlé předávkování, které může stát uživatele ztrátu stability, a dokonce jeho už tak na vlásku visící život. Dealeři těchto drog jsou nám známi, nejedná se o nikoho jiného než ruské populisty moderních dějin, jež známe pod mnohými nechvalně známými jmény. Tajemnější než její neslavní distributoři jsou bezpochyby její zdroje skryté ve stínu dějin. Tato ruská droga je zakořeněná už v dobách krutých Varjagů, carství, navazujícího impéria a samo sebou sovětského teroru. Ruská droga je známá svojí halucinogenní schopností a neméně pak agresivním působením jejích zběsilých uživatelů. A ohrožení se nás týká, nikdo není v bezpečí.

Ruské dějinné modly, jež slouží za vzor dnešnímu osazenstvu moskevského Kremlu, jsou pestré. Dokonce tak, že prostý ruský člověk musí být zmaten. Má snad adorovat Petra Velikého, cara Mikolaje II. nebo Stalina, jehož busty a sochy se v Rusku množí i ve 21. století jako houby po dešti? Může se patrně ptát: Který z těchto pánů představuje vzor dnešního Ruska? A musí vůbec činit rozhodnutí, které je učiněno za něj? Tamní politická a mediální garnitura má jasno, nebere tento ideologický rozštěp jako problém, naopak tvoří ještě účinnější míšmaš pro účely propagandy Jednotného Ruska. Výsledkem jsou například mozaiky v pravoslavných kostelech, zobrazující obrazy ze sovětských dějin, Lenino vo mauzoleum na Rudém náměstí ležící co by kamenem dohodil od chrámu Vasila Blaženého, dokonce ani symbol ruské státnosti, jakým je hymna, se co do melodie nezměnila, a je tak více

jak osmdesát let reliktem komunistického režimu. Vede to k zamyšlení: Zapomněli Rusové, jak bolševici rabovali a demolovali pravoslavné chrámy? Zapomněli Rusové, jak komunističtí prominenti sedící v kožených křeslech posílali jejich otce a dědečky do gulagů, kde je nezřídka utýrali k smrti? Zapomněli snad na své cary, kteří se cpali nejlepšími francouzskými jidly v jantarových komnatách svých sídel, zatímco chudina jedla v lepším případě chleba s pilinami? Jak naivní musím být, že se vůbec ptám... Nikdy nezapomněli, nikdy nelitovali. Ruský člověk má od nepaměti nepřijemný zlovyk: nikdy neuznat chybu a už v žádném případě porážku.

A nás se to netýká? Jen si vzpomeňme naší mělké paměti navzdory, jak v našich ulicích řádily ruské tanky. Ani toto jeho své krvavé historie Rusové nesetřáslí. Dokonce v ruských médiích probíhaly a stále aktivně trvají snahy o legitimizaci těchto akcí. Nemluvív přitom o nějakých banálních excesech ruské nacionalistické scény à la Žirinovský či Dugin. Bezpochyby i samotná existence těchto individuí v tamním politickém spektru je poněkud znepokojující, ale nikoli tak jako státní zpravodajské služby praktikující naprosto vzorovou propagandu jak z ikonické sovětské *Pravdy*. A pokud ve vás ještě hoří byt' jen titěrný plamínek naděje, že velká ruská periodika mají určitou laťku nezávislosti a serióznosti, dovolím si vás zklamat. Doporučuji například počín největšího ruského portálu *Ria novosti* z dubna předminulého roku, v němž se o pražském jaru pojednává jako o fašistickém převratu (nežertují). Také téměř prosazené uznání statusu veteránů pro členy okupačních jednotek z roku 1968 by nás nemělo nechat chladnými, znamená to totiž mnohem víc, nežli by běžné oko mohlo na první pohled spatřit. Zdvížený prostředník obětem a pamětníkům těchto bolestivých událostí? Patrně ano, ale principiálně se jedná o alarm a vykřičník pro celou euroatlantickou civilizaci, který nemůže být vyjádřen více explicitně. Přitom bych mohl oněch křičících vykřičníků jmenovat ne zrovna poskrovnu – nebudu jmenovat, ale jeden příklad za všechny může být poslankyně ruské státní Dumy zpívající o tom, jak Rusko ochrání Kurily před samuraji a dobude nazpět Aljašku... pojed-

náváme-li tedy o Ukrajině, spojujme ji s námi právě takto: Nejedná se o válku ukrajinského lidu a nesmí se přejímat tento narativ. Jedná se o ruský pradějinný relikt. Onen relikt, o němž pojednáváme, je fenomén ruské svaté války, přesněji snad ruské kontinuální války za dávné, časem vyčpělé hodnoty, které však v dnešním světě 21. století ztrácí jakoukoli relevanci. A jak víme, v globalizovaném postmoderním světě neexistuje důsledku bez příčiny. Rusové od začátku své „speciální operace“ ostrakizují západní mocnosti a krom jiného na ně svalují vinu za dnešní dění. A mají pravdu, avšak v diametrálně odlišném smyslu slova.

Disponovali jsme suma sumárum více než dostatkem indicií k tomu, jak vyhodnotit situaci a jak se zachovat hned zpočátku minulého roku, ba dokonce hned v roce 2014, při tehdy začínající intervenci na Donbasu. Šlo o další příkladnou krizi evropského kontinentu, na níž jsme jakoby nedopatřením opět aplikovali neúspěšná měřítká a špatné vzorce Chamberlainovy politiky appeasementu, která v historii zatím nenalezla svého úspěchu a zdá se, že dnešek nebude výjimkou. Opět jsme dali průchod svému zbabělému pokrytectví a nechali jsme Rusko vědomě překročit řadu červených linií (viz například Budapeštské memorandum). Přesto nevěřím tomu, že by lídři celého západního světa byli naivní či snad hloupí. Oč tedy kráčí? Co jsme tím získali? Usuzuji, že nic víc než „Mír pro naši dobu 2.0“. Motivací k jejich politice byl prostý strach, nic jiného.

„[...] měly na vybranou mezi válkou a hanbou. Zvolily hanbu. Budou mít válku.“ Tato slova pronesl Winston Churchill před přesně 85 lety v reakci na jednání v Mnichově. Poněkud povědomé, že? Avšak predikovat konvenční konflikt na území Severoatlantické aliance by bylo krajně neznalecké, nemějte mě za geopolitického nigramotu. Rusko dobře ví, kam může zajít, a kam ne. To Ukrajina prolévá svou krev za naše pohodlí, my jsme vystaveni jinému bojišti, kterým je hybridní válka v našem společenském prostoru. Obě tato bojiště však ze strany agresora sledují stejný cíl a tím je absolutní destabilizace našich suverénních zemí, jejich demokracií

a svobody, již jsme v rámci východního bloku nabyli teprve před třiceti lety. Stejnou cestou šla i dnes ohněm zkušovaná Ukrajina, nebyla to pro ni lehká cesta, přesto se po jejích stopách národ kozáků vydal a my jsme se zavázali pomoci. Naše pomoc a reakce nebyly dostatečně rychlé...

Rusko bylo už od začátku oranžové revoluce odhodlané vzít Ukrajinu zpátky do své sféry vlivu. Začalo to proruským opozičním blokem, vyústilo v separatistické tendence v Doněcku a Luhansku, tichou anexí Krymu, a nakonec vygradovalo v přímo vedenou a otevřenou válku, které jsme svědky. Všimněte si, že jsem při této analýze došel i k závěru analogie. Představil jsem tři body shrnující strukturu chaosu a destabilizace, jež jsou obdobné ostatním případům a jsou především opakující se vzorcem. Korelace mezi námi a Ukrajinou je tedy více než jasná. My jsme v prvním stádiu tohoto chaosu, na druhou stranu Ukrajina se nachází ve stádiu třetím a stačilo k tomu prchavých devět let. Jedna nedokončená, krušná dekáda prohnala tuto zemi revolucí, pomíjivým mírem a válkou.

Dovolte mi proto otázku: Kolik demonstrací za mír (přeloženo – ústupky a apatie) bude vést ke kroku dva a tři? Jako občané České republiky se nacházíme v bodě, kdy opět rozhodujeme o dalším směřování naší společnosti. Nejsme přítom sami, celý západní svět, a především státy bývalého východního bloku jsou na rozcestí, které bude osudné. Půjdeme cestami moderních Biřaků, nebo budeme Kriegely mezi nimi? Pozorujeme-li dění na naší politické scéně a činíme-li tak i v okolních státech, spatřujeme množství nebezpečných tendencí, které vychází zejména z populistických uskupení, o nichž dnes nechci mluvit, neboť asi všichni dobře známe své takzvané Medvedčuky. Nejenže těchto politických subjektů a jejich četných excesů Moskva využívá ve svůj prospěch, ale hlavně nás směřují blíže k naší chmurné minulosti.

„Člověk a občan hyne v tyranovi navždy a návrat k lidské důstojnosti, k pokání a obrodě se mu stává takřka nemožným. Nadto pak příklad, možnost takové svévole působí nakažlivě

na celou společnost, ta moc je svůdná. Společnost, která tomuto jevu přihlíží lhostejně, je již sama ve svých základech nakažená.“ Myslím, že slova ruského velikána F. M. Dostojevského z jeho *Zápisků z mrtvého domu* krásně předsílají jádro mé následující teze... Nedovolme, aby degradovali naše hodnoty, naše výdobytky demokracie a svobody, na nichž stojí dnešní Západ, nenechme se svést pokušením řečí despotickejších rétorů na vysokých pódíích pod koněm svatého Václava. Nepodceňujme ono dění na východ od našich gaučů a televizí, staneme-li se lhostejnými, legitimizujeme akce, které agresor činí, a stáváme se tak i jejich spolupachatelé.

Na závěr mi dovoluete menší agitaci. Jak napsal šachový génius a ruský disident Garry Kasparov ve své knize *Zima přichází*: „*Svobodný svět musí držet latku vysoko, pokud chce, aby tak dělali i ostatní.*“ Pokud dnes probíhá ve východní Evropě (to jest nejen na Ukrajině) boj dvou myšlenkových konceptů obdobný tomu ze studené války, dobře zvažme, na čí stranu se postavíme. Není v našem zájmu být lhostejnými k frontovým liniím, na nichž se dnes bojuje o náš způsob života – to jsou doufám hrozny našeho empiristického poznání, vykoupeneho i českou krví...

Jednu z těchto koncepcí už jsme na vlastní kůži plně okusili před třiceti lety a je jisté, že další

hazardování s mesiášskými režimy bychom nemuseli přežít. Další „ruská ruleta“ nás může stát podstatně více než ta minulá. Ustupovat v tomto případě agresorovi je srovnatelný nerozum jako házet medvědovi svůj uřezaný prst. Medvěd si nepochybně pochutná, možná bude na chvíli zaměstnán, brzy však zjistí, že ruka vypadá ještě lahodněji, ba že noha má více masa. Zanedlouho bude mít zase hlad, a pakliže se budeme chlácholit, že medvěd má tentokrát chuť na lesní borůvky, pak z nás nezbude nic víc než torzo. Pokud se tedy máme dívat na aktuální dění na východ od nás, dívejme se jak českou, tak globální optikou, ale zejména pak v kontextu naší zkušenosti a našich dějin.

Dzvinka Lozynska

Lucie Janíková

Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži

DRUHÝM ROKEM VE STÍNU VÁLKY ZASE SE STŘÍLÍ DO LIDÍ

ZA KOPCEM JE VÁLKA

za kopcem

je válka!

za kopcem

je válka!

tady

si na válku hrajou děcka

kvetou stromy

pijeme

kouříme

ptáci zpívají

vítr voní a

mraků je tak akorát – –

tady

je všechno tak jak

jsme to vždycky chtěli

dneska

je všechno tak

jak jsme to vždycky chtěli

Jan Těsnohlídek ml.
(Hlavně zachraň sebe)

Probouzím se a jako již tradičně nestíhám povinnosti běžného rána. Rychle do sebe hodím snídani a spěchám na hodinu; je čtvrtek 24. února 2022. Ze všech stran slyším rozrušený hovor. Netuším, co se děje. Jsem zmatená. Vysvětlí mi to někdo? Je válka? Cože, kde, proč, jak? Jak je možné, že je válka tady u nás? Nerozumím ničemu, co se děje. Odháním to od sebe. Začínám se soustředit na školu, ano, Excel, tabulky, aha, tak tedy takto se dělá graf, ano, tomu rozumím... A ne celý den cesty ode mne se právě střílí do lidí. Ani den cesty a někdo přichází o vše, co znal,

o rodinu, blízké, domov, svobodu a život. Ani den cesty a já sedím ve školní lavici na hodině informatiky. Ani den...

Začala válka. Zmatek, chaos a ta nevědomost. Báli jste se? Já jsem se bála; nikdo moc netušil, co se děje a co bude zítra. Jak se změní náš život? Změní se nějak? Budeme také ve válce? A nikdo neznal odpověď.

Celý svět byl otřesený, byť ten krok nebyl zase tak nečekaný. Jen my jsme to zaspali, slepá důvěra v lež vedla k tomuto utrpení. Mnoho z nás mělo pocit, že se svět zbláznil ze dne na den, ale není tomu tak. Války jsou složité a velké. Není možné válčit bez přípravy. Kdo se nějak významněji bouřil, když proběhla anexe Krymu? Nikdo, spolklo se to a šlo dál. Proč, proč, proč? Vždyť to nebylo správné a my, obyvatelé západních zemí, jsme to de facto posvětili. Dlouho před 24. únorem se v okolí hranic Ukrajiny začali shromažďovat ruští vojáci. Ještě v lednu a únoru ruští politici popírali jakoukoliv možnost útoku. Západ je hysterický, je to cílená provokace a šíření dezinformací proti Východu a převážně Rusku, volali do všech stran ruská média a politici. Tak dlouho se o to nikdo nezajímal; rozhodli jsme se být slepí.

Pomaloučku začínám dozvídat, co se teda děje. Třída hučí hovorem, všichni se překřikují. „A takhle to je, napadli je odtud a teď jdou sem a tohle už obsadili,” vzrušeně mi ukazuje mapu kamarád. „To je v prdeli,” rozezní se místností. Nikdo neprotestuje, je to hrůza. My, zhýčkaná generace influencerů, kteří zatím nemuseli řešit skoro nic, žijeme v blahobytu a iluzi bezstarostnosti... My máme reagovat na potenciální hrozbu války!

Tou dobou jsem si začala uvědomovat, jak málo jsme připraveni na zlo světa. Zazvonilo,

my se vrátili do lavic a opět jsme své myšlenky přeorientovali na tak povrchní věci, jako jsou známky, testy, volný čas, moc práce... A ani den cesty a lidé umírali, utíkali, čelili bombardování a starali se o holý život. A my si stěžovali na to, že si po škole nestihneme zajít na kafe, protože se musíme učit do biologie; bylo mi z nás zle.

Roztříštěný svět médií

Mediální svět se rozpůlil. Zatímco u nás bylo trestné otevřeně podporovat ruskou agresi a psalo se o hrůze páchané na obyvatelích Ukrajiny, Rusko celý problém podávalo úplně jinak. Ve zkratce – došli spasit svět. Četla jsem děsivé titulky o mrtvých mužích, znásilněných ženách a odvěčených dětech. A v Rusku se psalo o ochraně, očištění a genocidě páchané na ruské menšině. Viděla jsem spoustu otrěsných fotek, které na mě křičely hroznou pravdu. Na Ukrajině, zemi den vzdálené, je válka.

Velice smutné je, že mnoho mých spoluobčanů věří ruským médiím. Věří tomu, že žádná válka není, že Rusko jde osvobodit Ukrajinu. Že jí chce očistit od všeho zlého. Věří demilitarizaci a denacifikaci Ukrajiny; většina z nich ani netuší, jaký význam tato slova mají. I mnoho ruských vojáků věřilo v tato krásná slova a nerozuměli, proč je nikdo nevíta. Vždyť jdou zachránit své bratry (ruskojazyčnou menšinu na území Ukrajiny) od řízené genocidy. Pamatuju si na zprávu, podle které ruští vojáci dojeli na policejní stanici Ukrajiny a požádali o benzín. My jsme se tomu tady smáli, ale je to spíš k pláči. Vždyť to jen vypovídá o tom, jak byli a jsou zmanipulováni. Byli zpracováni ruskou propagandou, vždyť nevědí, co činí.

Můj strach a reakce okolí

Můj život se pomátl. Přesto, že se mi nic nedělo, jsem byla ve stresu. Ze všech stran se na mě valily důkazy probíhajícího konfliktu. Neřešilo se nic jiného a já byla ráda. Měla jsem radost, kolik lidí se vzpamatovalo a rozhodlo se pomoci. Měla jsem radost, že už nejsme slepí. Ukrajina se bránila, mluvílo se o dnech, než padne, pak o měsících, a dnes to budou dva roky. Prakticky nikdo nečekal, že se Ukrajina dovede bránit tak dlouho.

V té době proběhla spousta dobročinných sbírek. Sbíraly se trvanlivé potraviny, oblečení, hygienické potřeby, finance... Jen na mé škole v řádu pár měsíců proběhly alespoň čtyři takové akce. Vyjadřovali jsme podporu, nosili jsme modro-žluté stužky, měnili si profilové fotky... Do té doby jsem neměla tušení, jak vypadá ukrajinská vlajka, dnes už to vím. Bylo to zvláštní období. Uléhalo se s vědomím, že ráno může vše vypadat jinak než dnes.

Došla jsem do pokoje na internátu. Na posteli seděla má spolubydlící, plakala a v ruce svírala telefon. Pochopila jsem, že mluví se svou maminkou: „...musíme pro ně přijet, jen nevím, kdy a jak. Je to tam hrozné...“ Matka mé spolubydlící je původem z Ukrajiny. Vdala se a odstěhovala, ale její rodina tam stále žila. Neuměla jsem si představit ten strach, který musela prožít. Já jsem se bála, a to mi na tom prakticky nemuselo záležet. Nedomlila jsem se za život mých rodičů, sourozenců... Ne, a přesto jsem se bála. Přisedla jsem si ke své kamarádce a objala ji. Bylo mi jí moc líto, ale nesvedla jsem jí porozumět. Nikdy jsem nepoznala její strach, který na mě koukal z těch modrých očí. Pochopila jsem, že to nebude případ pouze mé kamarádky, ale spousty lidí. Bylo mi zle, tolik životů zhasne jen tak, kvůli marnosti. Přála jsem si, aby každé dítě, každá žena, aby každý byl někde hodně daleko a aby se to celé nedělo.

Ti, kteří utekli

Přišla doba uprchlíků. Ti, kterým se povedlo utéct, hledali útočiště. Hledala se nová místa na ubytování. V jednu chvíli jsem měla pocit, že jsou snad všude. Kdekoli to šlo, tam někdo bydlel. Pomalu jsem je začala potkávat ve svém životě. Moc jsme si nepokecali, nikdy jsem se neučila ruštinu a angličtina poměrně vážla. Bavili jsme se nonverbálně. Mrkali a mávali, kývali hlavou. Cítili se tu špatně, říkaly mi to jejich oči. Byli tak vděční za úsměv, za vědomí, že po nich nebudu křičet. Děkovali mi očima, a to ani neměli za co, prakticky jsem pro ně nic neudělala.

Začala jsem si víc všimnout očí těch, které jsem potkávala. A viděla jsem, že někteří z nás se zlobí. Ano, jsme ve stínu války. Nenávidíme a ani nevíme proč. Zlobíme se, protože zdražily

potraviny, benzín, plyn, elektřina... Že nám uprchlíci berou práci a že tu jsou. Zlobíme se na válku, ale trestáme za to špatné lidi. Ti, na které se mračíme, za to nemohou. V mnoha očích jsem viděla mnoho vzteku. Prosím vás, proč to děláme? Skoro všichni dojeli v bídě. Brali si jen to nejpotřebnější, pokud vůbec něco. Jak je možné, že dokážeme být tak slepí a sebestřední? Vždyť my máme svobodu, domov, rodinu, život. Možná je to právě tím, že nám tyto hodnoty neschází. Možná proto dokážeme nadávat kvůli zdražování. Berou nám práci, křičí davy protestujících. Všichni tušíme, že to není tak černobílé. Uprchlíci se uplatňují převážně v primárním a sekundárním ekonomickém sektoru, zatímco většina z nás směřuje spíše do terciéru. Tedy obsazují pracovní místa, která v našich očích ztratila lukrativnost.

Vzpomínám na tu dobu, kdy jsem začala Ukrajince potkávat ve svém osobním životě. Některé jsem vídala na chodbách školy a v řadách na oběd v jídelně. Mnoho jich bylo v klášterech a pobývali zde pod ochrannou rukou řeholních sester. Spolu s mými spolužáky a kamarády jsme tam chodívali. S těmi nejmenšími jsme si hrávali a ty starší učili češtinu. Dospělí a starší děti nás dychtivě poslouchali, hltali každé naše slovo ve snaze si jich co nejvíce zapamatovat. Byli jsme svědky jejich snahy vyslovit naše písmenka s háčkem nebo čárkou. Se soustředěným výrazem ve tváři se snažili vyslovit slova bez samohlásek (prst, skrz, zmrzlina...). Kouzelná byla jejich vytrvalost, učili se jazyk, o kterém před časem ani nevěděli, že existuje. Snažili se být co nejlepší, aby nebyli nikomu přítěží. Měli nezlomnou vůli.

Pár jsem jich vídala v ZUŠ, pokračovali v tom, co dělali doma, hráli na hudební nástroje. Nejvíce mě ovlivnil Robert. Je to patnáctiletý flétnista a aktuálně navštěvuje 1. ročník Konzervatoře P. J. Vejvanovského v Kroměříži. Do Česka utekl se svojí maminkou, chodil na hodiny ke stejné paní učitelce jako já a shodou okolností měl výuku přede mnou. Později jsem ho začala potkávat i v orchestru. Je to zajímavý kluk, tichý a klidný. Nikdy jsem ho neviděla nesouhlasit. Hrál na školní příčnou flétnu, která mu byla zapůjčena, protože jeho zůstala doma. Nedovezli si s sebou prakticky nic. Často se stě-

hovali. Zpočátku byli v Kroměříži, kde Robert začal chodit do školy a do ZUŠky. Nebyli tady dlouho, po čase se museli přemístit do Rožnova pod Radhoštěm. A tak Robert každý týden dojížděl do Kroměříže na hodinu flétny. Skoro vůbec se mnou nemluvil, neřekl víc, než bylo třeba. Dlouho jsem přemýšlela, co se skrývá za těma smířenými smutnými očima. Nikdy jsem se nic nedozvěděla o jeho otci. Zajímalo mě, jak to Robert prožívá, zda se zde cítí přijatý, co si večer říkají s maminkou... Nikdy mi to neřekl a já se nikdy nezeptala, nepřišlo mi to vhodné. Robert byl jeden z těch, které jsem potkávala pravidelně a pravidelně vídala to smutné smíření ve výrazu jeho tváře.

Mí kmotři pracují v charitě mého rodného města. Snažili se, aby každý z těchto lidí, kteří museli uprchnout ze své země, našel důstojné podmínky pro život. Každý rok se po celé republice koná tzv. Tříkrálová sbírka, má rodina se jí pravidelně účastní. Vybrané prostředky předšlého i letošního léta byly použity i pro tyto lidi. Lidé, kteří jsou v těchto sociálních pracovištích zaměstnáni, měli radost z každého jedince, který našel domov. Mohli začít žít alespoň trochu normálně. A tuto práci jsem velice obdivovala a vážila jsem si každého, kdo mohl takto pomoci. S uprchlíky je velká práce a každý, kdo se jí s láskou ujme, je v mých očích hrdinou. Je nutné najít jim bydlení, a to vybavit alespoň základními věcmi, pomáhat s hledáním zaměstnání... Vysvětlit, jak funguje zdejší společnost, jaké máme zvyky a obyčeje. A pomoci jim, alespoň v počátku, s jazykem.

V mém rodném městě je zvykem na konci každé Tříkrálové sbírky návštěva kina, které je jakýmsi poděkováním koledníků. A před samotným filmem se říká, k čemu byla použita sbírka předchozího roku. Bylo to tak i minulý rok, kdy na nás z amatérsky natočeného i sestříhaného videa mávala různorodá směska obličejů, snažící se lámanou češtinou vyjádřit své díky. Každá rodina nám pověděla svůj osobní příběh, snažili se nám předat svůj vděk, protože skutečně potřebovali pomoc. Celé toto video zakončila malá dívka, nemohlo jí být více než osm let, hrou na housle. Konkrétně toto děvčátko se díky pomoci tolika lidí mohlo začít učit hrát. Smála se a mávala do kamery, byla ráda, že

může dělat něco, co ji těší. S vážným výrazem nám odvrzala asi tři lidové písně a šťastně se zazubila do kamery. Byla pyšná na svůj výkon, zahrála nejlépe, jak uměla. A to bylo poprvé, co jsem viděla tolik lidí plakat dojetím, protože jim malé děvčátko zavržalo na housle.

Kruté a divé je zlo

Stále se šířily zprávy o postupu toho či onoho vojska. Mnoho z nás místo večerníčku četlo aktuální zprávy o situaci na Ukrajině. Prý je to dobré vystřízlivění, říkával můj kamarád. Každý má možnost si uvědomit, kvůli jakým nicotnostem je schopný být nešťastný. Můžeme být za tolik věcí vděční. Pamatujme na to, že ani den cesty od našeho bydliště se střílí do lidí a bombardují města. Je to tak blízko, a my se přesto nedokážeme radovat třeba jen proto, že žijeme.

Četli jsme o mnoha ukrajinských městech, kterými táhla ruská armáda. S hrůzou jsme se dozvídali o osudech měst Buča, Irpiň a Mariupol. To byly dny, kdy by snad bylo lepší vynechat rituál večerního čtení zpráv a jít spát. Člověk umí být horší než zvířata. Jak je možné, že je někdo schopný být tak zlý? Mluvilo se o hromadném vyvražďování civilního obyvatelstva a znásilňování žen. Nedokázala jsem to pochopit. Nerozuměla jsem lidské nenávisti. Rusko čelí podezření za spáchání válečných zločinů na území Ukrajiny.

Jak je možné, že si někdo sám před sebou dokáže obhájit takové zlo? Vždyť toto vás jednou dožene. Bude pak stačit odůvodnění, že to byl rozkaz? Sami před sebou neutečeme. Každý voják, který se té hrůzy účastnil, bude muset sám sobě vysvětlit svůj čin. Není možné se schovat, sami před sebou jsme nazí. Nepomohou slova bez významu. Dá se zmařený lidský život omluvit? Já to nevím, nikdy jsem v takové situaci nebyla. Čím se lepší roztrhaná duše? Útěk je zbytečný, svědomí je rychlejší. Je dotěrné a vtrvalé, zničí nás, pokud nedokážeme odpovědět. A my budeme mlčet. Kdo zná ta správná slova, existují vůbec?

Taky jsme poslouchali zprávy o materiálních škodách. O zničených vybombardovaných městech, ve kterých je prakticky nemožné žít. O řadě obcí a měst, které byly srovnány se zemí

a zmizely z mapy. Mezi tato místa patří Poposna, Marjinka, Vuhledar, Bachmut a již výše zmíněný Mariupol; do dnešního dne nikdo neví, kolik civilního obyvatelstva tohoto města zemřelo. Zemědělská půda je zničená a další léta neobdělávatelná. Předpokládá se, že po konci války tady propukne velký hlad. Děsím se toho, že by tito lidé měli zase hladovět. Jejich průmysl je závislý na pěstování obilí, o Ukrajině se říká, že je obilnicí Evropy. Bojují o svou zemi, o svobodu a život. Oni i jejich země musí kvůli této pro nás normální věci tolik trpět.

A u nás se válka stala součástí našeho dne. Začali jsme přivykat tomuto stínu. Čas od času se vyrojil nějaký vtip odlehčující situaci. Bylo to pěkné oživení jinak chmurné doby. Líbil se mi trend Královce. Ukazoval paradox vysvětlení Ruska, proč je útok na Ukrajinu v pořádku. Zatímco západní svět se tomuto českému vtipu smál, východ se obával napadení. Pěkně to reflektovalo zdejší směr uvažování. Ale média a lidé se nesjednotili. To je asi stav, na který se dá jen těžko zvykat, na rozpůlenou společnost, kdy se jeden den protestuje proti opačnému názoru, než kvůli kterému se protestovalo den předchozí.

Budme světlem, ne tmou

V místě ani den vzdáleném se stále střílí do lidí, budov, nemocnic... Válka stále pokračuje, stále je zlá, nemilosrdná a odporná. Má domovská země se stala útočištěm mnoha uprchlíků. Nakolik vstřícní jsme svedli být hostitelé? Nebyli jsme náhodou jedna z těch zamračených, zahořklých tváří s nenávistí v očích? Ve tmě událostí, které nás přikryly, jsme byli schopní pomoci. Dokázali jsme si zachovat lidskou tvář a být laskaví. Neboť ti, kteří k nám utíkali, zažili už dost zla, bylo by od nás sobecké jim ještě přidávat naši nevráživost. Přesto to nedokáže každý. Ne všichni vidí hodnoty, za které mohou být vděční. Někteří si nevíšimají krásy svobody, života a demokracie, kterou jim nikdo nebere. Naučme se nebrblat kvůli přizemním hloupým věcem. Stěžujeme si na zdražování energií, pohonných hmot, potravin... Z iracionálního důvodu se bojíme o naše pracovní místa. Žijeme ve strachu, že pokud nám ho nevezme umělá

inteligence, připraví nás o něj nějaký uprchlík. Buďme vděční za to, co máme. Žijeme v míru, po ulicích neběhají nepřátelská vojska. Někřičme se v krytu před bombardováním. Nestrachujeme se o vlastní život, víme, že můžeme jít ven, jen tak se projít. A pokud vše proběhne normálně, nikdo do nás nebude střílet. Netrpíme zimou a hladem. Nejsme těmi, kteří se křčí v temnotě zbořeniště vlastního domu a modlí se, aby je vojáci neobjevili. Nemusíme přihlížet znásilňování a vraždění našich blízkých. Zastavme se a uvědomme si, co všechno máme. Usmějme se na svět, který je tak barevný a veselý. Buďme pokorní, tolerantní a vděční a budeme šťastnější. Copak je možné uléhat večer do postele zakaboněný, pokud jsme na právě prožitém dni našli alespoň pět věcí, za které jsme vděční? Ne, budeme vědět, že alespoň za těch pět věcí můžeme děkovat.

A toto je stín, který nás už druhým rokem obklopuje. Není to tma, tma je na Ukrajině. My jsme v šeru této hrůzy. Je na nás, jak se k tomu postavíme. Máme dvě základní cesty. Můžeme být světlem, nebo tmou. Jsme zodpovědní jen sami

za sebe a toto rozhodnutí je na nás. Můžeme se obklopit tmou nenávisí, být zlí a nepřátelští. Můžeme sprostě křičet na ukrajinské uprchlíky. Můžeme se nechat strhnout davem nenávisí. Ano, toto všechno je možné. Ale v tom případě budeme tmou.

Pak je tu ještě cesta světla; snažila jsem se ukázat, že každá drobná pomoc je pro někoho nenahraditelná. Nemusíme zachránit miliony lidí, nemusíme zastavit válku. Ale pokud pomůžeme alespoň jednomu, pokud nebudeme slepí, budeme světlem. Když nemůžeme dělat velké věci, nevzdávejme se. Dělejme drobnosti, v očích někoho jiného můžou být velkými. Naslouchejme svému okolí a dívejme se. Budeme překvapení, co všechno jsme doposud přehlíželi.

Diana Oniščuk

SNĚST SI MODRO-ŽLUTÉ Z NEBE

„Není to ten nejsilnější, kdo přežije, ani ten nejinteligentnější, ale ten, kdo se dokáže nejlépe přizpůsobit.“

Charles Darwin

„Neexistuje zdravý způsob, jak se přizpůsobit hluboce nemocné společnosti.“

Džiddu Krišnamurti

Modro-žlutá ještě před rokem vlála z každého druhého okna a na válku na Ukrajině přišla řeč skoro ve všech konverzacích. Lidé hrdě nosili připínáčky a oblečení s potisky volajícími o pomoc Ukrajině. Nedávno jsem na svoji placku narazila při uklízení šuplíku pracovního stolu a trochu jsem se zastyděla. Snad jsem si na tamní momentální situaci nezvykla. Kam zmizelo mé prvotní nasazení a houževnatá podpora?

Tisíckrát omílané „Slava Ukraini“ vyprchalo stejně jako zvětralé pivo. Přitom po určitou dobu jsme se tímto způsobem bezmyšlenkovitě zdravili málem i ve škole.

Slava Ukraini, česky „Sláva Ukrajině“, zní ve své podstatě přímočaře a jasně. To, co všechno stojí za těmito dvěma slovy, tak průzračné není. Slava Ukraini není jen pozdrav nebo pokřik, ale především je to symbol. Symbol vzdoru, který reprezentuje přes sto let ukrajinské národní historie. Nebylo urážlivé, když jej valná většina lidí používala, nevědouce, co za ním stojí? Odpověď asi není jednoznačná, myslím si ale, že jedno jisté je — lepší je sousloví občas nadužívat než na něj docela zapomenout. A ta druhá možnost se právě stává realitou.

Zájem o Ukrajinu upadá. Vysvětlují si jej dvěma způsoby, které spolu mohou souviset. První

příčina mizejícího povědomí o válce je vyčerpávaný pocit hrdinství, který nás na začátku po vyjádření podpory tolik nabíjel. Druhým důvodem je, že se nic zásadně nezměnilo od doby odražení ruského útoku. Z racionálního pohledu je to jednoznačně skvělá zpráva, ovšem z hlediska reality, v níž musí být naše mysl stále stimulována něčím novým a zajímavým, jde jen o situaci, která zevšedněla. Stala se příkladnou ukázkou trendu, o který přestal být zájem.

Oslí můstek spojující zmíněné hrdinství a vnímání podpory Ukrajiny jako trend chápu asi takto: oba aspekty nás donutily nabídnout pomocnou ruku, byť ze sobeckých důvodů.

Tím, že jsme si začali romantizovat tamní situaci způsobem, abychom v ní my hráli tu nejdůležitější roli, vidíme svou pomoc jako hrdinství.

„Pomoc Ukrajině — to teď letí, nebo ne?“

Nazývat krvavý konflikt na Ukrajině jako trend je trochu cynické, ale víceméně pravdivé. Když zahájila Ruská federace v únoru minulého roku invazi na svého západního souseda, všichni chtěli přispět na dobrou věc a ukázat světu svůj díl pomoci. Regály v obchodech s konzervami a hygienickými potřebami byly věčně prázdné, protože lidé všechny tyto nutnosti ve velkém skupovali a hned poté je posílali potřebným. Asistenční centra pomoci byla někdy přeplněná uchazeči o dobrovolnictví a neziskové organizace pro Ukrajinu byly často darovaným jídlem a oblečením až přehlceny.

Tím rozhodně nechci tvrdit, že to, co jsme dělali, je špatně. My se sice stali ovce, které následovaly demokratické autority a média, ale díky tomu nasbírala Ukrajina spoustu podpory finanční i materiální. Rozumím tomu, že většina lidí nebere přízvisko tohoto sudokopytníka jako

zářnou pochvalu, spíše naopak. Ovšem v případě, kdy jsou davy lidí motivovány humánními cíli, není špatné nevystupovat z řady.

Jak se tedy stalo, že Ukrajina získala tak ohromnou vlnu podpory, a nejen od nás, sousedních zemí?

Jako hlavní faktor vlivu vnímám sociální sítě a medializaci konfliktu. Dění války se v dnešní době nemůže pohybovat jen na bojovém poli. Rozměry konfliktů se přenesly také do virtuálního světa. To samozřejmě může napáchat spoustu škod ve formě lži a dezinformací. Na druhou stranu dokáže jeden instagramový příspěvek rozšířit povědomí o válce mnohonásobně rychleji než některá veřejnoprávní zpravodajství. Můžeme tedy s jistotou tvrdit, že v moderní době je medializace problémů neefektivnější cesta k jejich řešení. Bohužel jsou však tyto trendy bez výjimky krátkodobé a pomíjející.

„Nějak se to táhne, nemůžou to trochu urychlit?“

Stále větší skupina lidí volá po konci války. Mohli byste si myslet, že jde o očekávatelné a pozitivní tvrzení, zdání ale může klamat.

Lidé, které jsem zmiňovala, touží po zakončení konfliktu za jakoukoli cenu. Nestojí vložení o to, aby Rusko přestalo na Ukrajinu útočit, stačí jim, aby se Ukrajina vzdala. Svět těchto občanů končí za hranicemi jejich státu a jediné, co se podle nich od dob ruské agrese změnilo, jsou stoupající ceny plynu a energií. A to vše by se vyřešilo, kdyby se Ukrajina Rusku podvolila.

V tento moment úroda na populistickém poli jen kvete. Když začnou občané sousedních států Ukrajiny pochybovat o podpoře modro-žluté armády, populističtí politici nečekají a chopí příležitosti i váhající voliče za pačesy. S blýskavým úsměvem na billboardech pak slibují, že „jejich prioritou jsou občané vlastní země a ne Ukrajinci“. Volbami odvrácená prognóza: kdyby byl usedl na jaře tohoto roku do křesla hlavy státu Andrej Babiš, konflikt by pravděpodobně z českého povědomí vymizel. Náš nynější prezident česko-ukrajinské vztahy a pomoc jednoznačně podporuje. I přesto je ve vzduchu patrný jistý zápach odumírajícího nasazení a nadšení.

Dostáváme se k druhé příčině mizející ochoty – příjemný pocit po vykonání dobrého skutku pro napadené sousedy nám přestal stačit. Chceme se stát svědky nějakých strhujících zvratů, důkazů, že naše pomoc nejde vničit. Neúnavné odrážení ruské agrese přestalo stačit, chceme vidět velkolepou ukrajinskou ofenzivu. Tento přístup Ukrajině nepomáhá.

Ukrajinci se nepoddají, hájit svůj domov budou navždy, bude-li to třeba. Daleko křehčí je západní podpůrná ruka, která je čím dál méně ochotná natáhnout se a pomoci.

Zkusme se všichni sami za sebe zamyslet, jak bychom se zachovali, kdyby to přišlo k nám. Zůstali bychom a hrdě bránili zem? Za tuto mentalitu otcovsky chválíme Ukrajince, ale dokázali bychom jednat stejně?

„Já jsem byla na demonstraci, co jsi udělal ty?“

Altruismus v pravém slova smyslu neexistuje. Lidé konají dobro ze tří hlavních důvodů: buď za šlechetnou službu očekávají něco nazpátek, byť to předem vůbec neřekli. Nebo se snaží dosáhnout uznání a získat příznivou pověst. Či možnost poslední, ta altruismu zdánlivě nejbližší, kdy se dotyčný honí za uspokojivým pocitem po dokonání dobrého skutku. V tomto případě sice dobroděj žádnou pozitivní reakci od okolí nevyhledává, ale stále nejde o nezištný čin – odměnou mu je totiž vědomí, že je lepším člověkem.

Dnes snad již není tajemstvím, že nic není zadarmo. Proto stejně tak nemůže být překvapivé, že všechno, co děláme, je svým způsobem sobecké.

Po tom, co jsme nabídli tisícům ukrajinských uprchlíků azyl či nějakou formu finanční podpory, si naivně představujeme, že by nám měli jako pohádkové babyčky oplácet dobrý skutek nějakým kouzlem.

V této době a konkrétní situaci by neměla být pomoc projevem šlechetnosti, nýbrž normou. Ukrajinci nám rozhodně nedluží převeliké díky za to, že se chováme lidsky.

Takové hrdinství, kdy naoko chrabře a nezištně zachraňujeme slabší, ale doopravdy od nich čekáme splacení pomyslného dluhu i s úroky, není opravdové.

Na druhou stranu nechci, aby toto tvrzení vyznělo tak, že se máme oddat světeckému rozdávaní všeho svého vlastnictví těm, kteří ho potřebují více. Nemusíme si ani závazně vybrat jednoho oslabeného jedince či v tomto kontextu zemi, při které budeme stát do konce svého bytí. Pochopitelně se může přihodit, že se časem najde někdo ve větším ohrožení, nebo „naš svěřenec“ přestane potřebovat takovou míru pomoci.

Jde spíš o to vnímat situaci z pohledu skutečné oběti, Ukrajiny. Ta nemá zapotřebí ozvláštňovat své vojenské taktiky pro naši pozornost. Daleko více než občasná impulsivní donátorské záchvaty ocení přísun podpory, která je jistá a stabilní.

„Stačí vůbec to, co dělám?“

Ve fyzickém světě se mě tento konflikt prakticky vůbec nedotkl. Otázka oběti pro národ a myšlenku zůstala záležitostí mých prarodičů. Vyrůstám s neskutečným privilegiem, které považují za samozřejmost. Celou situaci prožívám jakoby za sklem — všechno mohu sledovat skrz obrazovku v bezpečí a pohodě.

Svištění letadel si spojím pouze s cestováním a houkání sirén mi evokuje jen rutinní bezpečnostní cvičení. Myslím, že mí čeští vrstevníci to mají podobně. O to víc je pro nás těžké představit si svět, kde svištění nad hlavou předznamenává vojenskou stíhačku a při houkání sirén vám jde o život.

Naše vnímání konfliktu je utlumené tím, že bez prožité zkušenosti nemůžeme pochopit, co válka doopravdy obnáší. Když se poplácáme po rameni poté, co jsme byli na proukrajinské demonstraci, ve stejný čas Ukrajinci nasazo-

vali život za svoji vlast. Když to poměříme, co naše úsilí vlastně znamená? Nechci nabádat k extrémům – abychom se všichni buď nechali naverbovat na ukrajinskou frontu, nebo raději nedělali vůbec nic. Snažím se říct, že ty „malíčkosti“, které děláme, ve velkém měřítku sice nevytvářejí zásadní rozdíl, ale přesto má smysl v nich pokračovat. Jak jinak dát najevo nespokojenost, když ne demonstracemi? Jak efektivněji projevit podporu, když ne darováním potřeb či financí?

Nelze přijmout momentální situaci jako něco, co je dané. Bezpráví u souseda nás ovlivňuje víc, než si myslíme a diktatura v domě opodál se nás může dotknout velmi silně a až příliš rychle. Prozápadne orientované státy představují pro Ukrajinu jedinou naději k výhře. Bez jejich zbraní tamní fronty nevydrží a Putinova podrážka je rozdrtí. Konajíce dobro pro Ukrajinu se chováme způsobem, který nejvíce užítku přinese nám. Každý si chceme snášet modré z nebe a občas při tom narazíme i na žlutou.

Můžeme si znovu zkusit obléknout rytířskou zbroj a pomáhat ještě o něco déle, protože na rozdíl od Ukrajinců nás to stojí jen pár korun. Nebo si aspoň jen provětrat ty staré placky s modro-žlutou barvou. Třeba si díky nim kolemjdoucí připomenou, že se na ukrajinských frontách stále bojují a umírá.

DRUHÝM ROKEM VE STÍNU VÁLKY

Stabilita, svoboda, bezpečnost. Nebo také jinak – Evropa. Starý kontinent si v minulosti prošel lecčím, byl centrem dvou nejhorších ozbrojených konfliktů v dějinách, které kompletně překreslily světovou mapu a na mnohé světové události mají vliv dodnes. Od rozpadu východního bloku bychom ale na světě těžko hledali integrovanější skupinu států, mezi nimiž lze volně cestovat, obchodovat a nabírat pracovní sílu, než je právě Evropa. Jeden velký pozůstatek po rozpadu SSSR a jeho satelitech nám zde ale zbyl – má rozlohu 17 milionů kilometrů čtverečních a jmenuje se Ruská federace. Velká část jejích obyvatel, včetně nejvyššího vedení, se nikdy úplně nesmířila s tím, že svět už nefunguje pouze na bázi dvou mocností, z nichž jedna sídlí v Moskvě. Nikoho z ruských politických špiček přitom ani nenapadlo, že by ony odtržené národy mohly mít právo na sebeurčení či dokonce projevit radost nad svou samostatností. A tak už od 90. let Rusko občas udělá to, co mu posledních několik století šlo nejlépe – na nějaké území vznesl nárok, a svých zájmů se potom pod všemožnými falešnými záminkami snaží vojensky dosáhnout. 24. února 2022 se ale Vladimir Putin rozhodl pro s přehledem největší kolonizační válku uplynulých dekád. Chtěl si podrobit celou Ukrajinu. Z toho, co bylo původně plánováno jako blesková vojenská operace, se ale stala velmi vyrovnaná válka, která se táhne už přes 20 měsíců. Jak tento brutální konflikt ovlivnil naši společnost? Rozšíří se i do jiných států? A nebudou náhodou studenti za pár let stále psát eseje na téma: Šestým (sedmým, osmým...) rokem ve stínu války?

Ty dny před 24. únorem se v mediálním prostoru nesly ve znamení napětí a nejistoty. Nikdo přesně nevěděl, co se bude dít, někdo se bál, ně-

kdo aktuálnímu dění vůbec nerozuměl. Osobně se na své já před tím osudným čtvrtkem koukám jako na poněkud naivní. Když jsem poslouchal Joea Bidena, jak říká, že riziko napadení Ukrajiny ze strany Ruska, a možná i Běloruska, je velmi vysoké a že okupanti se mohou zastavit až v Kyjevě, nepovažoval jsem to za něco, co by se mohlo stát realitou. Tento svůj názor jsem nezměnil ani poté, co ruský diktátor Vladimir Putin oznámil uznání nezávislosti separatistických republik na Donbase. Myslel jsem si, že se přinejhorším bude opakovat scénář, který známe z Gruzie, konkrétně z Abcházie a Jižní Osetie. Tyto dvě separatistické provincie ruská armáda ovládá, nemá však (zatím) ambici vzít si i zbytek Gruzie. Místo zabrání zbytků nárokováných území těchto dvou pseudostátů se však rozhodl pro mnohem rozsáhlejší invazi. Dle osvědčených ruských kolonizačních receptů vše dělá kvůli ochraně ruskojazyčného obyvatelstva. Ignoruje přitom fakt, že mnoho etnických Ukrajinců mluvících rusky o žádnou nadvládu Kremlu nestojí. Ruština je ostatně mateřským jazykem také samotného prezidenta Ukrajiny, Volodymyra Zelenského. Úplně všechny oblasti, které jsou dnes mezinárodně uznávány jako součást Ukrajiny, se navíc v referendu, které proběhlo v roce 1991, vyslovily pro odtržení od Ruska. A to včetně Krymu.

Plán, podle kterého se už tři dny po zahájení invaze měla v Kyjevě konat vojenská přehlídka armády RF, naštěstí Putinovi a Šojuovi nevyšel. Narazili totiž na docela jinou ukrajinskou armádu, než byla ta, kterou v roce 2014 tak snadno porazili. V jedné věci však má Rusko obrovskou výhodu – a tou jsou zdroje. Největší stát světa to, co mu chybí ve kvalitě výzbroje a výcviku, nahrazuje obrovským množstvím úplně všeho, co je k válčení potřeba. Bylo zabito nebo zmr-

začeno velké množství našich vojáků? Nevadí, provedeme částečnou mobilizaci, vězně a jim podobné přece nikdo postrádat nebude. Chybí nám tanky? Nevadí, ve skladech přece máme tisíce muzejních kousků z minulého století, těch můžeme spotřebovat, kolik chceme. Připočteme k tomu ještě to, že díky autoritářskému řízení Ruska není ani problém přizpůsobit ekonomiku válečným časům; změnit zákony v Dumě je pouze formální záležitost a protestovat proti menšímu objemu peněz v jiných odvětvích nikdo v Rusku nebude. Tento přístup krásně ilustruje ruskou mentalitu, v níž nemá jednotlivec příliš velký význam, vždy se totiž lze spolehnout na systém „nas mnoho“. Ukrajina nic z toho nemá. Ochrana života je v bojových strategiích její armády na prvním místě, totéž platí pro drahocennou techniku. Pro překonání této nevýhody potřebuje velké množství dodávek surovin, zbraní i munice ze zahraničí. A přesně v těchto věcech se válka začíná konkrétně dotýkat dalších desítek zemí po celém světě.

Česká republika byla od začátku ruské invaze v podstatě vzorným, ne-li tím vůbec nejvzornějším spojencem Ukrajiny. Za tu dobu jsem měl možnost mluvit také s lidmi z jiných zemí, a vždy jsem mohl s pocitem určité hrdosti říct, že ačkoli oproti Německu, Francii či USA nedisponujeme velkými zásobami armádní techniky, udělali jsme i jako občané vše pro to, aby Ukrajina také díky nám mohla osvobodovat území od nepřátelských jednotek. K vítězství je však potřeba pomoci mnohem větších zemí, než je ČR. Na myslí mám pochopitelně zejména Spojené státy americké, jejichž možnosti jsou mnohonásobně vyšší. Prezident Joe Biden se naštěstí k věci postavil čelem a získal od Kongresu desítky miliard dolarů, které lze vynaložit na pomoc všeho druhu, v první řadě samozřejmě tu vojenskou. Během celé války se navíc rozsah pomoci stále zvětšuje a Západ se odváží k čím dál výraznějším krokům. Německo, byť často kritizované za pomalé reakce na žádosti ukrajinského prezidenta o výzbroj, se od helem dostalo k posílání špičkové těžké techniky, včetně tanků Leopard 2.

V současnosti se válka při pohledu na mapu vývoje bojů dostala do značně opotřebené fáze. Nevíme, jak přesně situace na bojišti vypa-

dá a zda se v příštích měsících vůbec dočkáme nějaké výraznější územní změny. Dopad na nás všechny ale válka má už od prvního dne. A bez ohledu na to, jak přesně se budou boje vyvíjet, její důsledky budeme v mnoha aspektech našeho života pociťovat ještě velmi dlouho.

Od pátku 25. února do neděle 27. února jsem byl v Otrokovicích. Kromě typického víkendového provozu bylo na dálnici ještě něco neobvyklého – obrovské množství aut s ukrajinskou poznávací značkou. Ta auta byla úplně plná, přes zadní sklo nebylo vůbec vidět, protože bylo zaskládané tím, co si s sebou rodiny stihly zabalit. V každém tom autě jela rodina a s ní příběh, v němž se v tu chvíli psaly kapitoly z útěku před válkou. Ty napěchované kufry nebyly jen zbytečným množstvím oblečení, které si vozíme v létě na dovolenou do Itálie, ale představovaly všechno, co těm lidem zbylo. Nyní z nich byli pouze uprchlíci. Ti šťastnější jeli za příbuznými, kteří už v Česku žili, ti méně šťastní jeli do neznáma, pouze s nadějí a vidinou lepší budoucnosti v bezpečí EU a NATO.

Početná ukrajinská menšina nám v Česku nebyla cizí ani mnoho let před vypuknutím konfliktu. Ukrajinci často vykonávali práce, které nejsou u Čechů, zejména kvůli špatnému finančnímu ohodnocení, příliš populární. Najednou sem však přijeli další statisíce uprchlíků, což je chť nechtě pro stát sociálně i ekonomicky velká zátěž. Málokdo se ale ukázal být tak pracovitý jako právě příchozí Ukrajinci, kteří často dělali práci, která nejenže byla hluboko pod jejich kvalifikací, ale také málo placená. Ve výsledku ovšem tato skupina zapůsobila jako mimořádně kvalitní výplň mezer na trhu práce. I přes nejnižší nezaměstnanost v rámci EU totiž v České republice chybí pracovní síla, a Ukrajinci a Ukrajinky, kteří cítili potřebu nám nějak oplatit pomoc, kterou jsme jim poskytli, a zároveň potřebovali uživit své rodiny, se mnoha volných pozic ujali. Asi každý z nás by si vybral pár příkladů, kdy na nějakou pozici v jeho okolí, ať už uklízečka, prodavačka, nebo zdravotní sestra, nastoupil právě někdo z Ukrajiny. Ve výsledku se tedy velká část nákladů, které bylo potřeba v úvodu války vynaložit na pomoc a sociální dávky, přetavila v odvodů na daních a tím pádem peníze, které putovaly zpátky do státního rozpočtu.

Ne všichni Češi ovšem Ukrajince přivítali. Vzniklo mnoho nesmyslných argumentů, které se snažily uprchlíky líčit jako zlo. Tyto nebezpečné dezinformace byly a stále jsou stejně jako během pandemie covidu-19 rozšiřovány na sociálních sítích nejen mnoha „známými firmami“, které si ze šíření strachu v podstatě udělaly živnost, ale také některými politiky, kteří se na bezbranné menšině rozhodli získat politické body. Nenávist byla rozdmýchávána i tvrzeními, že Ukrajinci berou Čechům práci, pouze se přizívají na našich sociálních dávkách a vytvářejí spory s romskou komunitou. Nic z toho samozřejmě není pravda a podobné argumenty byly jen a pouze výmysly, chytlo se jich ale velké množství lidí, pro které se, ať už kvůli jejich frustraci z ekonomické situace, nebo závidi, stali Ukrajinci nepřítelem číslo jedna. Zatím se našťestí jedná pouze o hlasitou menšinu, musíme ovšem vyzužit všech dostupných nástrojů, abychom vamezili šíření těchto potenciálně nebezpečných hoaxů. Dostáváme se tím samozřejmě k úplně jinému tématu, v němž si zahráváme také s limity svobody slova. Dle výzkumů ovšem Češi nemají k menšinám žijícím v našem státě zrovna pozitivní vztah, a nechat na sociálních sítích kolovat příspěvky, které tyto propasti ještě více prohlubují, není nejlepší řešení.

To, že ruská armáda jakožto druhá nejsilnější na světě je mýtus, víme už dlouho. Bohužel ani ona, ani Rusko jako takové však nejsou dostatečně slabé na to, aby se vliv tohoto státu na mezinárodní scéně zmenšil na zlomek původního rozsahu. Není náhodou, že největší spojenci Ruska mají také často své vlastní teritoriální ambice, kterých nelze dosáhnout jinak než vojensky, protože na ně podle mezinárodního práva nemají nárok. Jako první se v tomto ohledu nabízí Čína. Seznam územních sporů, v nichž tato komunistická diktatura figuruje, je plný strategicky mimořádně důležitých míst, ať už se jedná o Jihočínské moře či Taiwan. Události, které 7. října propukly v Izraeli, navíc ještě více destabilizovaly geopolitické dění, a je zde reálné riziko, že mnoho doposud spíše diplomatických sporů může přerůst v plnohodnotnou válku, která by nikomu z nás nic dobrého nepřinesla.

V Evropě, jen pár stovek kilometrů od nás, už více než rok a půl zuří krutá válka vyprovoková-

vaná Ruskem. Po zvěrstvech, která se odehrála v 90. letech minulého století v Jugoslávii, západní politici doufali, že už se nic podobného na našem kontinentu nestane. Lidská paměť a ostražitost jsou ale krátké, a tak jsme si na východě udržovali velmi silnou jadernou mocnost, která občas bez silnější reakce v rozporu s úmluvami, sliby a zejména mezinárodním právem zabrala část území cizího státu. Bylo jen otázkou času, kdy bude Podněstří, Abcházii či Jižní Osetii následovat mnohem větší akce, která může přerůst v největší mezinárodní konflikt od konce druhé světové války. Ukrajina se zatím také s naší pomocí hrdinně brání a ruské armády způsobuje ztráty, které vysoce převyšují jakoukoli válku s ruskou účastí za poslední dekády. Vyhráno ale zdaleka nemá a protivník stále okupuje velkou část jejího území. I proto je potřeba, aby toto téma z našich životů nevymizelo. Obrazy válečných zločinů z Buči či Bachmutu v nás sice vyvolávají smutek a rozhořčení, přesně proto ale o těchto tématech nesmíme mlčet. Jednoho dne totiž budou zodpovědní zločinci postaveni před soud, a budou to přesně tyto události, které povedou k jejich spravedlivému potrestání.

Úspěch Ruska na Ukrajině by mohl nejen Čínu motivovat k prosazení vlastních zájmů jinde ve světě, protože by se v první řadě jednalo o důkaz slabosti a nejednotnosti Západu. I proto je tedy velmi důležité, aby demokratické státy ve své podpoře navzdory vlastním problémům setrvaly, na Ukrajině se totiž bojuje také za naši bezpečnost. Pokud jí na její cestě k vítězství pomůžeme, můžeme získat obrovské množství investičních příležitostí, posílení EU i NATO, a hlavně jasné oslabení autoritářského Ruska na mezinárodní scéně. Ukrajinci si to nepochybně zaslouží – potkal jsem mezi nimi mnoho mimořádně pracovitých, inteligentních a milých lidí, kteří i přese všechno zůstávají optimističtí a radují se ze života. A až někdy budete mít šanci si s nějakým Ukrajincem popovídat, určitě ji nepromarněte. Nejen že můžete získat nového přítele, ale také poznat unikátní lidský příběh toho možná nejsilnějšího národa na světě.

Marija Zajika

VÁLKA, STRACH A LIDSKÉ MYŠLENÍ: REFLEXE NA UKRAJINSKOU KRIZI

Velmi živě si pamatuji, kde jsem byl a co jsem dělal 24. února 2022, tedy v den, kdy Rusko zaútočilo na svého západního souseda a otráslo tak evropskými a nejspíš i světovými pořádky na mnoho let dopředu. Před tímto dnem mě nikdy ani nenapadlo zpochybnit roli státu, národa a jejich obrany. Věřil jsem, že obojí je čímsi posvátným, odkazem předků, který je třeba za každou cenu bránit. Pak ale přišly tanky a stát, který jsem odjakživa považoval za zcela evropský, se ocitl ve válce. Tahle bezprecedentní situace na mě zapůsobila jako náhlá studená sprcha. Každý ukrajinský muž od 18 do 60 let musel povinně narukovat a jít bojovat. Být téže národnosti, do této kategorie bych spadal. To ve mně, bez okolků se přiznávám, vyvolalo hrůzu. Všichni ti mladí muži, stejní jako já, šli do války a já seděl doma a nic z toho si ani nedovedl představit. Měl jsem strach, cítil jsem vztek a především – poprvé jsem se začal doopravdy ptát, proč? Dlouho mě ta myšlenka tížila a tránila, dlouho jsem sám v sobě oscilloval mezi rekem a „zbabělcem“. Snad až teď jsem dospěl k odpovědi, kterou považuji za uspokojivou a která, jak doufám, donutí přemýšlet i další lidi s podobným strachem a nerozhodností. A jak vidíme, takových není málo. Stačí si vzpomenout na poslední prezidentské volby, při kterých Andrej Babiš vyděsil velkou část společnosti tvrzením, že ji jeho protikandidát Petr Pavel zavleče do války. Jakkoliv absurdní tenhle výrok může být, odkryl v lidech bytostný strach z utrpení, touhu zachránit sebe sama a své blízké, společnost až na druhém místě.

V následujících řádcích se pokusím popsat svůj pohled na problematiku obrany státu

a společenské zodpovědnosti. Právě pochopení těchto myšlenek je nezbytné pro kontext zbytku eseje, který se zaměřuje zejména na podstatu lidské nejistoty, strachu a zášti, kterých hojně zneužívá ruská propaganda.

Upřednostnění sebe a svých blízkých před společností nemusí být vždy nutně špatné a následující příklad nám názorně ukáže, proč tomu tak může být. Pokud se člen SS rozhodl raději dezertovat a vzdát se nepříteli, nutně tím poškodil svou societu (tedy ostatní vojáky) a dal by se označit za zrádce. My jej tak ale nenazýváme, protože chápeme jeho motivaci a všeobecně se rozumí, že byla morálně nezávadná. Samozřejmě můžeme hovořit o antisociálním chování a čirém sobectví, troufám si ale říct, že takových lidí je minorita. Primární motivace k odmítnutí boje je zkrátka jiné pořadí priorit. A můžeme snad soudit člověka na základě toho, že upřednostní svou rodinu před celou společností? Že raději bude otcem své dceři, než aby padl za lidi, které sotva zná? Nebo hůř – za společnost, která jej vytlačila na okraj? Myslím si, že ne.

Na druhou stranu, silným protiargumentem může být společenská zodpovědnost. Věřím, že cílem každého člověka by mělo být snižovat utrpení sebe a ostatních. Z toho důvodu by dávalo smysl, že je třeba bránit společnost jako celek a bojovat i za neznámé lidi. Co na tom, že moji blízcí přežijí, když mnoho dalších lidí zemře? Z tohoto pohledu má tedy jedinec zodpovědnost za celou společnost.

Omezuje se ale společnost pouze na stát? Nemyslím si, že pouhé občanství a společný jazyk je argumentem pro věrnost a obranu státu. Kdo by měl tedy bránit Ukrajinu, pokud má každý z nás zodpovědnost za celou společnost?

Logické tedy je, že takovou zodpovědnost má každý člen lidstva – snad až na ty, co zkrátka nemohou.

Stejně tak je ale logické, že zodpovědnost musí být nutně rozdělená a rozvrstvená. Těžko může být korektor zodpovědný za grafickou stránku knihy a stejně tak nemůžeme být ani my plně zodpovědní za každý zmařený život. Nebylo by ale správné zakládat tuto povinnost na nacionalismu či prosté hrdosti (která je pro člověka přirozeně důležitá, ale má své hranice). Z toho vyplývá, že ačkoliv bychom měli cítit jakousi sounáležitost s lidským utrpením a je-li to v našich silách, aktivně mu bránit, musíme si zároveň uvědomit, že není možné, abychom mu zcela zamezili. V závěru tedy zjišťujeme, že cosi jako společenská zodpovědnost existuje a obrana státu je vlastně jen její podmnožinou, rozdělením tíhy na bedra více lidí.

Poté, co jsem se otřepal z počátečního přívalu strachu, mi tedy došla poněkud hořká pravda. Totiž, že mě jako jedince vždy převáží zodpovědnost vůči celku. Z toho zároveň vyplývá, že je-li ohrožena svoboda jedince, je ohrožena i svoboda celé společnosti – protože skupina je nutně složená z jedinců a útok na jednoho z nich je inherentně útok na všechny. Tedy, pokud je ohrožena svoboda Ukrajiny, v nebezpečí je nutně i integrita dalších podobně smýšlejících evropských států. A právě o tomto narušení integrity a současné politicko-sociální krizi, která se v Česku rozmohla po začátku války, se rozepíšu na dalších řádcích.

Stěží si lze nevsimnout problémů, které v poslední době trápí naši společnost v důsledku války na Ukrajině a přílivu uprchlíků na naše území. Národ je nejednotný a najdou se v hojně míře tací, kteří podporují ruskou invazi na Ukrajinu a bezmezně věří slovům propagandy, která paradoxně kromě sebe sama pokládá vše za lež a konstrukt. Nutno říci, že se nelze těmto lidem divit a je třeba mít pro každého jistou míru pochopení. Jen tak totiž můžeme společnost do jisté míry sjednotit a zkultivovat veřejný i politický prostor. Naopak čím méně empatie člověk má pro své názorové oponenty, tím menší je šance na následné smíření. Názorně řečeno: K čemu bude, že svému sokovi dám pěstí, když se pak vrátí s celou partou?

V následujících odstavcích se pokusím popsat důvody, proč lidé často vnímají jako nepřátele spíše Ukrajince a kvůli kterým myšlenkovým pochodům dochází k úspěchu ruské manipulace. Negativní dopad války na smýšlení lidí lze sledovat ve čtyřech rovinách: rovině strachu, zášti, touhy stát v opozici a důvěry.

Je třeba si uvědomit, že všechny roviny poji dohromady jeden prvek, který se vyskytuje jak napříč lidskou historií, tak napříč civilizacemi – potřeba snižovat počet přijímaných podnětů. Člověk odjakživa rád věci uspořádává a organizuje, jakýkoliv chaos je brán jako negativní. Primárně je na vině náš mozek, který zkrátka není uzpůsobený na přijímání takového množství podnětů, jaké dnes každý den bombarduje moderního člověka. Ostatně můžeme tento jev dokázat i v jazyce, který je zákonitě odrazem myšlenkových pochodů. Slova jako chaos, neorganizovanost a změť vnímáme téměř vždy jako špatná. Naopak pořádek, organizovanost a řád v nás budí kladné emoce a uklidnění. Je tedy jasné, že ve chvíli, kdy se lidská společnost ocitá ve zmatku, zákonitě její členové inklinují ke klidu a řádu. A právě v tuto chvíli se objevují různí guruové, mesiáši a v nejhorším případě diktátoři a totalitní politici, kteří slibují nápravu přirozeného řádu.

Nyní, když jsme si vyjasnili podstatu lidské inklinace k pořádku, můžeme přejít k první rovině. Ta úzce souvisí s mými vlastními pohnutkami a obavami, které popisují výše. Nenadálé setkání s bezprostřední hrozbou zasel do lidí strach, zcela bytostný a přirozený. Iluze bezpečí a nedotknutelnosti Evropy byla rozbořena. Strach přímo pramení z nejistoty. I smrti se člověk tak bojí především kvůli tomu, že neví, co jej po ní čeká. Reakcí na takové ohrožení může být hned několik. Útěk, postavení se strachu, agrese a vybití. Lidé, kteří se bojí, mění své obavy v ničivou sílu (v tomto případě proti Ukrajincům). Dle jednoduché nevědomé logiky – když problém zlikviduji, nemusím se bát. Právě tyto lidé propadli často až panice, když Andrej Babiš rozšířil zprávu, že jeho protikandidát Petr Pavel zatáhne české muže do války. Byla to právě tato přirozená obava o životy svých blízkých, která donutila některé občany volit právě Andreje Babiše v nějaké absurdní iluzi toho, že díky němu

zůstanou v bezpečí. Celá věc byla přitom na-prosto nesmyslná a pokřivená.

Druhá, snad ještě silnější motivace k podpoře Ruska a odmítání Ukrajinců, je zášť. Právě tato emoce se vyskytuje u lidí, kteří z nějakého důvodu zaujímají k životu záporný postoj a v důsledku toho označují vše kolem sebe za zmanipulované, nečisté a podvrtné. Příčiny takovéhoho myšlení můžeme hledat nejčastěji v dětství, během kterého člověk nedostal prostor k tomu, aby si svět oblíbil. Jde o děti vychované v nedostatku lásky a respektu, o děti, pro které je život spíš hrozbou. Taková osoba věří, že svět není místo hodné lásky a vyrůstá z ní dospělý, jehož vnímání je prolezlé cynismem a sarkasmem. Více než typem humoru v tomto případě sarkasmem míním životní postoj. Podstatou a nedílnou součástí sarkasmu je totiž to, že jím pouze odrážíme něco, co se nám nelíbí, s čím nesouhlasíme a co je tedy zdrojem jakési naší frustrace. Takto zasažený člověk následně inklinuje k podobně smýšlejícím lidem a organizacím – zbytek lidí je pro něj naivní, slabý a plný tak často omílaných sluníčkářů. Frustrace pak nutně vede k potřebě její ventilace a kompenzace (příkladem může být agresivní nacistická ideologie, která nastoupila právě v době hluboké frustrace německého národa). Když tento koncept dosadíme do současné situace, můžeme pozorovat lidi s podobným životním postojem, kteří vehementně odmítají pomoc Ukrajincům, a naopak s chutí podporují ruskou agresi a propagandu, která jim poskytuje přesně ten cynismus, který v sobě sami mají hluboko zarytý. Stačí se zběžně zamyslet nad propagandou Putina – je plná protikladů, nenávisti, ublíženosti a velikášství. Kdyby byla člověk, perfektně zapadá do výše popsaného vzorce.

S předchozím odstavcem je také velmi úzce spojena potřeba některých lidí stát za každou cenu v opozici proti hlavnímu myšlenkovému směru. Stát na opačné straně spektra hraje vždy větší roli než racionalita a pravda. Tato vlastnost může přímo pramenit ze zmiňované frustrace – všichni mi lžou, a tak musím na opačný pól, který je natolik založený na emocích a konspiracích, že mi jej nikdo nedokáže vyvrátit. Není méně vyvratitelné pravdy než lži. Zároveň člověku tento zcela vyhraněný postoj umožňuje

získat společenskou prestiž, smysl života a zadostiučinění. Podívejme se například na lidi, kteří věří, že Země je plochá (nutno dodat, že argumenty pro podporu Ruska jsou mnohem střízlivější, princip je ale zachován). Velké množství lidí zakládá svou integritu kolem této teorie natolik, že jsou kvůli ní schopní opouštět rodinu a naprosto se nechat pohlit konspirací.

Takovýchto lidí bude spíše menšina, vystoupit proti davu je totiž pro mysl člověka nesmírně náročné. Dost možná jsou to ale právě tito lidé, kteří částečně stáli za prvotní vlnou podpory Ruska (příkladem může být Jana Peterková). Zde je ale velmi jednoduché zaměnit si tuto pohnutku s dalšími jmenovanými rovinami či s prostou touhou po moci.

A čtvrtá, snad i nejdůležitější rovina, je rovina důvěry. Do té spadá prakticky vše, co zatím nebylo zmíněno. Člověk, jehož motivátorem je právě tento bod, nemusí být nijak frustrovaný, vyděšený či snad jinak zasažený. Je důležité si uvědomit, že ať chceme nebo ne, největší vliv na nás má a vždy bude mít naše okolí. Jen málokdo se vzepře názoru, kterému bezmezně věří celá společnost. Málokdo dá víc na článek na internetu než na osobní zkušenost blízkého člověka (čehož mimochodem ruská propaganda aktivně zneužívá). Osoba, která se sama o politiku a dění ve světě moc nezajímá, morální otázky neřeší s důslednou logikou, ale spíš podle citu, až příliš snadno dá na zmiňované faktory. Až příliš snadno bude volit stranu, kterou volí i její rodina. A stejně tak jednoduše podpoří ruskou propagandu a nenávisť k Ukrajincům. Ne však ze zlých pohnutek. Takovému člověku se lze jen stěží divit. Nemá důvod k tomu, aby se hlouběji zajímal o dění ve světě, vždyť musí živit rodinu, starat se o nemocné rodiče, či prostě žít svůj život. A buďme upřímní, možná je takový člověk nejspokojenější ze všech.

V předchozích odstavcích jsme si popsali, z čeho vychází současné negativní pohnutí českou společností a také, na které lidské vlastnosti totalitní propaganda působí. Tím jsme si odpověděli na otázku, jak je možné, že se u nás (a jinde ve světě) tak snadno uchycují proruské názory. Tím, že tyto principy lze aplikovat napříč historií, se může zdát, že situace je zcela neřešitelná. Že se bude společnost vždy točit

v jakýchsi kruzích či sinusoidách. Věřím ale, že alespoň částečné řešení existuje – vzdělání. Pokud od útlého věku dítěti budeme vštěpovat schopnost kritického myšlení, etiku a práci s dezinformacemi, můžeme dosáhnout toho, že člověk spadající do výše uvedených kategorií bude v každé chvíli podvědomě kriticky analyzovat přijímané informace a především – svá vlastní rozhodnutí. Jen svobodou myšlení, která přímo pramení ze schopnosti vyprostit se ze škodlivých iracionálních rámců, a svobodou slova, která je třeba pro kultivaci svobodného myšlení, můžeme dosáhnout skutečně pokrokové společnosti. Školství, vzdělávání a mládež jsou přesně ty oblasti, do kterých musí směřovat velká část společenské síly a zdrojů. Zatím nemohu říct, že bych byl svědkem podobného pokroku. Spíše jakési hry a přetvářky, které zastírají neschopnost naší společnosti zmiňované principy plně pochopit a implementovat. Věřím ale, že jsme na dobré cestě a jednou dojdeme do bodu, kdy se nám podaří čelit strachu a vlastnímu svázanému myšlení.

Česko a českou společnost válka nesmlouvavě zasáhla. Šla na samou podstatu člověka a odhalila v každém z nás to, co zůstávalo dlouho skryto, nad čím jsme ani neměli důvod se zamýšlet. Myslím, že jako společnost i jako jedinci už z ní nikdy nevyjdeme stejní. Jednak se nad námi ještě dlouhou dobu bude sklánět hrozba ruské agrese, propagandy a ztráty svobody a jednak i my sami už nikdy nebudeme počítat s demokratickými hodnotami jako se zcela jistými. A je to dobře. Mnoho lidí se obává směřování společnosti a má strach, že už jsme jednou provždy svobodu ztratili, že se Evropa nenávratně obrací totalitním směrem. I kdyby se ale tato hrozba naplnila, myšlenka svobody zůstane v lidech i poté, stejně jako v nich přetrvávala po celou naši historii. Nevěřím v utopii, ale stejně tak nevěřím v absolutní katastrofu – jsme teď, budeme potom.

DRUHÝM ROKEM VE STÍNU VÁLKY

24. 2. 2022

Den, který měl být jako každý jiný. Den, kdy jsem měla vstát ze své pohodlné a vyhřáté postele, vyčistit si zuby, zasednout ke svému toaletnímu stolku a nalíčit se, převléknout se z pyžama a vyrazit již velmi dobře známou pěšinou kolem betonové protihlukové zábrany, po stranách obrostlé keři, do školy, kde mě měli více či méně netrpělivě očekávat kamarádi a spolužáci jako každý jiný všední den. Tento den však do jisté míry navždy změnil mé vnímání okolního světa. Byl to den mimořádně smutný, plný šokujících zpráv a oznámení.

Především však byl dvacátý čtvrtý únor dnem, kdy se stalo něco, co dlouhou řadu dní viselo ve vzduchu jako velký, temný, bouřkový mrak, který se na nás valil tak rychle a neočekávaně jako letní bouřka.

Toho rána mě probudila máma. Už jen to, že mě místo jemných tónů budíku budí moje máma, bylo nestandardní, ale svým způsobem mě to mile překvapilo. Opatrně jsem otevřela stále snící oči a tehdy přišel onen šok. Maminka měla slzy v očích a něco mi říkala. Pamatuji si své prvotní zmatení z toho, co se mi snažila povědět, stále jsem nebyla úplně probuzená. Věta, kterou moje máma opatrně několikrát vyslovila, však byla ostrá a velmi, pro kontext dění několika následujících měsíců, zásadní. „Je válka,“ řekla. Než jsem to zvládla zpracovat, už mi zvonil mobil. Telefon ani nestačil zobrazovat všechna oznámení o zprávách, které mi přicházely. Všechny však měly společného jmenovatele. „Vojska Ruské federace překročila hranice Ukrajiny.“ Tak zněla první zpráva, která mě doslova praštila do obličeje. Následovaly jí však stovky dalších.

Po jakémsi prvotním zpracování této noční mýry jsem se podobně jako každý jiný všední den vypravila do školy. Zvolila jsem strategii si

tuhle novinku moc nepřipouštět. Netušila jsem, co to pro nás znamená nebo bude znamenat a jakákoli další myšlenka na válku mě děsila. Říkala jsem si „tady přece žádná válka není“. „Zatím“, jak moje máma později jako by mezi řečí pronesla. „Proč by nemohli napadnout i nás?“ obhajovala svůj strach a znepokojení ze situace.

Školní den probíhal stejně jako každý jiný. Ve třídách se normálně učilo, psaly se testy a prezentovaly prezentace. Ale něco bylo jinak. Všichni chodili po chodbách se skleslými nebo vystresovanými obličeji. Je pravda, že pár jedinců očividně zvolilo podobnou strategii jako já, oni však podstatně úspěšněji a vypadali absolutně klidně a vyrovnaně. I tak bylo ale ve vzduchu něco jiného. Něco, s čím jsem se doteď nesetkala. Něco bylo příšerně jinak...

Ve škole byla několik týdnů válka hlavním tématem. Několik starších, a nejen starších studentů se rozhodlo pomoci alespoň vyhlášením sbírky oblečení, léků, trvanlivých potravin a hygienických potřeb, které následně dopravovali na ukrajinské hranice, později přímo na Ukrajinu, zjišťovali, co nejvíce chybí a co je potřeba dopravit příště. Aby se však nevraceli s prázdnou, pomáhali dopravit ty, kterým se již povedlo dostat se za hranice napadené země k jejich rodinám v Čechách, na Slovensku, v Maďarsku, Německu, Polsku a Rakousku. Toho jsem se já neúčastnila. Nevěděla jsem, čím bych měla přispět, co by se hodilo nejvíce. Moje touha a jistá forma potřeby Ukrajině alespoň trochu pomoci mě přinutily věnovat peníze. A tak jsem se rozhodla poprvé přispět na charitu.

Vyšla jsem ze školy a venku bylo krásně. Mě však krása prosluněného zimního dne vůbec neokouzila. I když byla obloha jasně modrá a na nebi nebyl ani mráček, vše mi připadalo o několik odstínů tmavší a hrozivě temné. Stromy, domy, tramvaje, lidi, prostě všechno.

Ten den jsem měla spoustu plánů, které jsem vzhledem k událostem, které celodenní atmosféru zahalily do temných odstínů, zrušila. „Dneska ne, dneska už nemůžu,“ říkala jsem si. Rozhodla jsem se, že si na chvíli od všeho odpočinu. Lehla jsem si do postele a otevřela mobil. Chyba. To skutečně nebyl dobrý nápad za předpokladu, že jsem chtěla na chvíli utéct z reality. Ze všech stran na mě začaly vyskakovat další a další informace a zprávy, vyjádření politiků a záběry ze zasažených oblastí Ukrajiny, až jsem se dostala do spirály, kdy jsem nemohla myslet na nic jiného a útěk a odpočinek od reality se tak úplně nekonal. „A dost!“ řekla jsem si, odhodila mobil, lehla si vyčerpaně na postel a začala koukat do stropu s nepřítomným výrazem ve tváři. Ani tak jsem se nezačala cítit líp. Najednou mi přišlo oznámení. Psal mi kamarád, jestli s ním nechci jít na demonstraci na podporu Ukrajiny na Václavské náměstí. „Že bych šla?“ zapřemýšlel jsem. „No tak jo,“ povzdychla jsem si a definitivně tak vzdala svůj plán odpočívat. Vstala jsem z postele, vzala jsem svoji plátěnou tašku přes rameno, zavřela za sebou dveře bytu a vyrazila na svoji první demonstraci.

17. 10. 2023

Koncem února to budou dva roky od toho dne. Dva roky ode dne, kdy mě místo budíku probudila máma se slzami v očích a se slovy, že je válka. Dva roky ode dne, kdy jsme se všichni pod atmosférou hustou jako vlněná zimní příkrývka zvládli spojit víc než kdykoli předtím, alespoň co si pamatuji. Tisíce lidí na Václavském náměstí, před ambasádou Ruské federace, při sbírkách a vyjadřování podpory napadené zemi.

Přijde mi zvláštní, že válka již není tématem jakkoli vzbuzujícím větší emoce. Pomalu, ale jistě se o ní přestalo mluvit. Nejdřív byla hlavním tématem každodenního života, ale pomalu se začala vytrácet z našich myšlenek, z rozhovorů v televizi a z našich životů tady v Praze. I když Putinova „třídenní speciální vojenská operace“ dál probíhá již téměř dva roky, už není tolik diskutovaná či aktuální. Bohužel, co není aktuální, s výjimkou našeho učitele historie pana Brdka, nikoho nezajímá. Možná teď znám bezcitně, ale

lidi, kterých se to tolik nedotklo, na to s odstupem času zapomněli, a někteří dokonce změnili svůj postoj úplně.

Tady v České republice se čím dál více lidí stává proti přijímání ukrajinských uprchlíků a veřejně proti nim vystupují na demonstracích a sociálních sítích. I pár mých přátel zastává takový názor, byť možná nejsou radikálními stoupenci hnutí a spolků, jejichž motem jsou hesla jako „Ukrajinci, jděte do prd...“, „Jsou to vyžírky, co nepracují a pobírají podporu!“, „Neumí se chovat a jsou nebezpeční.“, „I kdyby válka skončila, tak se zpátky nevrátí, protože se tady mají dobře.“ Upřímně nerozumím tomu, jak je možné, že tak početná skupina lidí postrádá tolik empatie. S těmi, co mi za to stáli, jsem se snažila na tohle téma nějak opatrně pobavit a snažila jsem se jim několik věcí vysvětlit. Většinou jsem se jim snažila připomenout a taky přiblížit hrůzy spojené s opouštěním přátel, rodiny, sousedů, kolegů v práci, domova či rodného města, kterými si ukrajinští uprchlíci museli projít. Citlivějším jedincům jsem se snažila vysvětlit pojmy jako kulturní šok či jazyková bariéra, většinou však stejně marně. Je pravdou, že jsem také mnohokrát přemýšlela, jestli lidé patřící do této skupiny, jsou skutečně tak inteligentní, jak vypadají. Inteligentní člověk by přece bez zbytečně dlouhého vysvětlování pochopil, že každému by bylo daleko příjemnější být u sebe doma, tam, kde žije jeho rodina, přátelé, kde pracuje či chodí do školy než utíkat v únorových mrazech několik tisíc kilometrů někam, kde si na něj lidé ukazují prstem kvůli jeho národnosti, žije v nejistotě, jestli sežene práci a jestli budou jeho děti mít kam chodit do školy.

Obecně se náhled celé naší společnosti na válku na Ukrajině velmi změnil. To, co nás koncem února loňského roku spojilo, teď rozděluje společnost, někdy dokonce víc než názory na naši politickou scénu či fanouškovská příslušnost k týmům naší první fotbalové ligy. Upřímně, je mi z toho trochu smutno, když nad tím zapřemýšlím. Ale co už. Lidé budou vždy hledat viníka své bídné životní situace jinde než u sebe.

DVA ROKY VE STÍNU VÁLKY

Dva roky ve stínu války, téma, které je v dnešní době velmi sledované. Po covidu-19, který nás omezoval tři roky, přišla válka na Ukrajině. Jaký je vlastně důvod, že tato válka začala a proč stále pokračuje? Co když Rusko porazí Ukrajinu a bude se chtít dále rozpínat do Evropy? Znamenalo by to třetí světovou válku?

Dle mého názoru vztahy mezi Ruskem a Ukrajinou byly vždy velmi napjaté, ale málokdo by čekal, že po třech letech omezení z důvodu pandemie covidu-19 by mohlo přijít něco jako válka. Zkusme se na to podívat z druhé strany, proč nevyužít oslabení celého světa a nevyužít příležitost napadnout Ukrajinu. Co když byl covid pouze spouštěč, ale válka se připravovala mnoho let dopředu? I takové se objevují názory.

Jeden klad bych na válce našel, odešel covid-19. Ať přemýšlím, jak přemýšlím, prostě se z něho stalo klasické nachlazení. Ano, je to „strašné“, ve válce umírají lidé jen kvůli tomu, že se Putin rozhodl mít vše – i to, na co nemá právo. Jemu by vyhovovalo, kdyby celý svět bylo Rusko.

Také si myslím, že válka je děsivá, ale ne tak, jak to píšou v médiích, kde ji schválně přibarvují, aby se lidé více báli. Lidé, kteří se bojí, se lépe ovládají, to se ví odnepaměti. Politikům a lidem, kteří parazitují na válce, toto vyhovuje. Možná že to přijde pouze mně, ale čím déle válka trvá, lidé ji přestávají řešit a začínají si zvykat na to, že může trvat velmi dlouho a je pouze ve hvězdách, kdo a kdy použije ničivější zbraň.

Ve finále si myslím, že tato válka je jen začátek, protože se válčilo věky věků. Důvody byly vždy stejné, bojovalo se o větší území nebo kvůli náboženství. V historii se velmi těžko hledají chvílky, kdy se někde neválčilo. A teď, když se v médiích přestává psát o Ukrajině, tak začne

válka v Izraeli. Z neoficiálních zdrojů prosakují zprávy, že proti sobě zbrojí i jiné státy.

Dle odborníků bude země za pár desítek let na pokraji svých sil. Ano bude, ale ne kvůli klimatickým změnám, ty na tom samozřejmě budou mít také svůj podíl, nýbrž kvůli válkám. Technologie, které se ve válce používají anebo jsou připraveny k použití, dokážou svět srovnat se zemí. Svět, který známe, se navždy změní a je pouze otázka, zda na něm přetrvá život.

Viktorija Hrečucha

DRUHÝ ROK VE STÍNU VÁLKY

„A si začala válka na Ukrajině!“ se slzami na krajíčku přiběhla Hanka. Hlouček studentů zrovna seděl ve společenské místnosti. Vesele jsme si povídali, hráli karty a velmi falešně a nahlas zpívali karaoke. „Ehmm co?!“ otočila jsem se na Hanku, zcela zmatená. A právě v tu chvíli mi do života vstoupil nový tvor. Prošel dveřmi do mé hlavy bez zaklepání. Bez zdvořilé otázky, zda může dál, bez slušného pozdravení. Z jednoho zákoutí mé lebky si vytáhl židli a pohodlně se usadil. Jako by věděl, že se nějakou dobu zdrží. Nepředstavil se mi, neřekl, co tam dělá, odkud přišel a kam jde, ani proč se usadil zrovna tady. Byl dokonce tak nenápadný a potichu, že mi pěknou chvíli trvalo, než jsem ho vůbec objevila. Nakonec jsem odhalila jeho přítomnost i jeho totožnost. Byl, a vlastně ještě pořád je, stínem války. Zvláštní chlapík, ten Stín. Před téměř dvěma lety se nastěhoval a už nikdy neodešel. Postupem času se zabydlel natolik, že se stal mojí součástí. Už jsem na něj tak zvyklá, že ho vůbec nevnímám. Ale pořád tam je a dělá si, co se mu zrovna zlíbí.

Hanka měla v očích hrůzu, zděšení, ale taky nejistotu. Nevěděla, co přesně to znamená. To ostatně nikdo z nás. „Rusové záutočili na Ukrajinu.“ Ta zpráva přistála doprostřed našeho kroužku jako meteorit. Vyhledala dobrou náladu, zpěv i vtípký. Zůstalo po ní tíživé ticho. A v tom tichu vznikl prostor. Naše mysli byly ochromené, neschopné jediného činu, jediného slova. Dveře zůstaly dokořán a nikdo je nehlídal. Tak se stalo, že každému proběhl dovnitř Stín. Každému trochu jiný a přesto stvořený ze stejného těsta. Ten můj využil hned první chvíle. Jen co se rozkoukal, zvedl se ze židle a už si to štrádoval směrem k mému srdci. Rozkopl dveře. Ponoukl mě k otevření telefonu, médií a sociálních sítí. Mediální masáží zoral půdu

mého srdce a dokud byla půda ještě kyprá, dal se do práce. Stín, jako přehnaně natěšený farmář, zasel všechno, co měl. Různé druhy osení sypal přes sebe s nadšenou myšlenkou, že něco z toho určitě vyklíčí. Rozházal všude semena nejistoty, nadšeně poskakoval a rozhazoval bezmoc. Nešetřil s depresí a pečlivě a hojně rozmístit strach. Když bylo dílo dokonáno, odskotačil zase nahoru do mozkovny. Stihl to tak neskuptečně rychle. Moje srdce sotva stačilo párkrát splašeně odbít a už byl hotový.

Ten večer už jsme nezpívali. Seděli jsme ve stejném hloučku, a přesto byl úplně jiný. Hltali jsme všechny komunikační kanály. Tucet teenagerů, ještě před chvílí zabraných do lehkých, mělkých a malicherných témat a starostí, které ostatně tomuto věku náleží, se ocitlo tváří v tvář novému protivníkovi. No, kdyby to bylo tváří v tvář, mladá krev by se s tím poprala. Spíš jsme protivníka poprvé spatřili jinde, než na stránkách učebnice. Byl tak blízko, že jsme cítili, jak nám dýchá na krk. Ale zároveň tak daleko, že jsme se mu nemohli postavit. Místo protivníka Války přišel Stín. A na něj jsme nebyli připravení. Chyběly nám zbraně i know-how, jak je použít. Proti Stínu jsme byli bezmocní.

Válka přišla na Ukrajinu. Neohrožená, nekompromisní. Brala si, co se jí zlíbilo. Lidské životy, domovy, všechny věci, všechno co lidé měli. Kromě toho sebrala ještě pocit bezpečí, toho, že Ukrajinci mají jisté místo pro život, sebrala vyhlídky do budoucna. Válka se rozkročila na hranicích dvou zemí. Dala si ruce v bok a začala rozkazovat. Posílala proti sobě vojáky, jednala rukama důstojníků, generálů i politiků. Rozhodovala, koho si vezme dnes a koho si nechá na zítra. Přecházela sem a tam a vybírala si své oběti. Zrodila se z nenávisti, touhy po moci a nebetyčného lidského ega. Podle toho taky dorostla do velikosti hráčů basketbalu a bezohled-

nosti budíku. Vojenské objekty bourala stejně jako paneláky plné lidí, cvičené vojáky zabíjela stejně jako civilisty. Je 6:35. Píp píp. Je čas jít. „Nechce se mi,“ a „Ještě pět minut!“ na Válku neplatí.

Tak jako je mým každodenním protivníkem budík, jejich protivníkem je Válka. Ukrajinci hledají zbraně, které by proti ní fungovaly. Někteří v ruce drží kulometry, jiní sedí v tanku, když jim svět nějaký pošle. Jiní mají ruce prázdné. Jejich zbraněmi je odhodlání, odvaha, víra, trpělivost a hlavně naděje. A ta, jak tvrdí již Hvězdné války, umírá poslední. Válka stojí místním obyvatelům na prahu, a tak s ní každý den, znova a znova, bojují. Odhodlaně žijí dál a sbírají odvahu vyjít z domu. Trpělivě přechkávají všechny hrůzy a v srdci jim plápolá oheň naděje, který je drží při životě. Já ale vidím Válku z dálky. Sedím si v pohodlí svého bezpečného domova, svého klidného Česka, a pozoruju, jak si tam ta Válka stojí. Tyčí se vysoko nade mnou a já koukám na její tři brady. Je tak obrovská, že vrhá stín. Stín, ve kterém už téměř dva roky žijeme. Ale co to vlastně je, žít ve stínu? Jaký to na nás má dopad? Je trochu víc šero. Nevidím, co bych mohla. Neumím najít, kde je pravda. Šero obaluje vlhkou mlhou informace, které k nám přicházejí. A nejenom u nás. Ta stejná mlha zkresluje informace v Rusku. Propaganda je přímým výsledkem mlhy, šera, stínu Války. Žijeme ve stínu. Je všude kolem nás. Ale má své hranice. Cítím ho jenom tak, jak moc si ho pusťím k tělu. Můžu se rozhodnout, že si ho nebudu všimnout a do jisté míry skrze něj budu proplouvat, aniž bychom se střetli. Avšak z Války vznikl ještě jeden Stín. Respektive nespočet Stínů. Je to můj starý známý, který se nastěhoval, když jsem se o Válce poprvé dozvěděla. Je to i ten Tvůj Stín, milý čtenáři. Nevím, jestli jsi ho už objevil, jestli s ním komunikuješ, a co přesně provádí ve Tvé hlavě. Možná s ním už dlouho bojuješ, nebo si ho třeba hýčkáš a notuješ si s ním. A možná sis ho právě teď uvědomil. Ať tak či tak, nenamlouvej si, že tam není. Znáám to od sebe. Chvilí mi trvalo přiznat si, že moje hlava má nového obyvatele. Ale je lepší o něm aspoň vědět. Žijeme ve stínu Války a Stín Války žije v nás. Stín, který nás obklopuje, mi připadá pouze jako vnější okolnost. Něco jako prostředí.

Dalo by se to přirovnat třeba ke škole, do které chodím. Zato Stín, který žije ve mně, je to, jak se cítím v hodině chemie, smích sdílený s kamarády a radost z odpadlé hodiny zeměpisu. Stín způsobuje to, co se reálně děje ve mně. Když čtu zprávu o spadlé bombě, kdoví jak moc zastřešenou mlhou, kopne mi do nervů a připomene mi strach, který mám. Je přímo u mě, ve mně. Je to ten pravý dotek Války.

Zároveň s Válkou kromě stínu, Stínů a ztrát na mnoha frontách přišly i nové věci, skutečnosti i pocity. Ukrajinský národ se semknul. V mnohých se zrodila touha bojovat za svou zemi, hrdost na svoji národnost a zarputilá myšlenka nevzdat se. Bojovat. Bojovat za to, co mají rádi, za svoje blízké, za své místo ve světě. Pro tento svět je to překvapivá zkušenost. Zírali jsme s otevřenou pusou do svých mobilních zařízení, s respektem a úctou k tomu, jak jdou jiní do Války. A možná právě to v nás probudilo zájem. Nebo snahu o sounáležitost. Kdo ví, možná to byl soucit, co s námi konečně hnulo. Začaly vznikat dobročinné sbírky. Sháněly se peníze i hmotná pomoc. Každá deka navíc se počítala. A to vše jsme začali posílat na Ukrajinu. Není to jako nasadit svůj krk, ale v bezmocnou chvíli, kdy Stín hučí pořád dokola, že s tím stejně nic nezmůžeme, je to alespoň něco. Něco, čeho se můžeme chytit jako tonoucí stébka trávy. Je to jakási naděje, že můžeme něco změnit. Nějak pomoci. Kdo měl navíc, věnoval. Kdo mohl ubytovat, přijal do svého domova toho, kdo svůj ztratil. Kdo uměl hrát, udělal benefiční koncert. Kdo se uměl modlit, prosil za Ukrajinu. A tak jsme, každý ve svém nitru, vedli konverzaci se Stínem. Možná jsi o ní ani nevěděl. Podvědomě jsme se mu snažili dokázat, že nejsme bezmocní.

V tu dobu jsem si začala uvědomovat, že ve mně Stín žije. Někdy jsem se přistihla, jak mu spílám: „Má to smysl. Teď jsem byla na benefiční akci a ty peníze těm lidem pomůžou. A podpoří je celý svět a někam se to posune a dohodne se mír a a a...“ a on se jen potměšile usmíval. Neplýtvat svojí drahocennou energií, aby se se mnou hádal. Ani nemusel. Stačilo počkat, až moje euforická chvílka zase přejde. Až budu mít jiné starosti. Až nebudu ve střehu. Až moji mysl vyhodí z rovnováhy jiné stíny a obavy. Potom

šel a protáhl se škvírou ve dveřích do mého srdce. Sklidil, co zasel. Nesl si náruč nejistoty a strachu zpět nahoru, aby mi ukázal, kdo je tady pánem. A tak to šlo dál a dál. Někdy jsem měla navrch já a někdy jsem cítila špičku jeho boty zabodnutou ve svém hrudníku.

Před necelými dvěma lety jsem se svým Stínem válčila denně. Neustále jsem se snažila něco mu dokázat. On se zase snažil získat kontrolu a nadvládu. A svět? Ten se snažil pomoci. Tolik snahy, tolik zájmu. Věnovali jsme Ukrajině pozornost. Neustále jsme o ní psali a zase četli. Každý den jsem se setkala s ozvěnou války. Když do školy přišel nový spolužák. Když jsme ubytovávali maminku se dvěma dětmi do volného pokoje. Když o tom psala média a všude visely modro-žluté vlajky. Teď na to vzpomínám lehce nostalgicky. I tak strašné období je dobarvené různými brýlemi mých idealizovaných vzpomínek. V hlavě mám obraz světa, který se zajímá, kterému to není jedno. Možná to tak bylo a možná ne. Ale já jsem z toho měla ten pocit. A teď? Zastavila jsem se a rozhlédla. Co je komu po Ukrajině. Košile bližší kabátu. Zcela pozvolně hlasy utichají. Kde je naše odhodlání? Zmizelo jako pára nad hrncem. Občas se někdo zmíní. Ale už to není s tím opravdovým zájmem. Už nejsme celí rozrušení, že se děje taková nespravedlnost. Flegmaticky přečteme zprávy o dalších ztrátách na životech, o dalším napadeném městě, o dalším spadlé bombě. Stín, který býval obrovský, silný, mocný a aktivní, jen sedí a krčí rameny. Přidal se ke stolu, nad kterým visí tabulka s nápisem: dlouhodobé obavy, starosti, stíny a jiné. Zlenivěl, mizera jeden. Už ani neplní svůj jediný účel. Občas si se strachy tahají krátkou sirku, kdo zrovna bude muset jít do velína a způsobit trochu rozruchu. S flegmatickým přístupem Stínu přišla i změna v mém postoji. Válka na Ukrajině se pro mě stala běžnou skutečností. Tak jako Británie není v Evropské unii, na Ukrajině se válčí. Stal se z toho fakt. Rusko-ukrajinský konflikt se normalizoval. Všechny ty emoce, které Stín s péčí pěstoval, byly najednou zcela normální, nevyjimečné, nepodstatné.

Snad nejhorší na tom všem je, že ani nevím, kdy se to stalo. Kdy jsem přestala vnímat. Kdy to společnosti začalo být tak trochu jedno.

Kdy Stín pověsil své řemeslo na hřebík. Nebyl tam žádný zlom, žádný jasný předěl. Měla jsem pocit, že se nic nemění. Když jsem se rozhlédla, už bylo po všem. Zájem zmizel po anglicku. Stejně jako zába hozená do studené vody a pomalu vařená, uvědomila jsem si teplotu vody daleko za bodem varu. Už jsem nestihla vyskočit.

Já jsem jenom vzorek. To, co se dělo v malém na mém písčku, se dělo ve velkém ve společnosti. Na začátku nás to všechno tak zajímalo. Věnovali jsme tomu čas, pozornost i zdroje. A jak šel čas, přestalo nás to bavit. Pochopili jsme, že nejde přímo konkrétně o náš život. Všeobecný stín dál mlžil, když bylo co. Ale naše Stíny zlenivěly. Nadvládu získaly zpět naše osobní starosti. Více egocentrické myšlenky, jako kam půjdou na školu a co budu večeret. Já a já. Soucít a solidarita vybledly jako starý obraz po babičce. Čas vyšisoval i naše zaujetí.

A tak si říkám: „Kde jsi, Stíne?“ Z hloubi duše se ozve tiché zabručení. Toho nevitaneho hosta jsem dlouho nemohla vystát. Hádala jsem se s ním a nadávala mu. Ale když najednou nebyl aktivní, bylo to nějaké zvláštní. Něco chybělo. Četla jsem o zvěrstvech a o smrti, a ani to se mnou nehnulo. Stín se ani nezmohl na to, aby mi pocuchal nervy. Nepřetržitý proud příběhů útočících na city ty moje zcela otupil. Přichází ke mně nové myšlenky. Co vlastně ten Stín dělal? Nutil mě přemýšlet, zajímat se. Dával mi důvod něco dělat. Naše dohady mi dodaly energii a odhodlání. Kvůli němu jsem musela bojovat se strachem, nejistotou a bezmocí. Díky němu jsem byla plná zájmu, zvědavosti a motivace pomoci. „Nebyl jsi nakonec až takový buďžkníchemu. Chybíš mi...“ říkám mu smutně.

Ten den jsem zažila nečekané usmíření. A v něm najednou vysvitla nadějná myšlenka. Konečně taková, kterou jsem sdílela se Stínem. Snad jednou, tak jako my, najdou ty dvě rozvrácené země mír.

Anna Burkovecka

ČESKÝ HLAS PRO SVOBODNOU UKRAJINU ANEB JAK BYCHOM SE JAKO ČEŠI MĚLI POSTAVIT K VÁLCE NA UKRAJINĚ

Válka! Kyjev! Mariupol! Charkov! Záporožská přehrada! Ofenziva! Defenziva!

Zákopy! Některým se to nemusí zdát, ale válka trvá již druhým rokem a všechna tato slova, i mnohá další, rezonovala a nadále rezonují v našich médiích, ale i v samotné společnosti. Bylo to konkrétně 24. února minulého roku, kdy válka započala, a teď, v říjnu roku 2023, kdy sepišuju tento text, stále trvá a nevyvádá to na blížící se konec. Od prvního výstřelu již nyní uplynulo více než 20 měsíců a poslední asi ještě nějakou dobu nedopadne na nyní chladnou půdu, která dříve sloužila k pěstování obilí, tehdy před počátkem všeho toho vraždění. Kdybychom k válce připočetli i období bojů na Donbase a obsazení Krymu, při kterém zahynuly další tisíce lidí, dostaneme se na více než 9 let bojů. Tyto předchozí boje však byly západní společností téměř ignorovány a hrůz války jsme si začali všimnout až po vyhlášení „speciální operace“, kterou původní konflikt eskaloval do aktuální podoby války. Vzpomínám si na začátek loňského roku, na chvíle blížící se války. Málokdo v té době považoval válku za reálnou. Nejsme dnes na války tak zvyklí jako kdysi.

Putin měl jakési zvláštní lživé projevy, americké tajné služby informovaly o tom, že se blíží válka, Rusové dělali cvičení u hranic s Ukrajinou, pořád se to však zdálo až moc nereálným. Až jsme se nakonec, již zmíněného 24. února, vzbudili do války.

My v ČR jsme sice nebyli přímými aktéry války, ale všude jsme viděli videa tanků, vojáků, stíhaček, výstřelů, výbuchů atd. Mnoho lidí přepadla obava, že válka přeroste až k nám. Byl

to strach podobný začátku pandemie covidu, kdy se mnoho lidí obávalo nové nemoci, která vyhladí celé lidstvo. Lidstvo má dlouhodobě tendenci se bát nejruznějších hrozeb a čekat na katastrofy, které by mohly způsobit konec světa. Dříve jsme konce světa odůvodňovali popuzením boha či bohů, dnes přijímáme to, co se děje, a vymýšlíme si různé nové teorie o tom, kdo za to, co se děje, může a proč se to vlastně všechno děje. Někteří v tom vidí židovské miliardáře, vládu či ilumináty a snaží se ve všem najít spiknutí a jakéhosi hybatele tam, kde třeba vlastně žádný není. Tím, že však lidé mají tolik možností, kdo za vše může, nakonec nevěří v nic a jsou zmatení, nebo věří tomu vůbec nejjednoduššímu vysvětlení, které nemusí být pravdivé a správné. To, co však ví je, že náš svět je na prahu zhroutil. To se ale dalo říct během lidské historie mnohokrát. Nutno však podotknout, že zatím žádný konec nepřišel. Válka na Ukrajině je zatím jen na Ukrajině, potažmo v Rusku, trvá však mnohem déle, než si mnoho lidí myslelo.

Mnoho lidí, i samotní Rusové, čekali, že Ukrajina padne během pár dní. To se však nestalo a je dost možné, že tato válka potrvá mnoho let.

Nevíme, kolik lidí zatím v důsledku této nyní již téměř dvouleté války padlo.

Rusové snižují své ztráty a nadhodnocují ztráty ukrajinské, naopak Ukrajinci dělají přesný opak, jen tedy s menším lhaním. S jistotou však víme, že celkové ztráty činí více než desetitisíce lidí (pravděpodobně více než sto tisíc). K tomu bychom měli připočítat i zraněné, kteří čítají další statisíce. Mnohdy se u válek díváme pouze na počty padlých. Umřít ve válce je strašné, ale přijít o končetiny, přestat slyšet či ochrnout také

není ničím, co bychom měli opomíjet. A zmínit samozřejmě musím i lidi, kteří přišli o své blízké či o střechu nad hlavou a museli utéct z oblastí, ve kterých žili, do bezpečnějších částí své země. Takových lidí jsou miliony.

Válka zasáhla a nadále zasahuje mnoho lidí. Bohužel však i ti, kteří utekli mimo oblasti bojů, pociťují válku na vlastní oči. Jednou za čas pošlou Rusové rakety či drony i na místa velmi vzdálená frontě, civilisté se tedy musí schovávat před raketami i kousek od hranic s Polskem a se Slovenskem. Žijí v zemi, v níž nemají jistotu o její budoucnosti. Hospodářství je zničeno, mnoho peněz musí jít na armádu, takže jiné oblasti strádají, a i tak tu není jistota, že vše dopadne dobře, pouze naděje ukrajinského lidu. Mnoho obyvatel Ukrajiny kvůli tomu opustilo Ukrajinu jako takovou a uprchli do zemí, ve kterých mají jistotu, že na ně žádná raketa nespadne; jednou z těchto zemí se stala i naše Česká republika.

Brzy po propuknutí války se v lidech u nás, ale i jiných zemích světa, spustila tzv. solidarita otřesených, o které kdysi psal Jan Patočka. Lidé byli šokováni utrpením lidí nedaleko našich hranic. Začali tedy dělat sbírky, ve kterých vybrali opravdu velké částky. Brzy se k nám začali dostávat první váleční uprchlíci, nakonec jich přišly statisíce. Začali chodit na naše mateřské, základní, střední, i vysoké školy, rovněž zde začali pracovat a brzy se většina z nich dobře integrovala do naší společnosti, přece jenom jsou mezi námi malé kulturní rozdíly. Ukrajinci mají trochu jiný jazyk, jsou více věřící, nepijí tolik pivo, ale jinak jsou takřka stejní jako my.

Mnoho lidí si na ně tedy vcelku rychle zvyklo, někteří s nimi ale mají problémy.

Ve svém okolí jsem si toho moc nevšiml, ale když se podíváte na sociální sítě, zjistíte, že v mnoha spoluobčanech je velká nenávisť vůči naší aktuálně největší národnostní menšině. Vadí jim, že mají různé výhody, které Češi nemají, ačkoliv ve skutečnosti zase tolik výhod nemají. Stejně tak jim vadí, že jim můžou sebrat práci a tak dále. Je to vcelku klasické nadávání na menšiny. To, na co však tito lidé moc nadávat nemohou, je kriminalita Ukrajinců. Když se podíváte na statistiky, tak zjistíte, že kriminalita Ukrajinců v ČR je například na úrovni kriminality Slováků, a to jich zde je násobně více.

Ukrajinci celkově tvoří zhruba 5 % obyvatel naší země, a přitom se podílejí na kriminalitě ze 4 %.

Vrátím se však k válce jako takové. Z médií jsme se hned v prvních dnech války začali dozvídat o případech znásilňování či zabíjení civilistů a střílení do budov nemocnic či škol, napáchaných ruskými vojáky. Troufám si však i přesto tvrdit, že většina vojáků, vyslaných na smrt ruským carem, jsou také slušní lidé s lidskou láskou ve svých srdcích, kteří jsou obětmi režimu, ve kterém žijí. Ruský režim se v tomto ohledu nezměnil. Posílá své muže a mnohdy i chlapce do cizích zemí bojovat za zájmy své země. Co se však myslí pod těmi zájmy? Nikoliv zvýšení životní úrovně, k tomu válka snad nikdy nevede, pouze rozpínavost a touha po zvětšování už tak velkého území. Československo, Maďarsko, Afghánistán, Polsko, pobaltské státy, Abcházie, Osetie a mnoho dalších zemí bylo napadeno vojáky vyslanými kremelským režimem a nijak to život Rusů nezlepšilo. Maximálně tak mohli maskovat bídu, v níž žili, velikostí své země. Nic víc.

Despotové po celém světě pohrdají svým lidem a zotročují je. Říkají mu, co dělat, co si myslet, co cítit. Jednají s ním jako s dobyt看kem a když započne válka, tak se mnoho lidí stává pouhou potravou pro děla vojáků na druhé straně linie. Situace ruských vojáků se dá považovat za lepší v tom, že nebojují na svém území a nevidí tedy hrůzy války v místech, která dříve v klidu a míru obývali, ale naopak horší v jiné věci.

Ukrajinci bojují za svobodu své země, naopak Rusové bojují za dobytí a zotročení svého souseda, jejich motivace je tedy pravděpodobně menší. Bude však moskevský tyran cítit zadoostiučnění, jestliže vyhraje? Naopak, bude chtít nejspíše ještě víc, například dobytí zbytek Moldávie. Vojáci takového režimu tedy nemají moc optimistickou budoucnost i za předpokladu vítězství jejich země. Bude je čekat další válka a když i ji přežijí, tak dožijí svůj život v zemi bez perspektivy. A k těm mrtvým vojákům ještě připočtete jejich děvčata, matky, děti, i ony jsou obětmi. V okamžiku, kdy se mladá dívka uprostřed Ruska dozví o smrti svého milovaného chlapce, se kterým chtěla strávit celý zbytek života, není agresorkou, nýbrž jen obětí této strašné a zbytečné války. K tomu všemu jsou

obětmi všichni obyčejní Rusové, kteří ve válce nikoho blízkého nemají, jejichž úroveň se propadla ještě níže, než byla doposud, v důsledku sankcí.

Netvrdím, že sankce by se měly zrušit. Většina Rusů podporuje válku a Putina, a i mnozí z demokraticky smýšlejících by si alespoň část Ukrajiny rádi podmanili. Není to pouze vlivem propagandy, ale i ruské kultury, která je do jisté míry na podmaňování okolních zemí založená. Člověk pořádně neví, jak se k tomu vlastně postavit. Na jedné straně se podívá na historii a zjistí, že se nás ruský režim snaží již minimálně sto let (s jistými přestávkami) destabilizovat a ovládnout, ale na druhé straně má rád ruskou literaturu a hudbu a je mu jasné, že v Rusku žije i mnoho lidí, kteří žádnou válku nechťejí. Záleží na tom, jak vnímáme princip kolektivní viny.

V době druhé světové války taktéž ne všichni Němci podporovali válku a tehdejší režim. Ti, kteří byli proti nacismu, se mnohdy stali oběťmi režimu a do jisté míry byli oběťmi i lidé, kteří režimu věřili, lidé, kteří se dobrovolně přihlásili a přihlašují do expanzivních válek svých nedomokratických zemí a následně v nich umírají, či pouze běžní lidé, kteří naplňují svou mysl lží a nenávisť. Paradoxním a smutným na tom všem je fakt, že mnozí ruští otcové a matky jsou na své mrtvé potomky hrdí. Vlivem propagandy totiž uvěřili, že bojují proti fašismu a osvobozují ukrajinský lid.

Zamyšlení nad historickými paralelami a naším posláním

Jak se tedy k válce postavit? Především se však chci zaměřit na to, co si z této války má naše česká společnost odnést. Na našem území byla naposledy válka před již více než 78 lety, málokdo si už tu dobu poslední války, jež byla válkou celosvětovou, pamatuje.

Lidé válčit nechťejí, ale dostali se do situace, kdy mají válku takřka za dveřmi.

Bojí se, že se válka dostane i na naše území, bojí se střel, výbuchů, pochodujících cizích vojsk, ale nejvíce se bojí toho, že válka mezi Ukrajinou a Ruskem vyústí ve válku jadernou a celý svět bude zničen pod náporom jaderných hříbů a milionů mrtvých. Mnozí lidé tedy navr-

hují mír mezi Ukrajinou a Ruskem, protože se tomuto scénáři chťejí za každou cenu vyhnout. Mnoho těchto lidí navrhuje, aby se Ukrajina ihned vzdala a neprodlužovala konflikt, například tak, že by nechala Rusku to území, co si vydobylo, a to by ji již nechalo na pokoji. Jak reálné to však je?

Jak reálné je, že to Putinovi bude stačit? Jak jsem již psal, pravděpodobnější je, že naopak pouze vyzbrojí oblasti, jež ovládl, a po jisté době míru znovu zaútočí a tentokrát i lépe připravený. I kdyby vznikly dohody mezi Ruskem, Ukrajinou a různými západními zeměmi o nových hranicích Ukrajiny a jejím vlastním národním sebeurčením, uznávali by je Rusové? Stejně jako neuznávají Budapeštské memorandum o celistvosti Ukrajiny z roku 1994, neuznávali by nejspíš ani nějaké memorandum nové, jakým byly například Minské dohody. Vždy by si našli jakýsi argument, proč už ta či ona smlouva neplatí. Válka na Ukrajině by tedy definitivně skončila až v okamžiku konce Ukrajiny jako takové. A to možná jen na chvíli. Poté by Rusko mohlo zaútočit na další země, třeba na již zmíněné Moldavsko. Jednu dobovačnou válku imperiální mocnosti by pouze nahradila další.

Vzpomeňme si na pár historických paralel aktuální situace. Jak totiž jednou řekl spisovatel Mark Twain: „Dějiny se sice neopakují, ale někdy se můžou rýmovat.“

Proto se zaměříme na případy podobné válce na Ukrajině, ale ne přímo stejné, které nenalezneme.

Roku 1940 již nacistické Německo a jeho spojenci ovládali téměř celou Evropu.

Jediný stát, který tou dobou vzdoroval řiši zla, bylo Spojené království. Našli se tehdy Britové, kteří chťejí mluvit s Hitlerem o míru, ale takový mír by nebyl na dlouho. Poté, co by Němci lépe seskupili svá vojska, by po jisté době zřejmě zaútočili znovu. Naopak, když se dnes za touto historickou událostí ohlédneme, tak můžeme být jen a jen rádi. To, že se Britové nevzdali a tím tedy prodlužovali konflikt, nakonec vedlo k osvobození Evropy od té nejodpornější říše v naší historii.

Další paralelou je takzvaná dubnová válka, jež proběhla v Jugoslávii roku 1941. Tento název má kvůli tomu, že se celá odehrála v dubnu,

dokonce v rozpětí pouhých 13 dnů. Německo se svými spojenci zaútočilo na Jugoslávii, která tedy byla napadena takřka ze všech stran (s výjimkou jižní hranice s Řeckem). Jugoslávie neměla moc velké šance proti velké přesile zvítězit a bránit se tedy dokázala pouhých, již zmíněných, 13 dnů. I tak se však bránila a bránila by se i přesto, že by jim dnes někteří lidé řekli, že je lepší se vzdát, když jste slabší. Kdyby svět fungoval na takové bázi, tedy že slabší vždy ustoupí silnějšímu, kde bychom skončili?

Soudím, že bychom se přiblížili zvířatům více, než bychom si mnozí přáli.

Třetí a poslední paralela, která mi vyvstává na mysli při zamyšlení se nad válkou na Ukrajině, je nám Čechům nejbližší, týká se totiž přímo naší historie. Většina z vás zajisté ví, co mám na mysli. Září roku 1938, doba, kdy nacisté zbrojili a vyostřovali svou rétoriku vůči naší zemi. Nárokovali si tehdy naše pohraničí obydlené z velké části Němci a tvrdili, že naše republika je jakýmsi umělým konstruktem, který diskriminuje menšiny, tedy podobná situace jako dnes na východě Ukrajiny.

Naši tehdejší občané a s nimi i jejich představitelé však nechtěli ztratit kus území svého státu jen tak, na požádání Hitlera. Byla tedy vyhlášena mobilizace s tím, že se naše země bude tyranovi bránit. Naši představitelé se však nakonec vzdali a vydali nepříteli naše pohraničí. Pokud bychom se tehdy bránili, tak bychom dopadli dosti podobně jako Jugoslávie. Naše země by musela bojovat téměř na všech stranách, stejně jako Jugoslávci, jejichž jediným přátelským sousedem bylo Řecko; naším by bylo Rumunsko. Tak či tak bychom během pár týdnů padli. Jak však kdysi řekl Edmund Burke: „Jediná věc je nezbytná pro vítězství zla, aby dobří lidé nedělali nic.“ Ústup agresorovi k ničemu dobrému nevede, jak jsme mohli vidět brzy po podpisu Mnichovské dohody. Chci však především upozornit na fakt, že se Hitlerovi podařilo udělat z Československa v očích ostatních zemí agresora, který mobilizuje své vojsko a diskriminuje menšiny. Také vám to připomíná situaci na východ od nás? Československo/Ukrajina, státy bránící svou územní integritu, se tedy pro mnoho lidí staly tím agresorem, a naopak Německo/Rusko státy, jež pouze dbají o své krajany

v pohraničních oblastech. Mnoho lidí u nás, na Slovensku, v Maďarsku a v dalších zemích dnes žije s tímto viděním dané situace. Ukrajinci jsou pro ně váleční štváči a Rusové ti, co se brání. I přes naši historickou zkušenost je u nás lidí, kteří tento postoj zastávají, hodně. Mnohdy se tyto lidé shlukují na demonstracích pořádaných po celé naší zemi, nejvíce samozřejmě v Praze. Těmto demonstracím dávají přízvisko „za mír“ či „proti válce“. Také bych byl rád za mír, nemyslete, že mne těší válka, která nyní probíhá. Avšak lidé na těchto akcích podporují mír za každou cenu, i mír vykoupený otroctvím a ztrátou svobod. Dovolím si citovat Thomase Jeffersona, který kdysi řekl: „Strom svobody je občas nutné zalít krví tyranů a vlastenců. Je to jeho přirozené hnojivo.“ A buďme rádi, že nejsme v pozici těch, kteří za svou svobodu obětují životy své a svých blízkých, ale že to dělá někdo jiný a my bychom ho měli podporovat, nejen proto, že je to morálně správné, ale i proto, že tím chrání i nás samotné. Lidé, kteří s tímto nesouhlasí, zapomínají na naši vlastní historii a podléhají propagandě státu, který kdyby mohl, tak by nejraději napadl a zotročil rovněž i nás.

Ohlédněme se tedy více za historii. Československo, Spojené království, Jugoslávie v období druhé světové války a Ukrajina dnes nebyli a nejsou válečnými štváči.

Ano, my jsme se kdysi takřka bez boje vzdali diktatuře, která pak na několik let zotročovala náš lid. Ano, naše šance sice byly malé, ale to i Spojeného království, které vydrželo ve své snaze, či každého malého dítěte, které se brání silnějšímu, jenž ho napadl. Jen tak stát či se schoulit do klubíčka a nechat se mlátit k ničemu nevede. Dokud neukážete zlu odpor, tak nikdy nezmůžete. Válka na Ukrajině dává nám Čechům příležitost napravit to, co se stalo v letech 1938/1939 a ostatně i roku 1968.

Víme, k čemu vedlo vzdání se bez boje u nás, nechtějme tedy to stejné pro ostatní národy. Mnoho Ukrajinců dnes žije u nás, copak jim chceme do očí říct, ať se vzdají, podřídí se tyranovi a stanou se pouhými otroky svých východních dobyvatelů?

Nedělejme to, naopak, využijme tuto historickou událost pro obrození našeho poselství vůči zbytku světa. Řekněme světu, že víme, jaké

to je stát proti totalitní zemi s přesilou, a víme taky, jaké to je se vzdát, a nejednou, a už nikdy to udělat nechceme. Řekněme, že jsme poučení a že pomůžeme zemím, které se dostanou do stejné situace, protože víme, jaké to je ztratit svou zemi, svou svobodu a rovněž svou demokracii. Ukažme, že demokracie a svoboda jsou hodnotami, na kterých záleží. Ukažme světu, který o demokracii pochybuje, že má cenu podporovat, jak jen to bude v našich silách, zemi, která je za tyto hodnoty ochotna krvácet. Nechť se tedy toto poselství stane součástí identity našeho státu a národa!

STÍN SVOBODY SLOVA

My, jakožto lidé, často o sobě myslíme, že jsme rasou nejvyšší, máme tendenci tvrdit, že jenom proto, že se u nás zrovna neválčí nebo že nás nezavírají do zatuchlých věznic kvůli tomu, o čem a jak uvažujeme, jsme dosáhli naprosté svobody slova.

To nám dává pocit jakési nedotknutelnosti a posvátnosti. A také proto jsme tolik zranitelní. Myslíme si, že už jsme ovládli všechno od A až po Z, ale to, že právě tady a teď svádíme boj, o kterém ani nevíme, že se právě děje skrze neviditelnou síť informací, si nechceme vůbec připustit. Každý má svou pravdu, každý má své slovo, každý má svou vlastní svobodu. Vnímáme sami sebe jako důkaz žijící prosperity, přitom často nevidíme za oponu stínu, který nám naši domnělou svobodu zatemňuje.

Tento stín na nás padá, když se například díváme do hloubky digitální obrazovky televize nebo když projíždíme sociální sítě a vidíme, jak náš o něco vzdálenější soused zažívá realitu akčních filmů, která nepůsobí dojmem strhujícím, jako spíš úzkostným a nepředstavitelným. Do této skutečnosti je takový obyčejný pozorovatel natolik ponořen, že je jí hluboce manipulován a měněn.

V našich digitálních mozcích se tak utváří a zmitá naprostý chaos. Ze všech stran přichází obrovská hromada informací, z kterých si skládáme obrázek naší subjektivní pravdy a té za každou cenu věříme. Nemůžeme se pak ale divit, že není ani zdaleka jasné, jestli naše boje za spravedlnost zvrátí chod dějin nebo politiku dvou válčících zemí přesvědčí o nesmyslnosti konfliktu, když se jedná o smýšlení typické pouze pro určitou skupinu lidí, kteří zrovna uvěřili stejné pravdě.

Tento fenomén nazýváme sociální bublinou. Jedná se o dosti přirozený proces, který je ale

posílen hned několika faktory, které v naší společnosti můžeme pozorovat. Mluvíme o docela obvyklých a zažitých věcech, jako jsou třeba společenské hodnoty, náboženství a víra, sociální sítě, ale například i předsudky. A na jejich základě stavíme své názory. V průběhu historie se vyvinuly kulty, jež byly v těchto bublinách silně uzavřeny a logicky tak došlo k rozvoji nejrozličnějších opačně se orientujících společenství. Ve dvacátém století konflikty získaly o dost větší rozměr a došlo tak k viditelné polarizaci celého světa. Můžeme sledovat, že sociální bubliny vytváří jisté neměnnosti, které mají sloužit jako obecné společenské nastavení. Lidé možná začali vnímat bubliny jako jednoduchou cestu vypořádání se s životem samotným.

Protichůdné myšlenkové směry, sociální bubliny, ale nelze vždy jednoduše sloučit. Bohužel nejsou často dostatečně kompatibilní, aby mohly koexistovat v jedné a té samé sféře. A tak pokouší samy sebe, kdo se dřív vzdá, kdo dřív padne.

Přesně tento zmatek se právě odehrává na Ukrajině. Ano, Ukrajina kdysi byla součástí socialistického svazu. Ano, spousta Rusů dnes na tomto území žije a rusky se tam rozhodně mluví. A ano, Ukrajina není státem s čistě západní kulturou. Ale ani jedno z toho není tak pádným argumentem, aby tato nezávislá země jen na základě historických vazeb a umístění měla být připojena k zemi, jež se dneska od Ukrajiny více odlišuje, než se jí podobá.

Už jenom z pohledu jejího vlastního udržování a utužování národní identity vidíme, že Ukrajina nemůže být ruským bratrem, když uznává vlastní symboliku, tradice, kulturu a částečně také náboženství a církev, které se jednoduše od těch ruských ve spoustě aspektech liší. Nebo co se týče politických otázek souvisejících s Ukra-

jinou, víme, že k tomu mají odlišný postoj, než má Rusko. Snaží se připojit k mezinárodním organizacím, bojují o začlenění do západního světa, hledají způsoby, jak postavit silnou vládu v čele s prezidentem Zelenským, která bude ukrajinský lid vést a reprezentovat. Zaslouhuje mít své vlastní postavení v Evropě a ve světě.

Ukrajina si prošla a stále prochází naprostou jedinečným vývojem, protože se stala kostlivcem dlouhodobých svárů mezi západní civilizací a Ruskem, dvou úplně odlišných pólů. Tento spor zanechal a stále zanechává krvavou skvrnu na zdejších obyvatelích a udělal z nich oběti nefunkční dohody. Mohlo by nám to připomenout události roku 1938, protože i naše vlast byla tenkrát postavena, stejně jako dnes Ukrajina, před hotovou věc. Tím jsme si opravdu blízci. A sdílíme vlastně společnou historickou zkušenost.

My tedy v tomto čase a na tomto místě také budeme o přežití, jen v té morální rovině.

Jsmo vojáci, kteří z určitého úhlu pohledu vyloženě nemají na výběr. Nesmíme se vzdát, nesmíme podlehnout vlně dezinformací a nesmíme hledat útočiště u extremistických oddílů, které nám poskytnou chvilkové pohodlí a vytyčí nám černobílou cestu bez překážek. Jinak se stane to, že zahodíme nejen ohromnou snahu a výdrž Ukrajiny, ale zároveň i naši hrdost, identitu a vlastní hodnoty. Celému okolnímu světu bohužel ukážeme, že jsme tou malou zemí, jakou si „zasloužíme“ být.

Proč má ale potom tolik lidí tendenci uchýlovat se k již zmíněnému extremismu a stínu? Dalo by se říct, že člověk má v sobě zakódovaný stereotyp toho, že má právo na stabilitu a bezpečí. Ne vždycky tomu tak ale bylo. Teprve až s příchodem zemědělství si lidé pomalu začali zvykat na usedlý život, do té doby to byli lovci a sběrači s instinktem primárně přežít, a to se jim buď podařilo, nebo ne. Nic komplexnějšího mezi tím nebylo. Jakmile se ale dnes v životě člověku nedostane požadované rovnováhy nebo je zklamán tak, že jeho očekávání neodpovídají skutečnosti, často si tuto realitu kompenzuje jiným způsobem. Situaci řeší hraničními rozhodnutími, které odstraní neuchopitelné překážky, které jsou pro jedince skoro až nepřijatelné.

Je to také jeden z důvodů, proč je tak „normální“ opět někoho obvinít z naší neschopnosti se přizpůsobit a vypořádat se s určitou tísní. Výborným příkladem je aktuální uprchlická krize. Hodně to souvisí se zvyšováním cen energií, které nejsou příjemnou zprávou asi pro nikoho, kdo žije v této zemi, ale tento problém k ukrajinsko-ruskému konfliktu patří a mělo by být naší povinností aspoň podpořit Ukrajinu tak, že nebudeme financovat agresora jménem Rusko tím, že od něj odkoupíme jeho fosilní bohatství. Tento faktor spouště lidem samozřejmě nedochází, vnímají vysoké obnosy peněz, které musí odevzdávat, ale už nepřemýšlejí nad lidmi, kteří musí platit svým životem. Peníze jsou víc než lidé. A když jde o peníze, lidé dělají všechno pro to, aby o ně nepřišli. A když to nevyjde, musí se nabídnout nějaký obětí beránek, který poslouží jako boxovací pytel naštvaneho občana České republiky. Příkladem boxovacím pytle se pak může stát menšina, která si svou už tak nejistou půdu pod nohama přirozeně nechce a ani nemůže podkopat. Ukrajinský národ je zase ideální obětinou.

Někdo tedy poté celou svou frustraci ze špatných ekonomických okolností svádí na v Česku žijící Rusy nebo na příchozí Ukrajince, někdo viní politiky a jiný se zlobí na celý svět. Je vlastně jedno, koho si vybere, protože principiálně se jen zase projevuje jeho zklamání ze světa samotného. Ztratil ve svět a jeho obyvatele naději a každá negativní událost je jako přilévání oleje do ohně. Neadekvátní reakce bez smyslu a bez významu.

V hlavě mi v souvislosti s touto úvahou zní citát George Santayany: „Kdo si nepamatuje minulost, je odsouzen k jejímu opakování.“ Lidstvo tuto techniku obviňování používá tak nesmírně dlouho, že už to vypadá, jako by se nedalo poučit, jako by na všechny hrůznosti od otroctví přes pogromy až po genocidy chtělo zapomenout. Proto navrhuji Santayanův výrok lehce pozměnit: „Kdo si nechce pamatovat minulost, je odsouzen k jejímu opakování.“ Naším úkolem je zachovat odkaz trpící Ukrajiny a stále si ho připomínat jako vykřičník pro ty, kteří by se někdy chtěli uchýlit k nějakým radikálním tendencím.

Jedinou možností, jak zbavit svět stereotypu hledání viníka, je naučit se brát věci tak, jak

jsou. Nemyslím tím tedy přistoupit k nim s lhostejností v obličeji a na duši, ale uvědomovat si realitu a nepokoušet se před ní neustále utíkat. Umět ji kriticky zhodnocovat a docházet k takovým závěrům, které někdy budou nepříjemné, kruté a drastické, ale zároveň komplexní a důvěryhodné. Nebo se o to alespoň pokusit.

To je rozhodně běh na dlouhou trať. Jedná se o problematiku, která je pozůstatkem něčeho, čemu říkáme „drž hubu a krok“ z jedné velice dlouhé epochy nejen dvacátého století v Evropě, a také tady u nás, v českých zemích.

Je v naší moci, v našem kolektivním vědomí, se ze stínu války vůbec poučit? Já věřím, že ano, ačkoli to zní jakkoli naivně. Rusko je ukázkou společnosti, která uvěřila populistickým hrátkám. Rusko je důkazem toho, že kolektivní vědomí je víc než to, co se naučíme ve škole, nebo to, čemu věří naše sociální bublina. Je to hořkost, kterou pociťujeme, když víme, že jsme selhali. Jedná se o naprosto univerzální věc, kterou si v sobě ponese, když Ukrajině nenabídneme dostatečnou pomoc.

Stín by pak nemusel sloužit jako nástroj k vyvolávání paniky a nejistoty, ale k získávání schopnosti umět překonávat překážky s vervou a hrdostí, ve kterou věříme a je součástí nás samých. Vlila by se nám do žil nová krev v podobě introspektivního zhodnocování, jež by pravděpodobně nezabránilo šíření nepravd a hoaxů, ani by neredukovalo počet zmanipulovaných lidí, ale pravděpodobně by otevřelo dveře k jiným perspektivám. Perspektivám, které by mohly vést ke vzájemnému pochopení.

Pokud by se nám podařilo dosáhnout tohoto bodu, byli bychom schopni říct, že máme něco jako svobodu slova, a to v prostoru větším, než je sociální bublina naší české kotliny. Totiž že umíme se slovy naložit tak, abychom nemuseli hledat úniková zadní vrátka pokaždé, kdykoliv se situace trochu ztíží. Jenom tak se můžeme sjednotit jako národ hrdý na svůj původ. Původ, který jsme tak často museli před okolním světem skrývat.

Anastasija Zajjka

V HLAVĚ SAMÉ PARADOXY

Válka na Ukrajině se nás dotýká

Od roku 1965 je pro nás běžné sledovat průběh válek a zajímat se o aktuální dění na bojišti. Tehdy totiž začala válka ve Vietnamu, během níž se americká vláda zaměřila na masivní válečnou propagandu v protikomunistickém duchu, která by vystrašila všechny Američany. Ve výsledku pozvala novináře, aby natáčeli živé záběry přímo z bojišť a ty co nejrychleji posílali přes Japonsko do Spojených států amerických. Každý večer tak americká a postupně i celosvětová veřejnost mohla vidět jak záběry postupu americké armády, tak kruté záběry ničení a zabíjení. Co na tom bylo pozitivního pro americkou společnost? Sjednotila se (jakkoliv to vydrželo pouze na začátku války, krutosti záběrů znechucená veřejnost totiž nakonec konflikt na druhém konci světa podporovat přestala) pod křídla amerického nacionalismu a strachu z komunismu – a ještě měla dobrý pocit, že si na dění dělá vlastní názor: to, co jí je předáváno, jsou přece objektivní záběry, které se nedají nijak překroutit. I když americké zpravodajství přivedlo žurnalistiku do války kvůli propagandě, do dneška se zachovala též kvůli objektivitě zpravodajství a přednosti informovat člověka.

V dnešním světě pro nás neglobalizovaná válka neexistuje. Jsme zvyklí tvořit si vlastní názor na základě aktuálních informací (případně přejímáme názor jiných), a když jich nemáme dostatek, o válce prakticky nemáme ponětí. Budiž příkladem letošní ozbrojený konflikt v Súdánu či v Nigeru. V jedněch z nejméně prozkoumaných oblastí světa se měsíce odehrává další, pro celé společenství devastující válka, ale nikdo jí

nevěnuje pozornost, protože se patřičně nerozebírá v médiích.

Válka na Ukrajině ovšem medializovanou událostí dozajista je. Sice to my jakožto Češi, popřípadě my jakožto členové Evropské unie, vnímáme pravděpodobně silněji než ostatní části světa (stejně jako obyvatelé saharských států více pociťují války v Súdánu a v Nigeru), nicméně informace o válce vidíme před sebou takřka každý den. Součástí všech novin jsou sloupce textu o novém bombardování, o nových evakuacích, někdy pak i o novém postupu jedné či druhé strany. Tyto zprávy a fotografie v nás automaticky vyvolávají dva pocity: soucit s oběťmi války a strach.

Možná jsme si na ně více zvykli a nejsme už tolik vyděšení jako byli Američané při pohledu na slavnou Napalm girl, ale logicky se o podobné příběhy zajímáme s obavami a otázkami, co bude s oběťmi dále. Pak si uvědomíme, že se všechno odehrává velice blízko nás, našich domovů, a velmi lehce se vyděsíme z představy, co bude s námi.

Válečná reportáž v přímém přenosu se nevyhnula ani ruské anexi Krymu v roce 2014, která odstartovala latentní strach v české společnosti z budoucích kroků Ruska ohledně jeho západních sousedů, k nimž máme velice blízko. Jenomže evidentně nebyl soucit s Ukrajinci či odpor k ruskému jednání dostatečný na to, aby vyvolal chuť k jakékoliv reakci. O naši vlastní budoucnost jsme se s útokem na sporná území na samém východě Ukrajiny nebáli, ba někteří hlasitě uznávali kroky Ruska. Muselo tedy přijít něco silnějšího, co v nás vyvolá dostatečnou reakci...

Osobní pohled

Rusko zahájilo bezprecedentní útok na Ukrajinu. Na města dopadají rakety, do země se podle svědků přes hranice z Ruska a Běloruska valí kolony vojenských vozidel, na pobřeží Černého a Azovského moře se další ruské síly vyloďují. (novinky.cz)

24. února 2022 jsme mohli během ranního čtení zpráv zhlédnout první válečné reportáže z dnes již téměř nekonečné války na Ukrajině, poté co Rusko začalo posílat do země ozbrojené složky a odstřelovat ukrajinská sídla. Proto u nás mohla být na jaře 2022 tak rychle vyvolána pomoc, všichni jsme okamžitě v přímém přenosu viděli, jak Rusko svévolně napochodovalo do sousední země, a mohli jsme tak jednat rychle a snad i efektivně. Navíc, po všech událostech v regionu od roku 2014, zapůsobila tato akce jako poslední kapka, možná i kdyby se nejednalo o bezprecedentní vpád vojsk na cizí území.

I když jsem tu možnost měl a zprávy čtu pravidelně, videa z prvního dne útoku na Ukrajinu jsem si nepustil. Nemůže za to můj nedostatek zájmu o dlouhodobou situaci, jen jsem čekal úplně jiný vývoj událostí. Velmi hrubě řečeno, považoval jsem za zbytečné se dívat na videa tanků na ukrajinsko-ruských hranicích, když za několik dnů budou tyto tanky obklopotvat kyjevské Náměstí nezávislosti. Jednalo se o něco, s čím jsem byl vnitřně smířený, ale stejně jsem se sám, se školou i s rodinou zapojil do různých charitativních sbírek na podporu Ukrajiny. Tehdy jsme nikdo nevěřili, že se Ukrajina dokáže ubránit, a možná i proto byla reakce z naší strany tak blesková, tušili jsme, že když nepomůžeme hned, bude pozdě. V jednom momentu propukly všechny obavy držené pod pokličkou a najednou strach o Ukrajince, o nás a o celou Evropu vzal za své. Na každém rohu se konaly sbírky, občané neváhali pustit uprchlíky bydlít k sobě domů, povzbuzování k okamžitým krokům nebylo ze strany státu potřeba. Naopak, stát se vyvezl na vlně solidarity, podobné idylickým příběhům o rodinném šití roušek z března 2020, a okořenil spolu se svými sousedy mezinárodní politiku údernou rétorikou vůči Rusku, jakkoliv s ní měl pravděpodobně začít už před osmi lety.

Pro mě osobně strach plynul hlavně z obav o mezinárodní bezpečnost. Jelikož jsem byl přesvědčený o ruském úspěchu, hned jsem místo na Ukrajinu začal myslet na Moldavsko, případně Litvu a Slovensko. Zkrátka a jednoduše, podstatně rychleji a výrazněji než o samotnou Ukrajinu jsem se bál o aktivaci Článku 5 Severoatlantické smlouvy. A právě to mě nejvíce pobouřilo – vědomí, že Rusko si opravdu několik let dělá na mezinárodní scéně, co chce. Lze činit něco jiného než se tomu přizpůsobit, jako jsme to dělali prakticky celou historii? Tehdy jsem si myslel, že ne, ale rozhodně jsem nemohl tušit, jak moc a kolikrát se tento názor v průběhu několika měsíců promění.

Po týdnu sledování zpráv jsem byl zaskočený, že válka pokračuje. Zní to paradoxně, ale opravdu to byl důvod k oslavám. Pomoc Ukrajincům má smysl, protože se jsou schopni bránit. Pravděpodobně to nevydrží navždy, ale postup Rusů rozhodně nebude podobná krasojízda jako postup Tálibánu v Afghánistánu. To tedy neznamená nic jiného než pokračování ve stávajících snahách. Jak já, tak okolí, tak stát jsme nepolevili. V jistém smyslu bylo hezké vidět, že lidé dokáží bojovat za správnou věc.

Hnacím motorem tohoto byl ovšem také výše zmiňovaný truc vůči Rusku, zatvrzelost, že tentokrát jim to neprojde, že to, co si mysleli, že neuděláme, že nepomůžeme bezmocnému sousedovi, když s ním nejsme vázání mezinárodními smlouvami, opravdu splníme. Místo upřednostnění pohodlí se začalo bojovat za správné věci, například za obnovitelné zdroje elektřiny namísto ruského plynu. S postupem času a vidinou úspěchu ukrajinského odporu spojenou s jasně patrnou zaostalostí ruské techniky ve mně začal vzrůstat optimismus. Sice je geograficky nemožné Rusko definitivně porazit, ale v rámci reálných možností jsme pro to dělali vše.

Tak situace pokračovala během března, dubna, až do konce školního roku. A podobně jako tomu bylo s opatřeními proti koronaviru, s prázdninami jsme na vše zapomněli. Najednou jsem nebyl doma, ale užíval si volného času, v němž nefigurovaly zprávy, novinky, a tedy ani Ukrajina. Válka najednou neexistovala, a proto přišla zásadní myšlenka (ve chvíli, kdy jsem se

někdy o nových postupech dozvěděl): zas tolik se nás situace netýká. V myšlenkách Ukrajinu budu podporovat stejně, ale je to ona, která bojuje, ne já, a je to ona, která má šanci na úspěch, očividně i bez mé pomoci. Sice bláhově, ale najeďnou optimismus dosáhl takových rozměrů, v nichž už předmětem diskusí byla otázka kompletního vítězství Ukrajiny. A moje malá pomoc se najeďnou zdála méně důležitá...

Proč je to špatně... a navíc: dezinformace

Ze zpráv jsem si postupně začal vybírat ty, jež se nezabývaly Ukrajinou, protože to už bylo téma oťelé. Každý nový článek se věnoval pomalému ústupu, několika svrženým bombám, pokračování stejného boje... Nic, co zaujme masovou společnost, je mnohem zajímavější si ze zahraničních noviněk přečíst článek o eskalaci dalšího lokálního konfliktu v zapomenuté africké zemi, na něž se opět za chvíli zapomene. Jenže, a nutno podotknout, že správně, Ukrajina z novin nezmezela. Zmezil jen můj zájem o ni. Jako bych počítal s tím, že se Ukrajina dokáže ubránit i nadále sama, protože Rusko má svých problémů dost. Ale dokáže se Ukrajina ubránit i nadále sama?

Tato otázka vede ke dvěma myšlenkovým pochodům. První, zcela politický, otevřel ve veřejnosti debatu o vstupu Ukrajiny do EU či NATO. I kdyby Ukrajina válku vyhrála, nebezpečí by pro ni do budoucna nekončilo, Rusko by ji nikdy nepřestalo považovat za svou sféru vlivu. Jistou pomoc od ostatních (evropských) států potřebuje, a tou je začlenění do mezinárodních organizací, které mají schopnost demonstrace síly vůči Rusku a jsou vázány smlouvami o vzájemné pomoci, jako například již zmiňovaný Článek 5 Severoatlantické smlouvy. Jak Ukrajina, tak další okolní země obávající se anexe by tento vstup více než uvítaly, jenomže – a neberu v potaz splnění kritérií pro vstup – tento krok by znamenal velký risk pro ostatní členské země, protože kdo ví, čeho je i Rusko položeno na lopatky schopné. Žádný z politiků to nechce zjistit, a tak budou stejně jako my pouze pravidelně posílat peníze, přešlapovat na místě, a nakonec nechají Ukrajinu jejímu osudu.

Druhá myšlenka je zcela osobní: jak můžeme pomoci Ukrajině více, když to, co děláme do dnes, bez státnické pomoci stačit nebude? Co z války vidíme, jsou vyšší ceny energií a stále plytčí a alibistické proslovy, nic příslibného či pozitivního, proto se pravděpodobně dříve nebo později všichni budeme zaobírat vlastní ekonomickou situací a Ukrajině nakonec pomáhat přestaneme. Na jednu stranu zoufalé počínání, ale neexistuje cesta, jak si stejnou motivaci pomáhat udržet. A to ani nesouvisí s našimi sympatiemi vůči Ukrajině a jejímu vítězství. Já si plně uvědomuji, že můj pokles zájmu je špatný. Též si plně uvědomuji, že pokles zájmu veřejnosti je přesně to, čeho chce Putinův režim docílit, protože jedině tak se může zbavit pomoci Ukrajině a vyhrát válku.

A tudíž když už ani sám, ani se svými rodiči, nevyhledávám akce pro finanční pomoc, je nutné zmoobilizovat a šířit to, co v sobě mám napořád – vlastní názor. Nezapomenout mluvit o válce při rodinných setkáních, kde se alespoň v našem případě vždy najde někdo, kdo více či méně chtěně zpochybní legitimitu nároku Ukrajiny na své území. Tehdy nastává moment, který nesmíme nikdo z nás promrhat. Nesmíme přestat vysvětlovat ty stejné základní věci, které čím dál tím větší část společnosti zapomíná, vysvětlovat samotnou podstatu války, co by ruské vítězství znamenalo pro budoucnost a bezpečnost západního světa a jak ruskému postupu předejít. A také, co znamená předejít ruskému postupu, že to sice také znamená pokračovat minimálně v aktuální státní podpoře zbrojení Ukrajiny, ale hlavně zbrojení našich mozků vůči paralelní válce informační, v níž bude mít časem Rusko tak či tak navrch, jako má navrch již několik desítek let. Musíme hájit naše názory, pravdu nenakaženou ani vlastní pohodlností, ani nezájmem, ani ruskou dezinformací.

Ruská dezinformační scéna v takřka všech evropských zemích zapustila kořeny dost hluboko a celé situaci ohledně naší klesající podpory a letargie ohledně války rozhodně přitěžuje. V dnešním světě se globalizované války totiž chopila jak spolehlivá a objektivní média, tak dezinformační weby a ruská státní televize, která vytváří vlastní propagandu o „speciální vojenské akci“ na Ukrajině, „defašizaci“ či „vlastní

obraně“ před útokem Ukrajiny. Výše popsaná hesla všem zněla jako absurdní, když vidíme na vlastní oči reportáže, v nichž jsou ruská vojska ta, která vstupují na cizí území, jenže vidět někdy neznamená vše, a tak se časem tento názor ve společnosti lehce proměnil. Tak například otázka, kdo podporuje válku, se stala i jedním z ústředních témat českých prezidentských voleb z počátku roku 2023. Fakt je ten, že nikdo nechce válku, ale znamená okamžité zastavení války mír? Konec války se dá dosáhnout mírovou smlouvou, na niž Rusko za podmínek jiných než pro něj výhodných nepřistoupí, vítězstvím Ukrajiny (velmi náročný krok vzhledem k obrovské rozlehlosti Ruska) či přerušením zbrojení Ukrajiny a tím pádem její prohrou. Mnoho lidí pod vlivem ruské propagandy nabylo dojmu, že když je takřka nemožné Rusko porazit, neměli bychom mu bránit v zabrání celé Ukrajiny, když to jen prospěje naší ekonomice, protože Rusko samo je rozbité a s územím, o které rok a půl bojuje, se pravděpodobně spokojí. Ve skutečnosti však netušíme, jestli mu požadované území bude stačit, nebo jestli mu stačí stejně jako Krym v roce 2014. Za ukončením války teď za jakoukoliv cenu se sice schovává vidina míru, může se ovšem jednat o mír krátkodobý, který bude následován válkou mnohem více devastující, protože v postupu na západ už následují po Ukrajině členské země EU a NATO. Je tedy nutné nepolevit a minimálně pomoci zasazovat všechny informace do kontextu těm, kteří začali pochybovat. Jedná se o práci možná ne právě zábavnou, může stát mnoho úsilí při výměně názorů, jež se oběma stranám mohou zdát absurdní, ale je to ono nedocenitelné minimum, které můžeme my v našem okolí dělat, aby se nás v budoucnu válka na Ukrajině dotýkala méně, pokud možno vůbec.

Ukrajinská válka a já v Argentíně

V září 2023 jsem se přesunul na studia do Argentiny, na druhý konec světa, který ani neslaví konec druhé světové války, tak málo se ho dotkla. Ještě méně tedy bude řešit válku na Ukrajině, předpokládal jsem. Ve skutečnosti Argentina zaujímá – podobně jako v případě druhé světové války a Němců – velmi vstřícný postoj

vůči Rusku a zaznamenává zvyšující se počty Rusů usilujících o argentinské občanství. Osobně se mně zde válka dotýká méně, když mám momentálně úplně jiné výdaje. Státní dotace na elektřinu způsobují, že tu jsou všechna světla rozsvícená ve dne v noci, tedy jako by problémy s energiemi neexistovaly. Obavy z ohrožení bezpečnosti země v podobě napadení jsou nahrazeny obavami z narůstajícího pašování drog na hranicích. Jeden paraguajský poslanec sice chce vyhlásit Argentíně válku kvůli sporu o dělení energie z binacionální hydroelektrárny Yacyretá, ale ve skutečnosti tu Paraguay nikdo nebere vážně.

Hlavně se tu nebere vážně skoro nic ze zahraniční politiky, protože na konci října čekají zemi přelomové prezidentské volby, jejichž hlavní otázkou je ekonomická situace, dennodenně se zhoršující kvůli třetí největší inflaci na světě, a také rapidně se zhoršující bezpečnost ve všech městech – ovšem nikoliv mezinárodní vztahy, které stejně Argentina víceméně nepraktikuje a léta zůstává věrná izolacionismu prezidenta Juana Dominga Peróna. Když už se vyskytne nějaký mezinárodní konflikt, věnuje se mu pozornost (jako v případě aktuální války v Izraeli, která se dostala mezi témata debaty prezidentských kandidátů), ale i ta má svá úskalí. Častá otázka na mě třeba je, jestli, když žiji blízko Ukrajiny, na můj domov dopadají často bomby. Jako by bylo normální, že bomby dopadají na kterýkoliv dům, a když už je nějaká země ve válce, bude to znamenat, že všechny okolní jsou v bezprostředním nebezpečí.

Mezi lidmi s naprosto odlišným vnímáním „evropského konfliktu“ se tedy spíše cítím jako někdo, kdo přicestoval z válečného území a každý den se musí bát o svůj život.

A přesně to mě donutilo se nad válkou zamyslet řekněme z odstupů, a zjistit, že hlavní nebezpečí války na Ukrajině nespočívá ve válce fyzické (koneckonců i počet útoků a bombardování kvůli výše zmiňované snižující se chuti dotovat strany zbraněmi se snižuje), nicméně ve válce informační, respektive možnostech, jak Rusko nakonec může získat důvěru občanů členských zemí EU, kteří začnou být vyčerpaní z drahých energií či negativních válečných zpráv. Že to nejsmutnější na naší společnosti je, jak moc

jsme zranitelní vůči dezinformacím, a že jakkoliv úspěšná může být Ukrajina vojensky, Rusko může přečkat v ústraní a vytrvat, než mu zase jednou někdo odpustí.

Je tedy velice těžké vysvětlovat, že v nebezpečí sice jsme, ale jedná se o nebezpečí latentní, které s přítomností Ruska v našem geopolitickém prostoru a přítomností ruských dezinformátorů v přímém okolí našich domovů jen tak nezmizí ani po případném vítězství Ukrajiny v této kruté a dlouhé válce. Ve válce, kde jedna země bojuje s tichou pomocí celého západního světa, a na bojišti se jí daří, ale to neznamená, že je nepřítel, vyzbrojeného kapacitami pro válku informační a obrovskou odolností vůči špatným ekonomickým podmínkám a celosvětové izolaci, schopná přemoci. Ve smutné válce, kde na pomoci západního světa závisí, ale západní svět může svoji pomoc kdykoliv v budoucnu přerušit, jakkoliv oficiálně a slovy bude při Ukrajině vždy stát. Stejně tak my, i když na otázku, zda podporujeme suverenitu Ukrajiny, odpovíme jednoznačným „Ano!“, se můžeme nevědomky odklonit od podpory Ukrajiny tím, že zapomeneme mluvit o tom, kde pravda vězí, zapomeneme hledat jakoukoliv pomoc, kterou můžeme sami přispět, abychom zajistili jednotnou a níkým neohrožovanou Evropu v budoucnosti.

Marija Kovalenko

Vasyliśa Alješko

ZOUFALSTVÍ A NADĚJE, DVĚ STRANY JEDNĚCH NOVIN

Ten moment, kdy jsem se dozvěděla, že začala válka na Ukrajině, si pamatuji docela jasně. Ležela jsem na tvrdé dřevěné lavičce před hořícími kamny a sledovala mokré podvlíkačky, které se houpaly nade mnou a sušily se. Byla jsem totiž zrovna se svojí třídou na běžkařském výjezdu a podařilo se mi zabrat jediné teplé místo z chalupy, která se nachází mezi krkonošskými vrcholky. Pohupovala jsem se na kraji mělkého spánku, když tu mě z mé blaženosti vytrhl nějaký shon. Co se děje? Proč všichni najednou mluví jeden přes druhého, tváře mají napjaté, nevydrží chvilku na jednom místě?

Někomu se zřejmě podařilo přimět tu jednu úplně malou čárku signálu, aby mu načetla zprávy, a teď se místností šířilo překvapení, zmatení, panika, strach. Bylo to, jako když jsem předtím zapalovala kamna – jedna sirka do suchého papíru a za chvíli se plameny neuhasitelně rozšíří. V té bouři hlasů slyším objevitele oné noviny, jak opakuje: „Prý Rusko vtrhlo na Ukrajinu. Je válka.“ Jiný hlas mu odporuje: „To není možné! Vždyť se říkalo, že Putin by se musel zbláznit, aby skutečně začal válku.“ „No, ale dalo se to čekat. Vždyť ve zprávách psali, že Rusko na hranicích s Ukrajinou shromažďuje armádu,“ přidává se někdo. „Psalo se to? No, možná psalo, ale dneska se píše všechno možné. Kdyby člověk věřil každé poplašné zprávě, tak se ustará k smrti.“ Do místnosti přicházejí učitelé a debatu ukončují. Ať si prý neděláme starosti, nás se válka netýká. Nás se netýká? Jak se nás může netýkat? Je válka. Teď a tady. V Evropě! Ukrajina, do teď vždycky tak vzdálená, nám najednou připadala docela a úplně blízko. A ruské tanky téměř na našem prahu. Musíme přece něco dělat.

Návrh vrátit se do Prahy předčasně je rázně zamítnut s tím, že stejně nemůžeme situaci nijak změnit. Nemůžeme? Je asi pravda, že nemůžeme. Ale všichni se cítíme špatně, provinile. Za okny pokojná krajina skrytá pod barvou míru a na obrazovce telefonu šedočerné trosky a mezi nimi plameny. Příroda je k válce na Ukrajině zcela netečná, ale co my? Přece tu nemůžeme jen tak sedět a nedělat nic! Ale můžeme. Můžeme tu sedět třeba do skonání světa a na válce se nic nezmění. Naše bezmoc nás drtí. Kroutí s námi a svazuje nás do uzlů. Náš strach nám bere dech.

Vynořují se otázky, ale žádné odpovědi. Kde se Rusko zastaví? Co když si Ukrajinu dá jen jako lehký předkrm a pak bude pokračovat na západ? První Pobaltí, nebo raději Slovensko a pak Česko? A co Německo, před ním by se Rusko zastavilo? Myšlenky se mi točí v hlavě. Nebo se mi točí hlava? Najednou mi je i před rozpálenými kamny zima a zle. Jak se musí cítit lidé, jejichž domy skutečně spadly. SPADLY. Nejen že spadly, byly zničeny, rozbořeny, cíleně proměněny v trosky. Tam, kde dříve stála konvice s čajem na konferenčním stolku, dnes leží sutiny. Modrobílých střepů porcelánu si nikdo nevšimne. Možná už nejsou ani bílé, ale špinavé. Možná jsou od prachu a bahna a možná také od krve. Stihli se majitelé porcelánové konvičky s čajem evakuovat? Mají příbuzné třeba v Užhorodě, nebo teď sedí na spacáku, který je jen mizivou ochranou před chladem betonové podlahy v rohu krytu? Co ta rodina dělá? V dunění explozí je každá sekunda plná strachu a sekundy se nekonečně táhnou. Táhnou se tím pomaleji, čím více se člověk bojí. Co když nejsou všichni ve stejném úkrytu? Co když ráno někdo odešel do práce, a teď se mu nemohou dovolat?

Co když se rádiu zasekla klička, a tak ani neslyší, že bomby dopadly tam a tam, tolik budov spadlo, odhaduje se tolik mrtvých.

Říká se, že nejhorší je nevědět. Jenže i kdyby věděli, nebudou se cítit lépe, protože dokud člověk neví, může doufat. I kdyby člověk nedokázal doufat, může si alespoň říkat, že by mohl doufat, toužebně si přát. Jenže když ví, nic nezbyvá. Ona rodina je uvězněna mezi šedými zdmi, jedna bezútěšnější než druhá. Všichni by moc rádi šli ven na světlo a čerstvý vzduch. Venku se však nejspíš stále ještě vznáší prach a vítr roznáší pach spáleniny. Ale číhá tam i něco ještě horšího než prach a puch. Člověk hledá svůj dům, a nenachází ho. Otočí se jednou, podruhé, a pak zamíří směrem, kde ten dům dříve stával. Ten dům tam možná stál roky, desítky let, možná jen pár měsíců. Ten dům už nestojí. Ani mnoho jiných domů už nestojí. Ten dům už ani není žlutý. Ani mnoho jiných domů už nemá svou barvu. Možná že hasiči pak zahlédnou mezi troskami něco modrobílého, chladného na dotek. Jenže to něco není konvička. Je to spíš někdo. Někdo, jehož kůže v ledovém dni změnila barvu. Byl to někdo. Už jsou jen jeho pozůstatí. Pozůstatí, kteří se o jeho smrti dozví až za několik dlouhých hodin.

Někdo ví, někdo neví. Co my víme? Dopluží k nám jen střípky po větru. Často zcela odosobněné. První den války zemřeli lidé. Druhý den zemřeli také lidé. Třetí, čtvrtý, pátý, pět set padesátý pátý den. Lidé umírají a lidé se rodí. Pro ty, co žijí, jde život dál. Musí. Když někdo zemřel, musí o to spíše přežít. Anebo to už nemá cenu? Stejně všichni zemřou.

Ale ne dnes! Možná zítra, ale ne dnes. Ukrajinci bojují odvážně a odhodlaně. Evropa napjatě tají dech, hltá každou zprávu. Rychle přelétám očima noviny, které s krutou formálností vypočítávají územní zisky a ztráty během války. Pozastavuji se u zpráv rozebírajících bojového ducha ukrajinských mužů a žen. Jsou v menšině, a přece se nevzdávají. Žene je hněv a nenávisť, ale stojí. Musím je obdivovat. Díky hněvu se každé ráno, někdy i v noci, postaví na nohy a bojují dál. Odmítají se vzdát. Jejich odhodlání mi dává naději.

Mladí lidé jsou vždy odhodlaní zvrátit osud dějin, tam i tady. My mladí stojíme za Ukra-

jinou celým srdcem. Naši rodiče vědí, jak věci ve světě chodí, a tak stojí za Ukrajinou celým svým rozumem, protože ve frontě na porážku jsme celkem vepředu. Tentokrát s námi stojí i naši prarodiče. Tentokrát to jsou totiž možná oni, kdo jsou v podpoře Ukrajiny nejdohodlanější, protože oni si pamatují. Pamatují si, když vojáci, skoro ti stejní, vtrhli k nám. Babička mi vypráví, jak v srpnu 1968 vycházela po schodech z metra a někdo z tanku před ní zastřelil těhotnou ženu. Neptala jsem se, co pak dělala. Vlastně ani nevím, jestli je její vyprávění úplně pravdivé. Na tom nezáleží. Důležité je, že její odpor k východním národům, který se doposud projevoval především odporem k Ukrajincům, se koncentrovaně přeměroval na Rusy. Každý můj pokus nadhodit v diskuzi, že možná ne všichni Rusové nutně podporují válku, nestihne být ani pořádně započat a už pod přívalem nadávek na jejich účet raději skládám zbraně v obavě, aby se hněv spravedlivého neobrátil ještě proti mně. Koneckonců, její vztek je jen nápadnější podoba mého strachu.

Koná se shromáždění na podporu Ukrajiny. Na povzbuzení Ukrajiny i pro náš pocit, že nejsme zcela bezmocní, jak se nám pod desítkami trudných zpráv často zdá. Společně prožívání a sdílení nám pomáhá lépe snášet strach. Václavské náměstí je plné. Zdá se, že dnes nebe není jen modré, ale z poloviny žluté. Mezi slogany, které se pravidelně opakují, patří: „Close the sky.“ Jsem zmatená, co je uzavřením nebe myšleno. Není to jako v divadle, kde by člověk mohl stáhnout oponu. Bohužel. Později se dozvídám, že nebeský slogan žádá o vytvoření bezletové zóny nad územím Ukrajiny. Požadavek je konkrétně vznášen na NATO. Opakuji si heslo v hlavě a říkám si, jestli chybí rozum těm, kteří ho provolávají, nebo mně. Nedá se říct, že by můj soucit opadl, spíš naopak. Jen moje emoce konečně dohnal také můj rozum. Podíváme-li se na situaci logicky a objektivně, Západ je Ukrajině nakloněn, jak sentimentem, tak z praktických důvodů, jenže u politiky musí praktické důvody převážet. Bylo by hezké, kdyby se stateční vojáci NATO se svojí nejnovější výzbrojí vrhli na pomoc Ukrajině. Ukrajina ale v NATO není a v blízké době pravděpodobně ani nebude. I když NATO v minulosti zasahovalo

vojensky na územích, s kterými nemělo alianci, kdyby Američané přiletěli v amerických stíhačkách na Ukrajinu, jednalo by se o přímé uvržení členských zemí NATO do války, což si kromě Ukrajiny nikdo nepřeje. Panuje názor, s kterým já souhlasím, že pokud by se NATO zapojilo do této války přímo, muselo by téměř nevyhnutelně dojít ke třetí světové válce.

Prostorem se nese otázka: „Můžeme si dovolit podpořit Ukrajinu, i kdyby to znamenalo válku v Evropě?“ Odpovědí je jasné ne. Pokud by další světová válka nezapříčinila vyhynutí lidstva, stačí se jen podívat, jak světem otrásla nedávná pandemie koronaviru, a je zřejmé, že další krizi se musíme vyhnout. Navíc, druhá světová válka je v naší kolektivní paměti stále příliš živá.

Přichází ovšem druhá otázka: „Můžeme si dovolit Ukrajinu nepodpořit?“ Odpovědí je překvapivě stejně jasné ne, neboť porážka Ukrajiny by znamenala nejen zavržení našich hodnot a morálky, ale s určitou pravděpodobností také stejný scénář jako v případě přímé vojenské účasti NATO – jen možná trochu odložený a bez nárazníkového pásu v podobě Ukrajiny. Západní státy volí zlatou střední cestu. Vrátka jsou zavřena s beránkem venku místo uvnitř, ale byla mu dána puška a brnění. Někdy váhám, jestli se jedná o kompromis, tedy nejlepší řešení pro obě strany, nebo o kompromis, tedy neuspokojivé řešení pro obě strany. Možná se tyto dvě varianty nevyklučují – ne vždy je možné si vybírat, a tak kompromis může být sice neuspokojivé, ale nejlepší řešení.

Sama sebe se táží, proč se nás válka na Ukrajině dotýká o tolik více než jiné konflikty a katastrofy. Proč se o situaci na Ukrajině psalo každý den, zatímco o problémech Turecka či Sýrie slyšíme jen jednou za čas. Co se týče míry násilí a bídy lidí, dovoluji si říci, že válka na Ukrajině, ač strašná, zdaleka není konfliktem nejhorším.

Co nás tedy nutí pomáhat jí a jí především? Sentiment a nostalgie? To se týká zejména východní Evropy a je to jistým hybatelem, ale ne jediným. Morálním a hodnotovým odporem k tomu, co Rusko dělá? O tom jsme si již řekli, že v celosvětovém měřítku není ruské počínání až takovou výjimečností. Je to neuvěřitelnou snahou, kterou pan prezident Zelenskyj vynakládá na přesvědčení EU a USA, aby Ukrajinu

podporovali? Ano, řekla bych, že velký podíl na tom má prokázaná odhodlanost Ukrajinců na čelných i řadových pozicích. Obávám se však, že nejdůležitější roli hraje pragmatismus. Vrátime-li se k mé předchozí myšlence, ukazuje se, že nepřímá podpora Ukrajiny je pro nás jediným přijatelným řešením.

Přestože podpora Ukrajiny je naše jediná možnost, ať se na situaci díváme pragmaticky, nebo idealisticky – ať nám jde o zajištění vlastní bezpečnosti, nebo věrnost hodnotám, skrze média vidíme obraz pana prezidenta Zelenského, jak objíždí summity státních představitelů či je navštěvuje v jejich zemích. Když si prohlížím fotky přiložené k novinovým článkům, často se mi zdá, jako by nebyl tak docela zahrnutý. Vidíme ho ne jako rovnocenného partnera v dialogu, ale jako někoho, kdo přichází o něco žádat. Skutečně přichází žádat, ale myslím, že Ukrajina již prokázala, že si zaslouží být v dialogu partnerem, ne někým, nad kým se představitelé mocností z rozmaru smilují, a když se jim zdá, že pejsek hezky skáče, tak mu hodí kůstku.

Z médií k nám přichází stovky nejrůznějších obrazů – obrazy násilí, bídy, zoufalství a zkázy, ale také obrazy naděje, soucitu, vzájemné pomoci, statečnosti a nezdolnosti a mnoho dalších. Jestli však má příšerná katastrofa, která Ukrajinu postihla, něco ukázat nám Čechům, doufám, že to bude větší pokora, soucit a otevřenost. Za prvé věřím, že si jako národ více uvědomujeme svoji zranitelnost ve světovém měřítku, když vidíme, v jak obtížné situaci se nachází mnohem větší Ukrajina. Za druhé, ačkoliv od devadesátých let probíhalo po celém světě mnoho konfliktů a hrůz – v současné době můžeme sledovat například izraelsko-palestinský konflikt –, žili jsme v určité bublině světa, kde panuje mír. Situace na Ukrajině otevřela mnohým lidem oči, neboť nám je – alespoň citově – mnohem blíže, a tak ukázala, že světový mír je jen iluzí. Na jednu stranu byla velká pozornost médií věnována právě Ukrajině a méně událostem v jiných zemích, na straně druhé nám není dovoleno na jediný den zapomenout, že v jiných zemích je situace daleko horší než u nás. A konečně, mnoho Ukrajinců bylo nuceno opustit své domovy a uprchnout do bezpečí. Na měřítko České republiky jich u nás přebývá

poměrně velké množství, ale přebývají pokojně až s užitkem pro Česko. Proto mám naději, že bychom si mohli uvědomit, že pokud se před jinými národy a kulturami uzavřeme do neproputné skořápky, bude to náš konec.

Jediná cesta vpřed je skrze interkulturní dialog a spolupráci, při které je však důležité zachovat si naše nejdůležitější hodnoty, hodnoty a postoje, které nás dělají námi – ochranu člověka, nejen jeho života, ale i důstojnosti, smysl pro spravedlnost, soucítění a schopnost dívat se s nadějí do budoucnosti. To se mnohdy, mimo jiné díky neúnavné snaze mnoha neziskových organizací, daří, ale přesto nás někdy zaplaví pocit bezmoci a beznaděje. A tak bych řekla, že válka na Ukrajině se nás bezprostředně dotýká tím, že nám ukazuje, za co bojujeme, za co stojí bojovat a že bojujeme společně, i když mluvíme různými jazyky, jindy slavíme Velikonoce a momentálně používáme jiné prostředky k obraně věcí či hodnot, na kterých nám záleží. Jak připomíná i heslo Evropské unie – jsme jednotní v naší rozmanitosti.

DRUHÝM ROKEM VE STÍNU VÁLKY

„... v jakém strachu musela žít moje babička, když nevěděla, co se může příští den stát jejím dítětem. Přesto musela budít dojem, že je silná, protože na trauma mají nárok jenom ti, kteří prošli bojištěm.“

Phan Que Mai Nguyen; *Hory zpívají*

Opět si projíždím nejnovější zprávy z Ukrajiny. Kromě nekončícího zděšení nad probíhajícími zvěrstvy přemýšlím nad tím, zda mám právo cítit se smutná. Smutná, našťvaná, bez naděje. Nejde o mou zemi, mou rodinu, mou budoucnost. Přesto se cítím nějakým způsobem zodpovědná. Nejen za to, jak bych se měla cítit.

Už přes rok a půl se někde – tentokrát mnohem blíže nás než obvykle – bojuje. Toto píšu 592. den od ruského vpádu na Ukrajinu. Když si představím, jak nekonečný může jeden takový den připadat vojákům a jejich rodinám... Nejsem schopná toto číslo uchopit. Každý den se stane tolik věcí, tolik lidských přešlapů a zamýšleného násilí. Zároveň se obávám, zda z pohledu dějin nebude tento počet bezvýznamný, spíše zanedbatelný. Jak dlouhá a krvavá nám přijde třeba stoletá válka? Konflikt trvající mnohem déle než „pouhých“ 592 dní – a ve většině mladých z mé generace neprobudí jedinou emoci. Jak tento konflikt ovlivní naši budoucnost můžeme jen hádat. Jaký na nás má ale dopad v tuto chvíli?

Napadá mě spojení několika faktorů toho, proč na nás tato válka nějaký vliv vůbec má. Na rozdíl od dálných konfliktů v neznámých zemích, které západní svět jen bezpečně sleduje zpovzdálí.

Za prvé: média a technologie

Mám dojem, že díky obrovské sledovanosti nemá tento konflikt obdoby. Každý vojenský postup, událost, změna, životní osud je medializován, zfilmován. A lidé tak mají možnost je na svých všudypřítomných elektrických zařízeních sledovat. Dospělí mohou rychle a snadno ukojit svůj zájem o informace a popřípadě se ujistit o našem bezpečí. Jsou také schopni rychleji reagovat na dopady války, ať už na příliv uprchlíků nebo proměny nálad ve společnosti.

I mladí lidé, a dokonce i děti tak mají možnost slyšet o hrůzách války, což může vést k solidaritě a zájmu o problematiku. S dojetím vzpomínám na chvíle ze začátku války, kdy si táta vzal mého sedmiletého brášku na klín a otevřel počítač. Ukazoval mu postupy vojáků, videa, fotky a podrobně, s velkou trpělivostí, se mu snažil přiblížit, proč „teda to Rusko vpadlo na Ukrajinu“.

Na druhou stranu přináší rozvoj mediální scény prostor dezinformátorům. Falešné fotky, hoaxy a poplašné zprávy dokážou nejednoho člověka, spoléhajícího na neověřené zdroje, velmi vyděsit. Spolu s rozšířením dezinformací přichází i živější diskuze na toto téma. Objevují se workshopy, vzdělávající své účastníky k tomu, aby dokázali rozpoznat dezinformace.

Ve veřejném prostoru se řeší pravdivost informací a nebezpečí hybridní války. A ty naše vnímání války opravdu ovlivňují. Lidé poznali nový způsob boje a uviděli, že typ válek, o kterých se učili v hodinách dějepisu, je minulostí. Války se bojují na všech frontách: často velmi netradičních.

O hybridních válkách už většina z nás určitě slyšela, ale kolik z nás je schopno tento pojem vysvětlit? Definice na Wikipedii je hodně složitá a mně osobně nic moc neříkající. Hledám další

definice a nejsem o mnoho moudřejší. Jednomu ale rozumím; společnou mají tyto definice jednu věc: jedná se o válku, využívající netradiční nástroje. Zahrnuje operace snažící se ovlivnit jednání a názory občanů. Jejich emoce, strach, nenávisť. Nástroji může být propaganda, teroristické a organizované útoky, sankce, politika. Není to hrozné? Lidstvo si hledá a nachází stále nové a nové nástroje, pomocí kterých může druhým ubližovat. Jak se k tomu máme jako mladí lidé postavit? Válku jsme fyzicky nepoznali, ale možná je válka stále kolem nás a my jsme otupěli.

Příkladem takto pojaté války na Ukrajině mohou být protiruské sankce. Západ sice neposlal organizovanou armádu Ukrajině na pomoc, ani nezahájil vůči Rusku protiútok. Nikdo si nemůže dovolit otevřený střet s jadernou mocností. A západní svět ví, že až tolik se ho invaze na Ukrajinu netýká. Ne natolik, aby riskoval svůj vlastní klid a mír. Naproti tomu využil sankce, aby protivníka oslabil. I toto se může počítat jako forma útoku, přestože nejsou použity střelné zbraně.

Pokud bych to tedy měla shrnout: válka v moderní době nás prostřednictvím informačních technologií bezesporu ovlivňuje. Událostmi jsme obklopeni, i když se odehrávají stovky kilometrů od nás. Dodávají nám informace k pochopení situace. Někdy tyto informace mohou být nepravdivé a nebezpečné, a proto je důležité se je naučit rozeznávat. Ruské dezinformační weby, hackerské útoky a snaha o rozšíření ruského vlivu na západ. V této válce můžeme vidět stopy nového, hybridního způsobu boje.

Za druhé: geografická, historická a kulturní blízkost

Protože Ukrajina od nás není tak daleko a s Ruskem přece jen nějakou tu historickou zkušenost máme. Oplýváme tak na rozdíl od mnoha jiných konfliktů, které ve světě probíhají, alespoň základní představou o tom, co se děje. Pro mnoho lidí to znamená, že se cítí ohroženi. Celková úzkost ve vztahu k budoucnosti ve společnosti určitě stoupla. Ve zprávách poukazovali na zvyšující se počet telefonátů na krizových linkách. Lidem, kterým se i před 24. únorem projevila

nějaká forma úzkostných poruch, se stav ještě zhoršil. A u části populace, žijící do té doby „v klidu“, se mohly začít projevovat zvýšené obavy. Žijeme ve strachu a všechno se zdá nepředvídatelné. Putin nám rozbil naši představu o bezválečné a progresivní civilizaci. Dny a týdny před invazí se našli odborníci, kteří věřili, že k žádnému útoku dojít nemůže. A generace, které nikdy válku nezažily, neví, jak se s ní vypořádat. A dostáváme se zpátky k problémům spojeným s psychikou. Křivka mladých lidí s duševními poruchami stoupá a nejistota války k tomu bezpochyby přispívá. Vezměme si nedávnou studii o psychickém stavu žáků devátých tříd. Průzkum ukázal, že až 40 procent žáků posledních ročníků základních škol vykazuje známky těžké úzkosti a deprese.

Na sociálních sítích čteme další a další informace, jsme zaplaveni emocemi, nějak se cítíme a bojím se, že tyto emoce nedokážeme úplně zpracovat. Často kolem sebe slyším: „Je to strašné,“ a přemýšlím nad tím, co by se stalo, kdybych to, že to je strašné, necítila. Vnímám neobvyklost a hrůznost celé situace a to, jak mě to přemáhá. Nakonec dojdou jen k milosrdné otupělosti a k pocitu viny. Protože když nedokážu pomoci a ani ty hrůzy prožívat s ostatními... asi nebudu správný člověk.

Ještě se k tomu vrátím, ale nechci zapomenout na:

Za třetí: lidé, kteří se ocitli uprostřed samotného konfliktu

Nejedná se jen o uprchlé Ukrajince, ale také o Rusy nesouhlasící s režimem. Minulý rok jsem strávila pár dní na místě, kam přicházejí migranti žádat o azyl. O azyl, který mají nárok dostat jen lidé, kteří jsou ve své zemi pronásledováni nebo utíkají z válečné zóny. A jedna z prvních věcí, se kterou mě pracovníci zařízení seznámili, bylo, že Rusové nesouhlasící s režimem ve většině případů nemají šanci mezinárodní ochranu v ČR získat. Doteď mě mrazí při pomýšlení na všechny ty rodiny, které podnikly tak nebezpečnou cestu, jen aby zjistily, že mezinárodní ochranu nezískají, protože jejich vláda se rozhodla zaútočit na suverénní stát. Plno Rusů tak nemá na výběr než mlčet, popřipadé

poslat své muže do války, se kterou nesouhlasí.

U nás (ale určitě i v okolních státech) vzniklo mnoho občanských aktivit, plno lidí začalo pomáhat. Ráda poslouchám příběhy lidí, kteří pomoci uprchlíkům věnují všechny svůj čas a obětovali i své stálé zaměstnání. Vidím v tom protipól k těm všem hrůzám války a cítím naději.

K nám do ČR se přistěhovaly statisíce lidí a společnost se proměnila. Bojím se ale, že se stali nástrojem v rukách populistické politiky. Jako příklad z poslední doby mě napadají (nejen) slovenské volby, ve kterých bylo téma přijímání ukrajinských utečenců použito v proslovu nejednoho populistického kandidáta. Na naší domácí scéně nechci zapomenout na potyčky mezi zástupci romské menšiny a ukrajinských uprchlíků.

Opět se nacházíme v časech krize, která sama o sobě probouzí v lidech strach. Historie celého 20. století je protkaná podobnými událostmi. Cítím nacionalistický tón, nespokojenost, ukazování si na menšiny a v hlavě mi bliká varovné světýlko. Kam až to povede?

Jak to všechno dopadá na mne?

Navíc všechny tyto události ovlivňují i většinu z nás individuálně. Mě samotnou často přepadá beznadějí, protože cítím, že nemůžu vůbec nic dělat. Zároveň mám v sobě tolik myšlenek a pocitů, které nejsem schopná vepsat do slov. Realita války je pro mě vzdálená a nejsem schopná si ujasnit, jak bych se měla cítit. Často vzpomí-

nám na rozhovor v podcastu Vinohradská 12 s jedním ukrajinským vojákem. Epizoda byla věnována vojákům na frontě. Kromě jejich životních osudů důstojník popisoval, proč se lidé mimo bojiště cítí tak, jak se cítí: „Lidé jen přihlížející válce žijí často mnohem více ve stresu a strachu, protože si připadají, že nemůžou nic dělat. Vojáci na frontě mají cíl, důvod a často žádný čas bojovat se svou psychikou. Vědí, že více než to, co dělají, dělat nemohou.“ Svým způsobem mě to uklidnilo. Toto svědectví dokázalo popsat moje pocity způsobem, kterým jsem to předtím nedokázala. A vysvětlit mi, že se cítím adekvátně ke své situaci.

A tak podobně, jako jsem uvedla v úvodním citátu, bych nechtěla zapomenout na všechny z nás, o kterých tato válka ani tolik není. Jelikož se jedná o citaci z románu, který zachycuje události sedmdesátých let, z války ve Vietnamu, doufám, že není tak úplně pravdivý. Že v dnešní době můžeme být citliví i k těm, kteří si bojištěm neprošli. Na „trauma“ máme nárok všichni, protože každý z nás je válkou zasažen. Je důležité si uvědomit rozsah změn, které válka přináší, a jejich dopad na nás. Zamýšlela jsem se zde nad tím, jak vnímám válku; nežiju v ní, a přesto žiju. Jsem přesvědčená, že máme právo se cítit jakkoli, a máme právo si přiznat, že nás tahle událost skutečně zasáhla.

Anastasija Zajika

VÁLKA SLOV: JAKOU ROLI HRAJÍ DEZINFORMACE VE VÁLEČNÉM KONFLIKTU?

Rusko-ukrajinská válka, největší válečný konflikt, který se v Evropě odehrál od druhé světové války. Tento konflikt začal už v roce 2014 a má dalekosáhlé důsledky nejen pro obyvatele Ukrajiny a Ruska, ale i pro okolní země a jejich občany. Mezi tyto země patříme mimo jiné i my Češi a náš stát, Česká republika. Jak přesně tato válka ovlivnila život obyčejného občana České republiky? Jak se dotkla pracujících lidí, rodin nebo studentů?

Občané České republiky se novinky a zprávy o válce dozvídají převážně z médií, pokud totiž zrovna nemají blízké na Ukrajině, pak vlastně ani nemají jinou možnost než věřit informacím, které čerpají z internetu, novin nebo televize. Tady ovšem nastává veliký problém. Kdybychom si neověřovali informace, které z médií získáváme, například sledováním víceru mediálních stránek a porovnáváním získaných informací, mohlo by docházet – a u mnohých lidí tomu tak je – k jistě dezinterpretaci faktů, nebo k považování dezinformací a hoaxů za skutečnost. Falešné zprávy (dezinformace) se mnohým lidem zamlouvají hlavně z toho důvodu, že se v nich dočtou něco, co chtějí slyšet, něco, co se jim hodí, anebo něco, s čím už tak jako tak souhlasí. Je tak pro ně jednodušší být uzavřený ve své vlastní bublině informací, faktů a názorů, kterým věří. Jsou zavření ve společné komunitě s lidmi, kteří jejich názor a pohled na svět sdílí. Mnozí vlastně ani nestojí o to znát pravdu, nebo alespoň zvážit, že by se v něčem mohli mýlit.

Rusko-ukrajinská válka rozděluje naši společnost a lidi v ní na několik táborů. V mnohých občanech naší republiky válka vzbudila empatii a solidaritu. Tito lidé se snaží pomáhat, jak jen

mohou. Poskytují azyl občanům Ukrajiny, kteří přišli o domov a hledají bezpečné zázemí. Ubytovávají uprchlíky a jejich rodiny. Přispívají do různých organizací, ať už finančně nebo hmotně, například oblečením nebo jídlem. Někteří pro uprchlíky pořádají všemožné akce a setkání, kde mohou alespoň na chvíli zapomenout na krutou realitu. Náš stát se našťěstí staví celkově na stranu Ukrajiny a pomáhá jak finančně, tak humanitárně. Tato skupina lidí, kteří se rozhodli pomáhat, se ale s časem bohužel zmenšuje. Před dvěma lety, kdy byly informace čerstvé a nové, se do pomoci Ukrajincům hrnulo mnoho lidí. Přece jen se dělo něco nového a každý měl potřebu pomáhat, jak jen mohl. Jak ale šel čas a toto téma přestalo být „žhavou novinkou“, řada lidí pomáhat přestala. Toto téma už je omrzelo v návalu témat nových. Jistě, je pochopitelné, že ne každý si může dovolit dva roky nepřetržitě pomáhat. Převážně dlouhodobá finanční podpora je pro většinu lidí složitá a často i nemožná. Obyčejný člověk si vydělá dostatek na vlastní potřeby, jako je jídlo, domov nebo zabezpečení rodiny. Málokdo si ale může dovolit dávat stranou část svých financí na pomoc druhým. Nemyslím si proto, že by snad každý měl přispívat finančně. Je ale důležité udržet si alespoň jistý přehled o novém dění na území Ukrajiny a Ruska.

Tímto navazuji na druhou skupinu lidí. Jsou to ti, kteří se o válku nezajímají. Mohou k tomu mít různé důvody a nemusí to být pouhá ignorace nebo to, že už rusko-ukrajinská válka není zajímavou novinkou, o které se píše všude, kam se podíváte. Jsou zde například lidé, kteří nemají dostatečnou psychickou odolnost na to,

aby každý den četli o smrti dalších a dalších lidí, dalších napadených městech a dalších přibězích lidí, kteří přišli o své blízké, o své domovy a o své normální životy. Pro mnohé je těžké konzumovat často takto negativní zprávy, a proto se jim snaží vyhábat. Mnoho lidí trpí úzkostmi a téma války jim s nimi nepomáhá.

Válka vyvolala v celé České republice obavy o bezpečnost. Strach necítili a necítí pouze lidé, kteří na tom nejsou psychicky dobře. Myslím si, že bázeň pocítil alespoň na chvíli každý, kdo o válce něco ví. Anexe Krymu Ruskem a pokračující konflikt vedly k přehodnocení bezpečnostního prostředí ve východní Evropě. Členové NATO v regionu, kam spadá i Česká republika, zvýšili své výdaje na obranu a spolupráci s ostatními členy NATO; to zahrnuje také pořádání cvičení a posílení vojenských kapacit.

Někdo by si mohl říct, proč Ukrajinu neobětovat a nenechat ji napospas ruské vládě a Putinovi. Vždyť by tato oběť zachránila zbytek země. Jedna země „darem“ a my bychom byli v bezpečí. Myslím si, že právě my, Češi, víme moc dobře, že ustupováním diktátorům se nic nevyřeší. Kdybychom jim takto ustupovali, stejně by nikdy neměli dost. Vždy budou chtít víc a nic je nezastaví. Vždyť právě Česko a Slovensko mají s tímto jednáním přímou historickou zkušenost. Za druhé světové války bylo rozhodnuto, že naše země budou takto obětovanou zemí. Byla podepsána Mnichovská dohoda, ve které se rozhodlo o našem osudu, aniž bychom v tomto rozhodnutí měli jakékoli slovo. Ostatní země si myslely, že se touto obětí vyřeší Hitlerovo prahnutí po moci. Jemu to ale nestačilo. Chtěl si podrobit celý svět. Kdybychom dělali ústupky Putinovi, dost možná by to dopadlo stejně jako za druhé světové války. To se přece nemůže opakovat. Musíme využít hrůzy, které se děly v minulosti alespoň k tomu, že se z nich poučíme.

Poslední skupinou lidí jsou ti, kteří stojí za Ruskem. Právě tito lidé si myslí, že obětování Ukrajiny je řešením. Jsou to lidé, kteří nesouhlasí s tím, abychom přijímali ukrajinské uprchlíky do naší země. „Vždyť nám berou práci! Mají se dobře a jezdí drahými auty! Dostávají peníze od státu namísto nás Čechů a vlastně ani nepotřebují pomoc!“ Tato skupina si na Ukrajincích

vybílí svou zlost a vztek, ale kdyby to nebyli ukrajinští uprchlíci, našli by si a najdou nějakou jinou menšinu, která se jim nelíbí a na které by ukojili svou nenávisť. Myslí si, že mají právo na všechno, protože jsou přece pracujícími občany naší republiky, a tak by se o ně stát měl starat. Nejenže by se o ně měl starat, ale také by neměl rozhazovat peníze na podporu někomu, kdo peníze vlastně ani nepotřebuje a namísto toho by je měl rozdat správným, pracovitým, a hlavně svým lidem, kteří pomáhají málem jen svou existencí celé ekonomice našeho státu. Nebo snad ne? Každý by přece přivítal finanční podporu, tak musíme udělat něco s tím, aby nám to ti Ukrajinci všechno nevzali! Nepřemýšlí takto snad úplně každý?

Ne. Naštěstí ne. Jak by náš svět vypadal, kdyby takto sobecky přemýšlel každý? Nikdy mě nepřestane udivovat sobeckost a povýšenost některých lidí. Neříkám, že by se snad naše vláda odted měla zajímat a věnovat pouze imigrantům z Ukrajiny a o občany České republiky by se neměla vůbec starat, ale kdybychom byli na jejich místě, na místě obyvatel Ukrajiny, neuvítali bychom snad také pomoc okolních států a jejich občanů? Vždyť je to přece celé o vzájemné spolupráci a pomoci, pokud si ji můžeme dovolit nabídnout.

Média jsou velmi silnou zbraní, ovlivňují velmi silně to, do jaké z těchto skupin lidí se dostanete. Čtete často o tom, jak lidé v naší zemi nemají dostatek financí a hned potom na vás vyskočí článek o tom, kolik peněz dostávají ukrajinští imigranti z příspěvků? Je dost možné, že se tyto zprávy mnohým nebudou líbit a imigranty nebudou vnímat v úplně hezkém světle. Samozřejmě hodně záleží na povaze člověka. Každý má svou vlastní hlavu a musí se umět sám rozhodovat, jak se zachová a k jakým názorům se přidá. Myslím si, že čím více času bude člověk trávit konzumací jednoho jediného názoru, tím spíše ho převezme a bude ho považovat za ten správný, a dost možná za ten jediný správný. Je proto nesmírně důležité být otevřený komunikaci s ostatními lidmi odlišných názorů a konzumaci médií, ve kterých se mluví o věcech, se kterými nemusíme nutně souhlasit. Rozšíříme si tak povědomí o tom, co se doopravdy děje, jaká je skutečnost, a neskon-

číme s hlavou plnou naší vlastní pravdy, která se od té skutečné může výrazně lišit.

Problémem jsou ale již zmiňované dezinformace, které se v dnešní době šíří rychleji než kdy dříve, a to kvůli sociálním sítím. Právě k dezinformacím často inklinují lidé radikálních názorů, kteří žijí pouze ve vlastní pravdě a nemají potřebu si ověřovat, zda jsou uváděné informace pravdivé. Někdo si může říct, proč by měl někdo potřebu rozšiřovat lži. Co z toho lidé mají?

Dezinformace, známé také jako fake news nebo hoaxy, mají velkou moc. Mohou ovlivňovat průběh samotné války. Je ale důležité říct, že je rozdíl mezi dezinformacemi, které lidé šíří s přesvědčením, že jsou skutečné, a jedná se tak o chybná fakta, a mezi dezinformacemi, u kterých si je autor vědom, že to, co sděluje ostatním, jsou nepravdivé informace, a šíří je za nějakým účelem, jako je například snaha zesílit již existující krizi. Dezinformace ale nejsou šířeny pouze v zemích, ve kterých válka přímo neprobíhá. Objevují se také na Ukrajině a v samotném Rusku. Jsou součástí takzvané hybridní války. Proč by ale někdo úmyslně šířil mylné informace o něčem, co lidé zažívají na vlastní kůži? Jak bude fungovat dezinformace, když se v ní Ukrajinec, který žije v bombardovaném městě, dozví, že se mu Rusko vlastně snaží jen pomoci?

Rusko, myšleno Putin a ruská vláda, zavedlo skvěle fungující propagandu, kterou nekrmí pouze svět, ale dokonce i vlastní občany. Snaží se všechny přesvědčit o vlastní pravdě, o tom, že Rusko je vlastně dobré a že nedělá nic špatně. Dost možná tomu i sami Rusové věří. To je na celé situaci nejděsivější. Je velká pravděpodobnost, že mnoho Rusů a ruských vojáků věří, nebo možná jen doufá, že ve skutečnosti

pomáhá. Právě hybridní válka je válkou informační. Dezinformace v ní hrají velmi důležitou roli, protože slouží k manipulaci veřejného mínění. Právě v hybridní válce se objevuje použití propagandy a kybernetických útoků. Dochází k útokům, které nejsou agresorem přiznané. Už na začátku války Rusko použilo dezinformaci k utajení vlastní role ve válečném konfliktu. Právě zde začala ruská propaganda. Rusko zde oznámilo zahájení „speciální vojenské operace“, která měla mít za cíl demilitarizaci a denacifikaci Ukrajiny. Operace byla odůvodněna tím, že se Rusko musí chránit před rozšiřováním NATO a že je potřeba pomoci ruskojazyčnému obyvatelstvu na území Ukrajiny, které čelí pronásledování a týrání ukrajinskou vládou. A toto byl pouhý začátek.

My dnes už samozřejmě víme, že se jedná o pouhé lži a výmysly Putina a ruské vlády ve snaze získat moc. Mnozí z nás se o pravdě dozvěděli právě z médií a sociálních sítí, které jsou každodenní součástí našich životů. Média tedy mohou skvěle sloužit k rychlému rozšíření pravdy po celém světě. Zároveň je ale nutné dávat si pozor na dezinformace, které jsou dnes právě tak jednoduše dostupné. Internet se sice stal skvělým zprostředkovatelem novinek a sdělení o aktuálním dění, je ale nesmírně důležité nevěřit všemu, co se z něj dovídáme. S velkou silou přichází i velká zodpovědnost a musí s ní být nakládáno opatrně.

Tadeáš Adam Ševčík

Gymnázium bratří Čapků, Praha

DUŠE NAŠICH PŘÁTEL

Ved, lovče Apollóne, k cíli střelu mou!
A až kulka protne kosti a vyvrve šlachy
vašich solidních a vznešených přátel,
teprve pak se nad zemí, kde slunce
vychází, opět zvedne nával radosti. Velkolepost
nevypřchala, pouze se skryla pod závěj západ-
ního hnusu. Hnusu, který svět už brzy šířat
nebude.

Náš lid, naši vůdci už vzali do rukou zbraně
a esa si ještě nechávají po stranách svého balíč-
ku. Vy tomu ještě nevěříte? Myslíte si snad, že
vás ještě něco zachrání? Vy už znovu nevzplane-
te. Nepomůžou vám ani peníze, ani vaše směšné
hodnoty, které jste vystavěli na našich hrobech!
Našich! A za to budete platit. Za to všechno
budeme vaše krémem jemné ruce lámat v krvi
vašich dětí. Vaše ženy znásilníme před zraky
vás samotných. Vaše rodiče zohavíme a uspo-
řádáme jim krásný bál orgií z mateřské školky.
Všechny zbylé neposkvrněné části kůže stáh-
neme a nad plamenem z vašich domovů si je
opečeme. My se u toho budeme bavít. Ve vši
té kráse si dopřejeme vaše pohoštění. Přitom
budeme společně sdílet vaše manželky a dcery.
Několik z nás se vystřídá na všech otvorech, kte-
ré mají. A vás bude v nitru duše nejvíce trápit
vědomí, že se jim to hrozně líbí. Připoutání na
židli budete sledovat, jak ty, které nejvíce milu-
jete, probodáváme vším, co máme. Přitom, co je
líbezně pomilujeme, si dáme záležet na tom, aby
nezemřely rychle. Vždyť uznejte, to by byla při-
nejmenším ostuda. Naše země svou práci dělá
pečlivě. Vy neuslyšíte nic jiného než jejich křik
a pláč.

Nevnímejte nás tak zle. Nejde nám přece jen
o „hříšné požitky“, milí druhové. Někdy chce-
me také jen čistou smrt. Tak čistou a nevinou,
jako jsou naše úmysly. Vždyť my chceme mír.

Nechceme přece válku. Co nechápete?! Mohli
bychom přece být bratři všichni. Nikdo by nás
neporazil. Naše hlavní město by bylo centrem
kultury a společenského života. Sdíleli bychom
společné vynálezy a seděli u jednoho stolu. Vy
snad chcete, abychom trpěli? Chcete nechat
trpět naše obyvatele v té zahradě, kde nacisté
zasévali a neonacisté zalévali? Kde jsou nebohé
dětí vrženy do úděsných experimentů a často se
již nevrátí zpět? To chcete podporovat? Tomu-
hle režimu vy dáváte munici?! Věřte mi, dobří
lidé, že každý náboj, který této zemi dáte, skončí
v zátylku těch nejslabších.

Nestačil vám březem? Viděli jste to? To nebyla
plánovaná akce, víte? Pochopte nás. Byli jsme
už moc unavení. Na tohle nás nikdo nepřipra-
vil. Prý „masakr“. Vždyť to byla spíš legrace.
Když jsme přišli do toho města, které už stejně
leží popelem, potřebovali jsme se rozptýlit. Ne-
muselo se to tak vyostřit. Chtěli jsme si jenom
smočít. A proč nás ženy nevítkaly s otevřenými
nohama? Děvky. Vždyť je osvobozujeme. To je
jedno. Nejlepší byly ty na okraji. Jedna jako by
nás skoro vítala a my, co jsme přicházeli, jsme
si ji opravdu jen půjčili. A stejně jsme ji rychle
vrátili...

3. 4. 2022

**Zpráva ze služby –
MUDr. Oleksij Ovalenko**

11:00

Dnes k nám brzy ráno dovezli dvanáct žen
a patnáct dětí. Pacienti byli na první pohled
bez vnějších poranění. Všem ženám a dvěma
nezletilým dívkám jsme museli aplikovat lo-
kální spermicidy. Po pečlivější kontrole jsme
byli nuceni převést několik žen, dívek a jedno-
ho chlapce na sál. Ženy a dívky měly distální

poranění pochvy, a tak byly podrobeny šití. Chlapec utrpěl poranění konečnicku, které momentálně hojíme.

19:00

Okolo 12:30 nalezla zdravotní sestra na toaletách ve čtvrtém patře oběšenou P. P.

V 17:00 přijela policie.

Zpráva z místa činu – prap. Kolja Nakrajenko

Dne 3. 4. 2022 v 16:30 jsme dostali telefonát z Kyjevské regionální nemocnice o nalezení mrtvé pacientky. Okolo 17:00 jsme dorazili na místo činu. Pacientku P. P. prohlásili lékaři na místě mrtvou. Lékaři určili jako příčinu úmrtí asfyxii. MUDr. Oleksij Ovalenko uvedl, že pacientka byla v jejich péči necelý den. Pacientka byla údajně několikrát znásilněna, a tudíž lze předpokládat, že strangulační asfyxii zvolila v důsledku traumatu způsobeného tímto násilným činem. Sebevražda v takto krátké časové době po násilném činu je však neobvyklá.

... jak jsem říkal, vrátili jsme ji. Chodit mohla. Dobře, tak chodit nemohla, ale ležet určitě zvládala. O můj bože, pánové mojí draží, ta křičela. To bylo něco neuvěřitelného. To když po té dlouhé štrece zabřednete po boku svých bratrů do děr všech těch kobyl. Za to ten hnus v zákopech stojí. Ono nám to teda ani doma nechybí. Emancipace je západní přežitek. U nás by nic dobrého nepřinesla. V uličkách naší matičky pořád čekají nadřzený holčičky, který se těší, až jim nějaký pořádný chlap ukáže, k čemu jsou dobří.

Do prdele. Это полный пиздец. Nad hlavou nám lítá jejich strážný pasák. Bajraktar. Jen počkejte, západní lůzo. Vladimír má v záloze čudlíky. Znáte vy čudlíky? Znáte jen Big Mac a frappé ze Starbucksu. Odplata se blíží. Víím, za co bojuji a jsem ochotnej za to zem...

Nechci tady být. Pane, smiluj se nad námi, neboť v tebe doufáme; nehněvej se na nás velmi, aniž rozpomínej se na hříchy naše, ale pohled' i nyní jako milosrdný (na nás) a zbav nás ne-

přátel našich; neboť tys Bůh náš a my lid tvůj, všichni dílo rukou tvých a Jméno tvé vzýváme.

Myslíte si, že to s námi někdo někdy myslel dobře? Ne snad, že bych to někomu vyčítal. Asi jsme skutečně nemocný národ. Říká se o nás, že z východu vzešlo dobré jen slunce. Na tom asi něco bude. Ačkoliv je pravda, že jsme měli mnoho fantastických autorů. Třebaže většinou naši vlast kritizovali, či ji rovnou opouštěli. Ale že je naše zem zplodila a zformovala, to už nezapřete. Na našem dnešním jednání to však nic nemění. Náš národ lehce podlehne nátlaku z vyšších míst. Elita zde pečlivě roztržila všechna zrcadla a s nimi i kousky naděje na národní sebe-reflexi. Říkám národní. Není tomu úplně tak. Je to i povinnost a stejně tak výhrada ryze individuální. Zakládá si na důvěře v lidi a v lidství. To všechno občané naší země nemají a dost možná nikdy neměli. Je tedy pak hloupé to žádat od jiných společností. Já tu teď sedím zcela nahý. Na kost odhalený před vámi sepisují tato má jistě poslední slova. Vy jistě víte, jak se naše armáda staví k dezertérům. Ale vy byste přece také nedokázali bojovat ve jménu něčeho, čemu tak moc nevěříte, ne? A nejen nevěříte, ale čím ze své podstaty opovrhujete. Upřímně nevím, zda je větším utrpením být naším nepřítelem, respektive nepřítelem této armády, nebo po jejím boku bojovat. Když jsem byl ještě menší a můj dědeček, dej mu pánbůh nebe, ještě žil, říkal mi, ať z této země rychle zmizím. On byl jeden z těch, kteří osvobodili vaši zem. Ale zbytek života byl ten, který přihlížel okupaci vaší země. Svou nečinností schvaloval teror, a to nejen na vašich občanech. Snad byl uvnitř jen ustrašeným chlapcem, jako jím jsem dnes já, který zůstal doma, protože byt' to byl hrozný svět, tak to byl jeho svět. Veškeré odporosti a hrůznosti, jako je utlačování, korupce, násilí, cenzura a další, znal můj děd dokonale. On snad ani nebyl nijak špatný. Anebo byl, víte že já nevím? Pro mě to byl jen dědeček, který ke mně vždy pěkně hovořil a před rodiči mě ochraňoval. Ale dost možná byl stejně hovado a prase, jak vojáci umí být, a plnil, znásilňoval a páchal zlo. Jestli tomu tak bylo, pak jeho největším trestem bylo, že s tím musel tak dlouho žít.

Řekni mi prosím, Západe, jak se z toho můžu vymanit? Proč mi bylo dáno do vínku narodit se v zemi plné děsu? V zemi plné nevyřčených odporností, které se jako zhoubný nádor dostávají do samotného nitra našich duší. Proč tu teď musím stát a za tuto zem bojovat? Jak se z toho mám dostat? Je jen otázkou času, kdy se vaši vážení lidé rozhodnou a pošlou sem další zbraně. Zbraně, jež mně a mnoha dalším z nás spadnou na hlavu. Proč tu jsme? Koho můžeme obvinít? Když tady teď sedím, už mi došlo, jak to s dědou bylo. Nechám si to pro sebe. Vezmu si to do hro...

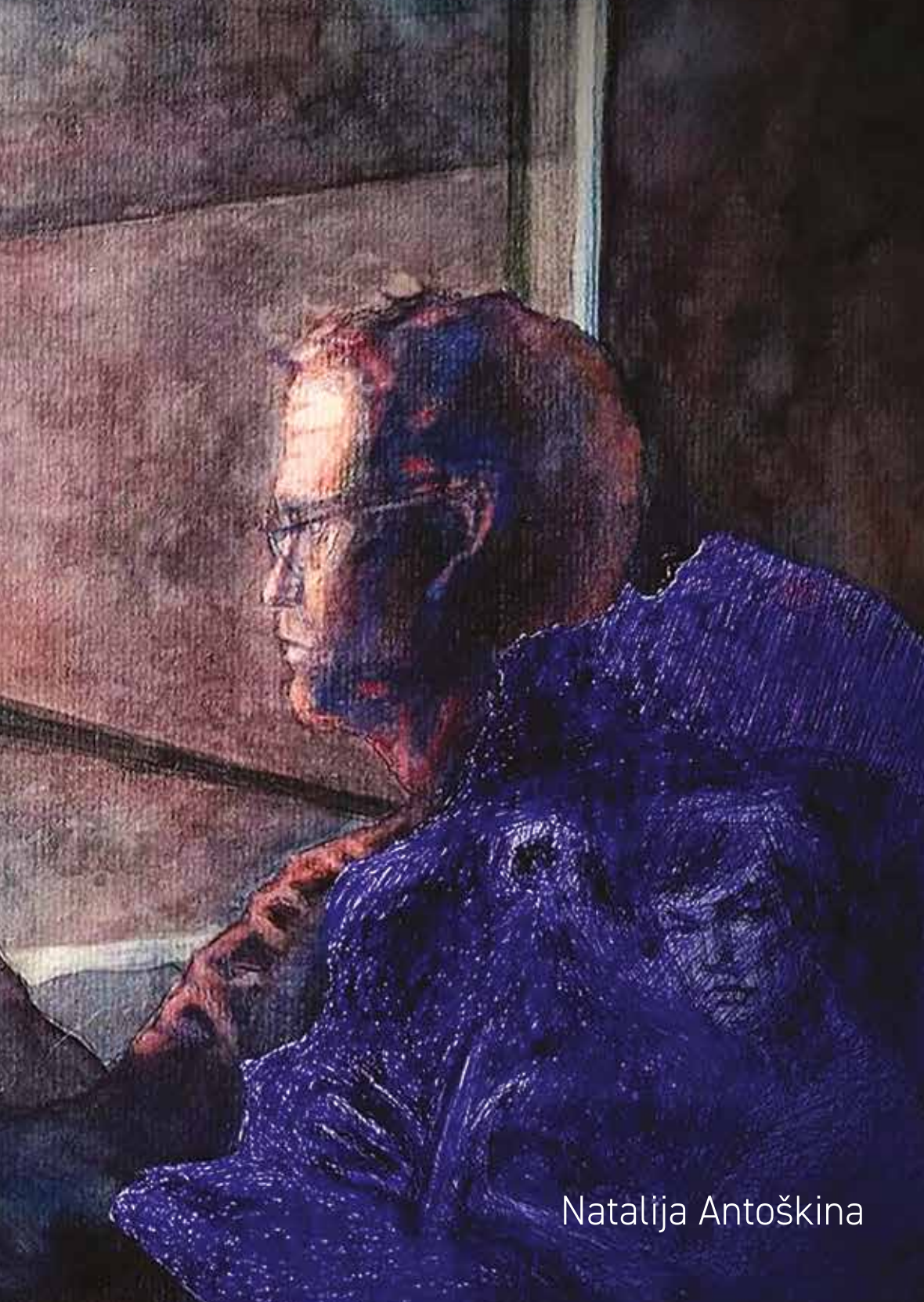
Dneska jsem šla poprvé do školy sama. Chodím už do čtvrté třídy. Školu mám kousek, ale až dneska jsem tam šla poprvé sama. Včera jsem měla deváté narozeniny a dostala jsem nový batoh! Ale ne dětskej, ale už dospěláckej. Dřív jsem měla batoh na kolečkách, ale kluci se mi smáli a pořád se mě ptali, kam prej letím. Jenže já nikdy nikam neletěla. No, prostě jsem chtěla nový batoh, aby se mi nikdo nesmál. Teď už je to dobrý. Ale ve škole je teď hrozně moc dětí. Mamka říkala, že jsou to váleční uprchlíci. Prej k nám musí chodit, protože u nich doma do školy chodit nemůžou. Protože z nebe vždycky přiletí obrovská raketa a kam spadne, tak to shoří. A to je dost naprd. Já bych teda nechtěla, aby tu lítaly rakety.

A ty děti v tý škole jsou taky divný. Vůbec jim není rozumět. Navíc se furt tak smutně tváří. To asi souvisí s tím, jak tady vaří, nebo taky s těma raketama, ale to nevím. Dneska se ale stala divná věc. Když jsme s holkama o přestávce šly na wecko, tak na chodbě byli kluci z naší třídy a byli tam taky ti uprchlíci. Kluci na ně něco pořvávali a pak se začali prát. Bylo to dost nefér, protože ti cizí kluci byli jenom tři, ale naši Češi, tak těch bylo asi osm. Pak přišel učitel a všechny je seřval. My jsme to už pak neřešily a šly jsme pryč.

Teď večer jsem se s rodičema koukala na zprávy a tam byla všude jenom válka. Mamka mi říkala, že těm dětem i jejich rodičům musíme pomáhat. Protože kdyby někdo vzal domov nám, taky bychom potřebovali pomoc. A táta by prej šel do války. A já hrozně nechci, aby šel do války. Když jsme se o válce učili ve škole, tak to znělo strašidelně. Věděli jste, že hodně lidí se z války už nevrátí?

Natalija Antoškina

Julie Filipová

Gymnázium Čajkovského 9, Olomouc

„Není to ten nejsilnější z druhů, který přežije, není to ten nejinteligentnější, co přežije. Je to ten, který je nejvíce přizpůsobivý změnám.“

Myšlení rodu *homo* se během 2,8 milionu let vyvinulo neskutečným způsobem. Pravdou je, že si proto musel projít spoustou fází. Ze zručnosti na rozumnost během pár milionů let? To si zaslouží uznání. Něco, co nám však po našich předcích zůstalo, je potřeba bojovat, válčit. Když se nad tím zamyslím, není to pouze lidská vlastnost, je to něco, co má v sobě každý živý tvor. Alespoň ten, který je ochotný podstoupit život na planetě Zemi. Nejprve jsme soupeřili s konkurenčními živočišnými druhy. Jedním důvodem byla potřeba zajistit si potravu, ale také potřeba dominovat. I když přežije ten, co se nejlépe adapтуje, chceme dokázat světu, že jsme od přírody ti nejkrvelačnější. Poté co jsme utlačili naše nepřátele, našli jsme si nové v našem vlastním druhu. Ničíme sebe navzájem a válčíme mezi sebou. V moderním světě se to pomalu ale jistě dostává do bodu, kdy začneme ničit i sami sebe. Teď nemluvíme o bojích *mezi* sebou, ale *sami* se sebou. Pomaličku se vymazáváme z povrchu zemského, a to jen kvůli naší *potřebě*. Jak je to možné? Vždyť přežije ten, co se přizpůsobí?

Tuto esej prosím nečtěte s očekáváním, že se dozvíte něco převratného. Podívala jsem se na problematiku z pohledu člověka, který by se třeba jednou v budoucnu rád podíval do muzea na expozici o dnešní situaci na Ukrajině. Berte to prosím lehce s nadsázkou a humorem.

Nejnovější zprávy: Obrázek sedmiletého předškoláka visí ve Florencii vedle Botticelliho Zrození Venuše

Kdybyste se sami sebe zeptali, co nás sblízuje s aktuální situací na Ukrajině? Co v nás probou-

zí takový neklid, nejistotu, ne-li dokonce paniku nejvíce? První věc nám pravděpodobně naskočí téměř okamžitě, a tou je vzdálenost z geografického hlediska. Věci, které jsme zvyklí vnímat pouze okrajově, jelikož se dějí *daleko* od hry našich spokojených životů, se teď odehrávají přímo v *zákulisí*. Dalším faktorem, na první pohled již ne tak snadno rozpoznatelným – zvláště v dnešní době –, je však internet, sociální sítě či zprávy v televizi. V těch panuje poněkud depresivní, avšak pro většinu z nás pravdivé pravidlo: „Čím tragičtější, tím zajímavější.“

Všechny tyto prostředky nám tedy umožňují dostat se do první řady a sledovat: za prvé zde-
vastované tváře herců, kteří si uvědomují krutou realitu tohoto podivného života na Zemi. *I když jsem se nenarodil jako válečník, přesto musím bojovat.* A za druhé tváře diváků v obecnstvu, kterým teprve dochází, že by kdykoli mohli stát na jevišti právě oni.

Fakt, že dvacátého čtvrtého února roku dva tisíce dvacet dva zahájila Ruská federace invazi na Ukrajinu, se většina z nás dozvěděla ještě v daný den, a to pouze díky sociálním sítím či zprávám. Lidé okamžitě začali sdílet povzbuzující komentáře, tweety, do svých instagramových příběhů přidávali modro-žluté popisy:

STOP PUTIN STOP WAR.

UKRAINE TOGETHER.

GLORY TO UKRAINE!

I am not Ukraine, but I can help.

A státní vlajka Ukrajiny později zaplnila všech-
ny platformy. Pozornost přebíhala z ukrajin-
ských dětí v českých a slovenských školách přes obléhání Kyjeva a pád města Cherson až k roz-

hovorům s prezidentem Zelenským. Když se zrovna „nic nedělo“, internet se opět přehoupal na ty „zajímavé a žhavé zprávy“.

Internet nám zařizuje lístky do nejlepších sedadel zhruba posledních 30 let. Jak to ale bylo dříve, za dob našich rodičů a prarodičů, kdy jste museli poslat poštovního holuba, aby paní Suchánková obdržela pozvání na svaččinu? Veškeré informace jste se dovídali buďto z rádia nebo formou „Já jsem někde zaslechl.“ Tak vznikaly všemožné dezinformace (což se dodnes nezměnilo), v tehdejší době nazývané termínem „klepy“. Na rozdíl od dnešní situace vaše zpráva tedy vypadala zhruba takto: „Ptáčci zpívají, vlny tiše šumí, že někde zhruba tam se děje nějaká strašná hrůza zhruba taková.“ Pokud jste tedy jistou hrůzu právě nezažívali sami, neměli jste nejmenší představu. Ráno vás nezbudila zpráva s naprosto detailním popisem všech kroků každé ze stran války a vysvětlení, k čemu by tato kombinace postupů mohla vést, neměli jste záznamy všech rozhovorů a nemohli jste dvacet čtyři hodin denně sledovat v televizi záběry zničených měst.

Na jednu stranu bychom mohli s jistotou říct, že nám internet poskytuje podstatná fakta, na jejichž základě si můžeme vytvořit vlastní názor, zároveň máme obrovský přehled o světě kolem nás, naše pohledy na svět se vzdalují a jsou stále širší. Máme možnost vědět úplně všechno úplně o všem a vidět jak se říká ten větší obraz. Je však podstatné pro obyčejné lidi vidět velké obrazy?

Myslím, že se najde spousta křehkých duší, kterým stačí navštěvovat galerie s malými obrazy. Čím více zpráv sledujeme, tím se zvyšují naše úzkosti. To, že zprávy jsou bohužel negativní, však neznamená, že se na světě neděje nic pozitivního.

Seznam pozitivních obrazů:

- svatby,
- první dny ve školce,
- teplé koláčky,
- dvě koruny zapomenuté v automatech,
- otevírání koláčků štěstí,
- oslava pracovních úspěchů.

Přiznávám, že teď mohu znít pokrytecky a neprofesionálně. Myslím ale, že všichni vnitřně

cítíme, že lidé si malých věcí tolik nevšímají. Běží rychle vpřed, jako by nevěděli, že ty velké obrazy neuvidí dříve, než je čas dožene.

Alena Suchánková zrovna dopekla teplé koláčky, uvařila čaj a sesunula se do staré rozvrzané sesle. Oddechla si a natáhla se po zapínání obrazovky. Chvilí zápasila s klávesnicí, a jen co spustila youtube, vyběhlo na ni okénko s reklamou: „Nový elegantní model televize s minimalistickým designem.“ Hlásil energicky muž v bílé košili. „Díky čtyřiceti tři palcové obrazovce můžete sledovat, jak se z malých skulin na popraskaném chodníku stávají brány do pekla. Otevírá se Pandořina skříňka a vylétají z ní války, nemoci, starosti, (sebe)vraždy a úzkosti. Rozlišení 4 K a HDR technologie spolupracují na dokonalém zobrazení každého detailu umírajících velryb a hořících pralesů. S tímto televizorem bude sledování Oppenheimera, jako kdybyste prožívali druhou světovou válku podruhé!“

Aleně Suchánkové stekla po tváři slza a rozpustila se na talíři v cukru z teplých koláčků.

Nejnovější zprávy: Vladimír Putin odmítl pozvánku Roberta Fulghuma na exkurzi do mateřské školky

„A představte si, oč lepší by byl svět, kdybychom si všichni – na celém světě – každý den ve tři odpoledne dali koláček a mléko a pak si lehli a zdřímlí si s polštářkem pod hlavou. Nebo kdyby základní politikou všech vlád bylo vždycky vracet věci nazpátek a uklízet po sobě.“

Každý z nás má nějaké pravidlo, normu či zásadu. Něco, s čím hluboce souzní, co si možná opakuje jako mantru, když je nejhůře, co mu přinese pohodu a jistotu do života anebo jen jakýsi pocit, že JÁ není jen abstraktní hmota plující vesmírem, ale definovatelná osobnost, která ví, jak se chovat v danou situaci a alespoň doufá, že je to tak správně. Některým z nás byly tyto normy darovány již v útlém věku či jsme je přijali později, tím mám na mysli, že velice úzce souvisí, a dokonce se i kryjí, s naší náboženskou vírou. Většinou české populace nebude tohle téma zvláště blízké. Myslím ale, že každý z nás věří v něco svého. Osobního. A faktem je,

že jisté něco ovlivňuje nepředstavitelnou silou náš přístup ke světu a tím i naše zásady.

Jeden z nejhumnějších, nejmilejších, ale i nejpřesnějších souborů zásad každé lidské bytosti sepsal v roce 1988 americký spisovatel Robert Fulghum ve své knize „*Všechno, co opravdu potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské škole*“, („*All I Really Need to Know I Learned in Kindergarten*“). Ve své prvotině sesbíral myšlenky o postoji jedince k životu a umění sledovat věci, které se dějí TEĎ. Hlavně se snaží čtenářům vysvětlit, s jakou jednoduchostí by společnost mohla fungovat ve světě, kdybychom nezapomínali na ta samozřejmá a primitivní pravidla. Tak primitivní, že jim rozumí i průměrné dítě v mateřské školce. Jak je tedy možné, že se mezi námi stále najdou tací, jež je odmítají pochopit?

1. O všechno se rozděl.
2. Hraj fér.
3. Nikoho nebij.
4. Vracej věci tam, kde jsi je našel.
5. Uklízej po sobě.
6. Neber si nic, co ti nepatří.
7. **Když někomu ublížíš, řekni promiň.**
8. Před jídlem si umyj ruce.
9. Splachuj.
10. Teplé koláčky a studené mléko ti udělají dobře.
11. Každý den odpoledne si zdřímni.
12. Když vyrazíš do světa, dávej pozor na auta, chytň někoho za ruku a drž se s ostatními pohromadě.
13. Nepřestávej žasnout. Vzpomeň si na semínko v plastickém kelímku – kořínky míří dolů a rostlinka stoupá vzhůru a nikdo vlastně neví jak a proč, ale my všichni jsme takoví.
14. Zlaté rybičky, křečci a bílé myšky, a dokonce i to semínko v kelímku – všichni umřou. My také.
15. A nikdy nezapomeň na dětské obrázkové knížky a první slovo, které ses naučil – největší slovo ze všech – DÍVEJ SE.

Patnáct bodů. Stačí abychom se drželi patnácti bodů. Nemusí to být naše mantra či posvátný text. Berme to prosím trochu s nadsázkou. Jen

tam někde, v těch malých hloupých mozečcích nás, těch malých hloupých lidí, by mohly mít své místo.

A pokud ne, pokud stále jen zapomínáme a nechceme si vzpomenout, potom každému z nás vřele doporučuji absolvovat povinnou exkurzi mateřské školky. Jak časté budou muset být je zcela na vás a vašem egu. Jelikož jsme ale všichni velice zaneprázdnění a někteří nemají očividně čas otevřít oči a DÍVAT SE kolem sebe, zkuste si alespoň vzpomenout. Zapátrat v té zchátralé paměti a vylovit zaprášené vzpomínky z dob, kdy jste chtěli jít na odpolední procházku poslední v zástupu, abyste mohli mít reflexní vestu.

A pro vás velikány, vlivné a důležité lidi, co nedrží nikoho za ruku a do silnice se vrhají po hlavě, mám mateřskou školku do kapsy – dámy a pánové, daruji vám 242 slov nostalgie v mateřské školce.

Dojím a odnesu si talířek. Ještě jednou si do skleněného hrnečku načepuji banánové mléko a pomalu usrkávám. „*Vyčistit zoubky a spinkat.*“ Volá paní učitelka. Ještě naposled se podívám na číslo na dně svého hrnečku. Sedmička. Rychle jej odnesu a přidávám se k ostatním dětem. Když si oplachuji kartáček, strčí do mě tlustý brýlatý kluk. Zakymácím se a spadnu na zem. Při pádu shodím skleničku na kartáček. Chvilku jen tak ležím na zemi. Slyším, jak paní učitelka něco říká, ale nerozumím jí. V tom mě nějaké ruce zvednou na nohy, podívám se do zrcadla a konečně se vzpamatuji. Mám pořezanou ruku a z nosu mi teče krev. „*Panečku, tolik krve jsem ještě neviděl.*“ Polekaně zahuhlá jeden z chlapců.

Sedím a vybarvuji obrázek. Je to omalovánka z Červené karkulky. Tlustý brýlatý vlk cení zuby na hubeného chlapce v červené. Poté co do mě Kulička strčil, mě paní učitelka posadila ke stolu a někam si toho surovce odvedla. Všechny ostatní děti jsou potichu, ale já vím, že ještě nespí. Skoro nikdo nemůže po obědě usnout. Všichni jsme natěšení na odpolední hry na zahradě za školku. Vytáhl jsem si čistý kapesník a utřel jsem si nos. Zanedlouho se vrátili a on si ke mně přisedl. Chvilí mlčel a pak hlesl.

„*Promiň.*“

Zvedl jsem hlavu, podíval se mu do očí a odpověděl: „*Ublížil jsi mi, nebyl jsi férový.*“

„*Ted' mě to mrzí.*“ Soucítěně sklopil zrak do klína.

„*Bolí to,*“ řekl jsem.

„*Mě taky,*“ špitl a slza se mu skutálela po tváři.

Nejnovější zprávy: Chodte do galerií a pociťujte, jak ve vás probouzejí toho mysteriózního intelektuála, kterým tajně všichni toužíme být

„TADY JE MALÝ FAKT Zemřete.“

Přistupte blíže, dámy a pánové, otevírá se nám nová expozice. Jen dál, jen dál, pokračujte, nebojte se překročit práh a vstoupit k nám. Rychle, rychle, ať to všechno stihneme. Ale neodkládejte kabáty! Blázníte? Tady nejste na nedělní svacíně u paní Suchánkové, kdepak. Tady všichni spěcháme, nikdo nemá čas. Tady se nesmíte zastavit ani na chvíličku. Uděláte to a buďte si jistí, že vás ostatní smetou s sebou. A v horším případě zůstanete stát moc dlouho a už nikdy nás nedoženete. Raději si zapněte pásy, jelikož vás čeká jízda vašeho života, lépe řečeno *vaším životem*.

„Jen po mně nechtěj, abych byla milá. Laskavost se mnou nemá nic společného. Nejsem násilí. Nejsem zákeřnost. Jsem výsledek.“

Ze začátku se vše tváří jako samozřejmost. Každodenní zvedání a uléhání do stejné postele je samozřejmost. Jednou za čtrnáct dní obědy u babičky jsou samozřejmost. Úspěch následován radostí je samozřejmost. Porážka táhnoucí za sebou zklamání jako železnou kouli je samozřejmost. Podpora rodiny je samozřejmost. Nějaké základní povědomí o zlu kolem nás? Je, ale ukazuje se jen skrže: „Když ti někdo cizí nabídně bonbonek, odmítni a rychle běž domů.“ Včerejší den je jistota a ten zítřejší samozřejmost.

„Naposledy, co jsem ji viděla, zem byla červená. Mraky na obloze se míchaly jako vroucí polévka. Na některých místech jsem se spálila. Na zemi byly černé drošky a pepř, rozsypané po rudé.“

Dnešek proletíme závratnou rychlostí. Copak už si nepamatujete, co jsem vám říkala na začátku expozice? No prosím, tady se nezastavuje ani na červené světlo na přechodu. Přichází období „za pár let“, kdy se samozřejmě formuje a přetvaruje na nejisté. Pomalu vás přepadají nejruznější uvědomění a bolestivé pravdy. Když už si říkáte, že to nemůže být horší, svět má vždy připravené eso v rukávu. Vyloží ho na stůl a vám nezbyvá než jej přebít.

„REAKCE NA VÝŠE UVEDENÝ FAKT Znepokojte vás to?

Říkám vám – nebojte se.

Nejsem nic, pokud ne spravedlivá.“

Je to jako chození po skořápkách: kamkoli stoupnete, cokoli oč se snažíte podepřít, vám křupe pod chodidly. Snažíte se posouvat vpřed, ale přijde vám, že není úniku. Balancování na kládě nad močálem plným hladových krokodýlů. A to jediné, co vás napadne? Tohle přece není **spravedlivé**.

„Byla to záležitost čtyřiceti milionů lidí, které jsem sesbírala, než byla celá věc hotová.“

V této poslední části bych chtěla dodat nějaké své poznatky o lidech. Jestli chcete, berte to jako mou *normu* či *zásady*. Přemýšlejte o světě jako o galerii. Lidé jsou jako obrazy, mistrovská díla, každé něčím unikátní. Procházej světem jako obrazárnou. V klidu, s rozvahou a respektem. Pozoruj. Když něčemu nerozumíš, neodsuzuj to hned. Trošku se k obrazu přiblíž a koukni na něj zblízka. Nechoď moc blízko – nepřekračuj černou pásku. Nebo si naopak stoupi dále a podívej se na „ten větší obraz“. A když stále nebudeš rozumět – jdi dál. Nevysmívej se, nesuď a hlavně nenič. Kdyby to bylo Botticelliho Zrození Venuše, taky by ses nevztekal, nekopal do věcí a neházel rukama na všechny strany: „*Já tomu nerozumím, a to mě stresuje. A proto všechno, čemu nerozumím, spalte a rozrhejte.*“

Ne, je to dílo velikána. Stejně jako my ostatní jsme jen rozdílné úhly pohledů, odraz a zachycení jednoho Stvořitele. My všichni jsme mistrovská díla.

Pokračuj dále, neboť nesmělý. Procházej světem a jeho zákoutími jako obrazárnou. Tiše, pomalu a otevřeně. Když jím proletíš moc rychle, nic si nezapamatuješ.

A hlavně si pamatuj, expozice je otevřená jen dočasně. Tak se podle toho začni chovat. Zanedlouho končí otevírací doba. Všechny nás vyženou ven a nám nezbude nic než jen nepatrný úsek dlouhého provázku. Provázku, který má jeden konec daleko před naším směšným kouskem – naším životem – a vede daleko, daleko a obtáčí se kolem všech pomníků, památných destiček a hřbitovů a kolem každého jména vyrytého do náhrobních kamenů. Nepatrný úsek provázku, z kterého si nebudeme nic pamatovat.

Nejnovější zprávy: KONEC do konce KONCE

Z toho, co jste si právě přečetli, to vypadá, jako bychom byli chyceni v rybářské síti tohoto příšerného světa. Jenže ono to tak nemusí být. Závěrem bych proto chtěla, abychom si teď všichni stoupli na židli, na které sedíme, a podívali se na povědomou situaci z jiného úhlu pohledu. Nemusí to být nezbytně větší obraz, ale věřte mi, že bude vypadat jinak.

Navzdory všem těm špatným věcem, které se neustále dějí kolem nás, se pořád můžeme rozhodnout, že je tak nebudeme vnímat. Místo toho, abychom pozapínali televizory a viděli, jak moc lidé trpí, můžeme změnit úhel pohledu a místo toho vidět, jak se zvednou a jdou dále, i přes to, že se jim dějí špatné věci. A vím, teď to může znít absurdně, ale vzít si z nich příklad. Nemyslím si, že je to neuctivé či nerespektující, právě naopak. Brát jejich sílu jako vzor je více uctivé než litovat jejich nešťastného osudu.

Válka na Ukrajině nám již druhým rokem připomíná, že žijeme své pohodlné životy ve stínu šílených lidských omylů. Během našeho životního úseku provázku jich bude přibývat a budou nás jen přesvědčovat, že žijeme v šíleném světě.

Tuto esej jsem započala silným citátem, proto cítím potřebu ji ukončit stejně silně. A víte co? Tuto sílu posílám těm, kteří jsou již vyčerpáni ustavičným bojem, ale stejně se zvednou, otřou špičku z kalhot a jdou dál.

„Pamatuj: stíny nejsou děsivé, jsou jen důkazem toho, že existuje světlo.“

Reference a odkazy:

- Strana 68: *„It is not the strongest of the species that survives, not the most intelligent that survives. It is the one that is the most adaptable to change.“* – Charles Darwin, 1809
- Strana 69–70: FULGHUM, Robert: *Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské školce: neobyčejné přemýšlení o obyčejných věcech.* Přeložili Lenka Fárová a Jiří Hrubý. Argo, Praha 2007. ISBN 978-80-7203-935-7.
- Strana 71: ZUSAK, Markus: *Zlodějka knih.* Přeložil Vít Penkala. Argo, Praha 2009. ISBN 978-80-257-0188-1.
- Strana 71: CHBOSKY, Stephen: *Imaginární přítel.* Kalibr, Praha 2020. ISBN 978-80-242-6734-0.

Polina Suščenko

JAK MILE PŘIJÍMÁŠ INFORMACI, BEREŠ ZA NI ZODPOVĚDNOST

1.

Vím, že slova, kterými bych vyjádřil tragédii války, budou zcela nedostatečná. Opravdové lidské utrpení je něco o tolik skutečnějšího než všechna slova a obrazy války, jimiž jsme zahrnuti médií a sociálními sítěmi.

Už jsme si zvykli, že informace a svět jsou od sebe jaksi odděleny. Informace jsou tak vzdáleny našemu každodennímu životu, že přestáváme vnímat, co je realita a co ne. Nelze nevidět *odpojenost* strohých suchých informací od samotné války, *odpojenost* mého života od života Ukrajinců (a Rusů), kteří dennodenně bojují o život. Pro většinu z nás je sice osobní kontakt s válkou nemožný, pokud tedy nechceme poněkud ztřeštěně odjet na frontu, ale i tak aspoň můžeme zajít do komunitního centra Světlo, najít si ukrajinského kamaráda ve skautu, nebo něco... Teprve na základě vlastní zkušenosti s důsledky války můžeme být schopni ji reálně přijímat. A to nikoliv jen její obraz.

Zkrátka a dobře, i přes bezprostřednost živých reportáží z fronty se ve slovech ocitáme mimo realitu, jen těžko jde slovy popsat lidské utrpení (a s ním i souznění). Psát esej o válce je pro mě proto problematické. Cítil jsem se zcela nepovolaný o něčem takovém psát, neboť přeci jen esej je také pouhým mediálním prostředkem. Psal bych o věcech, které si nedovedu ani představit. A tak jsem se ptal sám sebe, jak zachovat potřebu být informovaný, ale nestát se přitom pouze konzumentem

vyprázdněných sdělení, nezmenšit přitom životy těch skutečných bojujících lidí.

V tu chvíli mne napadlo, že bych mohl esej koncipovat jako rozhovor, v němž oba aktéři (mladík a kmet) postupně dospívají k závěru, že z různých důvodů nechtějí přijmout za válku zodpovědnost. Nechtějí vykročit ze stínů zpráv masových médií, a místo toho i sebemenším dobrým skutkem napomoci lidem *tam venku*. Pro vyjádření této myšlenky mi přišla forma rozhovoru bezprostřednější. Dovolte mi proto, prosím, abych tuto esej jako dialog koncipoval. Dříve se ostatně o filosofii i politice debatovalo, nebyly jen konzumovány – stačí se podívat na Platónovy rozhovory.

2.

„Ukrajinci využívají 3D tiskárny ke stavění domů, nahrazují tak dělníky povolání na frontu,“ informují hlavní zprávy o sedmé hodině¹ a hlas moderátora naplňoval tichou místnost. V krbu plápolal oheň. „Vypni to už, prosím tě,“ zachrchlal úpěnlivě starý muž v houpacím křesle, „tyhle bláboly o ukrajinsko-ruský válce z televize nemá cenu poslouchat.“ Mladík, který držel v ruce ovladač, odlepil oči od obrazovky a zkoumavě, možná litostivě, si kmeta prohlédl. „Ale no tak, dědo, veřejnoprávní televize žádné bláboly nevysílá, vše si ověřuje, aby nám podávala jen fakta.“ Stařec mávl rukou. „Na tom vůbec nezáleží. Neměl bys na ty zprávy o válce koukat, když nechápeš, co to válka je.“

1 VLAAMSE RADIO – EN TELEVISIEOMROEPORGANISATIE (VRT). VRT News. *Deens bedrijf wil heropbouw in Oekraïne versnellen dankzij 3D-printtechnologie* [online]. 2023 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/kijk/2023/08/22/3d-geprinte-school-in-oekraïne-arvato-59613355/>

Mladík se ošil. „Jenže právě proto musím na zprávy koukat, dědo. Informovanost je důležitá. Je to základní pilíř k tomu něco změnit. A neinformovanost je první krok k tomu nic nezměnit a podřídít se druhým.“ Na to si děda pofrkнул a skepticky se utřel pod nosem: „Tak to mi budeš muset tuhle teorii ještě vysvětlit.“

„Dobře. Vysvětlím ti důležitost informací,“ zaradoval se mladík a na chvíli se zamyslel. „Začnu od základů, takže ti popíšu vztah informací a války, neboť z toho už potřeba informovanosti o dění ve světě vyplyne. Informace a válka jsou spolu neodmyslitelně spjaty. Filosof Roger Bacon ve své práci *Meditationes Sacraes* vytváří linku mezi informací a mocí: *scientia potestas est*. Starý čínský mistr Sun-c' tvrdil, že kdo má nejvíce informací, vyhrává válku. S příchodem digitálních technologií je moderní válka především informační, dobře to dokládá letoun 5. generace F35 Lightning II, kdy je pomalu důležitější počet IT profesionálů starajících se o datová centra než samotných pilotů². Ukrajinci pro změnu navádějí své drony pomocí Muskova satelitního systému Starlink. Tím Elon Musk může (negativně) ovlivňovat jakožto soukromá osoba vojenské operace cizí země³, ale to už je na jinou debatu.

Jistě bys nyní mohl namítnout, že high-tech informační systémy stíhačky 5. generace ještě nevysvětlují, proč by měla být informovanost ve válce důležitá i pro mě, civilistu. Jenže válka se bohužel nikdy nevedla pouze na bitevním poli, ale také v zázemí, do války jsou zataženi i civilisté. V dnešní době, kdy hlavní doménou války se staly informace, jsou proto civilisté zataženi do války informační. Nejde jen o občasně

výpadky internetových služeb (NÚKIB téměř každý měsíc zaznamenaná alespoň jeden útok hackerských skupin, jejichž původ se dá většinou vysledovat do Ruska nebo Běloruska⁴). Válka informační (mluvíme také o tzv. hybridní válce⁵) znamená především spoustu dezinformací, které se šíří po internetu s cílem vyvolat rozpory ve společnosti.

Proto je důležité sledovat ověřené zdroje a mít obecný přehled o dění okolo sebe, neboť jinak může člověk snadno dezinformacím podlehnout, člověk se tím stává subjektem manipulace. Neinformovanost tudíž vede k podřízení se vnější moci, protože je to pohodlné.

Ale to my nechceme! Pro fungující demokracii jsou velmi důležití informovaní občané. Vědění/informace je moc, tvrdil Bacon, a tudíž aby mohla moc vycházet z lidu, musí být lid informovaný, musí přemýšlet sám za sebe (tj. každý jednotlivec) a kriticky. Demokracie a mír mohou fungovat jen tehdy, když se o ně lidé aktivně snaží a nenechají se zmanipulovat, neodevzdají svou zodpovědnost vyšší moci.

Takový fenomén jsme dobře viděli třeba v době politiky appeasementu, která přímo vedla k toleranci agresora, utlačovatele. Bylo by pohodlné říct, že za politiku appeasementu může jen pár konkrétních politiků – ale to jsme sami k sobě pouze neupřímní a odkládáme vlastní zodpovědnost na někoho jiného. Politici mohli appeasement dělat, protože jim občané svěřili moc, čímž tiše souhlasili se všemi kroky vlády. Karl Jaspers ve své knize *Otázka viny* tvrdí: „Pokud aktivně proti nesprávnosti nevystoupíme, tak se na ní podílíme a jsme jí vinni, a to přestože s nesprávností třeba vnitřně

2 Letouny F-35 jsou „game changer“. To ale nevysvětlíte v hospodě ve třech větách, říká náčelník Řehka. *iRozhlas*. [online]. 2023 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/karel-rehka-armada-modernizace-f-35-stihacka_2301161633_gut

3 Musk vypnul Starlink a zmařil Ukrajincům útok na flotilu u Krymu. *Seznam zprávy* [online]. 2023 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-musk-loni-zmaril-ukrajincum-utok-na-flotilu-u-krymu-236540>

4 NÚKIB v srpnu oproti červenci evidoval dvojnásobně více kybernetických incidentů. *ITBiz.cz* [online]. 2023 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.itbiz.cz/zpravicky/nukib-v-srpnu-oproti-cervenci-evidoval-dvojnaso-bne-vice-kyberneticky-ch-incidentu>

5 Hybridní válka – užitečný termín, nebo prázdný pojem? *Armádní noviny.cz* [online]. 2023 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.armadninoviny.cz/hybridni-valka-uzitecny-termin-nebo-prazdny-pojem.html>

nesouhlasíme.⁶ Proto je ostatně zelinář v eseji *Moci bezmocných* tak podstatným článkem mocenské struktury komunismu. Vyvěšováním vyprázdněného hesla člověk tiše souhlasí s nesprávností. „Znak pomáhá tedy skrýt před člověkem ‚nízké‘ základy jeho poslušnosti,“ píše Václav Havel v eseji⁷. Pro vlastní pohodlí zelinář konformuje režimu, a co hůř, ani si to nemusí uvědomovat. Vždyť vyvěsil jen heslo, které přece *nic na situaci nezmění*. Problém však je, že změní, a to k horšímu. Občan tím mlčky podporuje režim. Zodpovědnost občana za stát (spolu) leží na jeho bedrech, a špatnou informovaností se této zodpovědnosti zřídka, protože může podlehnout manipulaci, anebo jako v případě zelináře prázdnými hesly podporuje něco, co vlastně ani plně nechápe a může být i škodlivé.“

„Dobře, tak je informovanost důležitá pro uchování demokracie,“ řekl na to děd, „ale jak může *tvaje* informovanost změnit to, že tam venku probíhá válka a umírají lidé? Válka je mezinárodní záležitostí, nejde ji omezit na jeden stát.“ Mladík byl chvíli zaskočen, avšak neztratil nit. Přikývl na kmetovu poznámku a pokračoval: „Však jsem se k tomu chtěl dostat. Svět je propojený. A postoj jakéhokoli státu k válce, třebaže není jejím přímým účastníkem, ovlivňuje výsledek samotné války. Stát může podobně jako zelinář předpokládat, že na tom, jaká hesla si vyvěsí pro domácí publikum, nezáleží. Jenže záleží. Náš stát neexistuje ve vzduchoprázdnu a jakýkoliv signál, který vysílá do okolního světa, bude mít (třebaže jen nepatrný) vliv na mezinárodní situaci. Dobře to vystihuje Václav Havel v článku pro časopis *BH Dani*: ‚*V dnešním světě tak mnohonásobně propojeném, kde všechno má svůj přímý či nepřímý vliv kdekoli jinde, je třeba systematicky posilovat a šířit pocit obecné odpovědnosti za svět.*‘

Stejně jako občané mají vliv na politiku státu, má konkrétní stát svým vystupováním vliv na mezinárodní politiku. Opět jako dobrý příklad slouží politika appeasementu. Jinými slovy: celková nálada ve státě dává signály na poli

geopolitiky, co si okolní státy mohou dovolit, a co už ne. Pokud chceme přispět k ukončení války za spravedlivých podmínek, musíme takto jakožto stát vystupovat. Abychom takto mohli vystupovat, musí občané nejprve vědět, kde leží spravedlnost. Občané musí být informováni a kriticky přemýšlející. Abych to shrnul: v případě invaze na Ukrajinu naší informovaností bojujeme proti agresorovi. Je to to nejmenší, co můžeme udělat.“ Mladík se odmlčel a v nastalém tichu bylo slyšet praskání dřeva.

Děd si pofrkl. „Ano, informovanost je opravdu to *nejmenší*, co můžeme dělat,“ řekl kousavě, „tak nejmenší, až to nemá žádný reálný efekt. Informace jsou vzduch, nejsou činy. Touto *tvouji informovaností* nic na válce ani jejích důsledcích nezměníš. Tak *malý* je vliv tvé snahy.“

„No,“ začal mladík nejistě, „ale informace jsou začátkem každé snahy, každého boje. Když budu informován, můžu informovat ostatní. Můžu rozmlouvat s lidmi, kteří jsou dezinformováni. Můžu jim vyvracet lži. Tím přispívám k jednotnějšímu, silnějšímu státu. Státu, jehož postoj je pro nejlepší možný konec války. Kdybych byl ambicióznější, mohl bych třeba na sociálních sítích vysvětlovat důležité souvislosti a příčiny války, jak to dělají instagramové účty @politika_ nejen_pro_mlade či @jsemvobrazu. Nejenomže tímto vším zvyšuju vlastní informovanost, ale zároveň zvyšuju celkovou informovanost země. Informování občané jasně zaujmou správný postoj k věci. Budou solidárnější.“

„Pořád nevidím, jak se tím cokoliv změní. Lidé budou pořád dál umírat, zbraně stále chrastit a politici se hašteřit. Nejsem tak naivní, jak si myslíš, chlapče, znám dobře všechny argumenty, které jsi mi tu předložil. Jsem velmi dobře informovaný a kriticky uvažující. A kdybys o tom pochyboval, tak ti můžu říct, že jsem sečetlý v textech jako *Simulakra a simulace* od Baudrillarda, a tudíž vím, jak irrelevantní informace jsou.“

V naší rychlé informační době už jsme si zvykli, že informace a svět jsou od sebe odděleny.

6 JASPERS, Karl. *Otázka viny: příspěvek k německé otázce*. Vydání čtvrté, v nakladatelství Academia druhé. Přeložil Jiří NAVRÁTIL. Praha: Academia, 2019. Europa (Academia). ISBN 978-80-200-2988-1.

7 HAVEL, Václav. *Moc bezmocných*, kapitola 3. Praha: Lidové noviny, 1990. Archy. ISBN 80-7106-005-4.

Informace jsou tak vzdáleny našemu každodennímu životu, že je přestáváme vnímat, jako by byly založeny na skutečnosti. Baudrillard mluví o fenoménu tzv. hyperreality⁸, kdy informace již byla tolikrát přezývána všemi směry ve veřejném diskurzu, že již dávno ztratila kontakt se skutečným, hmatatelným světem. Každý se těmito vyprázdňujícími pojmy ohání s důležitostí velkých pravd, přitom jediné, co z pojmu jako ‚solidarita‘ či ‚demokracie‘ zbylo, jsou prázdné slupky. Staly se z nich tautologie! Existují jen v jazyce, jen v politickém diskurzu.

Házíš tu termíny jako ‚boj proti agresorovi‘ či ‚solidarita‘, aniž bys měl s těmito ‚termíny‘ přímou zkušenost. Ukaž mi, kde v *tvém* životě je ten boj proti agresorovi? Kde v *tvém* životě je ten postoj státu k válce? Touhle svojí informovaností jen odkládáš vlastní zodpovědnost za své činy. Chceš být tolik informovaný, ale tvé informace dávno ztratily kontakt s realitou. Proto svou informovaností výsledku války nijak nepomáháš. V té televizi hlásali, jak Ukrajinci používají 3D tiskárny pro stavbu domů, jakpak se tím asi změní něco na umírání lidí, když budeš *touto* informací disponovat?“ Mladík otevřel ústa, ale děda hned odpověděl: „Nijak!“ vyprskl, „taková informace, stejně jako jejich valná většina, nic na válce nezmění. Tvá informovanost na tom hmotném velmi skutečném utrpení nic nezmění. Já ti povím, proč informace konzumuješ, ty levíčácký chytrolíne, konzumuješ informace jen tak pro zábavu! A pak to nazýváš vznešeným slovem ‚budování demokracie‘. Jak pokrytecké! Jak žalostné!“

Mladíkovi se zalesklo v očích, a nakonec ze sebe vypravil: „Tomu nevěřím. Svět a informace jsou přece navzájem propojené entity. Dobře, možná ne na té vysoké teoretické úrovni geopolitického diskurzu, do kterého jsem sklouzl. Ale na mnohem přízemnější úrovni je informovanost hodně důležitá, na úrovni našeho každo-

denního života. V duchu pragmatismu lze říci, že díky vědění můžeme jednat tak, abychom přinesli našemu okolí a sobě největší užitek⁹. Bez nich bychom se nemohli správně rozhodovat. Jednou takovou skutečností, na kterou jsme museli zareagovat, byl příchod ukrajinských uprchlíků. Jak na takovou situaci zareagovat? Inu, informovaní občané ví, že váleční uprchlíci jsou taky jen lidé, nikoliv hrozba státu či paraziti. Informovaní občané díky tomu ví, že uprchlíci potřebují pomoc, podporu a přístřeší. Bez informovanosti by mohla společnost tento každodenní hmatatelný dopad války vnímat pokřiveně, a to by rozhodně uprchlíkům, těm konkrétním lidem z masa a kostí, nepomohlo.“ Stařec vzdychl: „A jak do této krásné občanské teorie o podpoře uprchlíků zapadáš *ty*, chlapče?“ A vnukovi již došla slova a zasekl se.

Nakonec promluvil: „Já... já nevím. Možná... bych mohl třeba jít na stránky Skautského institutu a podívat se, jestli bych nemohl nějak pomoci v komunitním centru pro uprchlíky Svitlo. Nebo bych mohl upéct sušenky s cílem vybrat peníze pro charitativní účely (ano, je to směšné, ale nedělat nic je směšnější!). A teď jsem si uvědomil,“ jeho obličej se rozzářil, jak mu došlo, kolik možností má, „že máme doma jeden pokoj volný, tak bychom mohli poskytnout někomu dočasné přístřeší. Či se jen prostě můžu skamarádit s nějakým Ukrajincem/kou, nebo Rusem/kou. Zeptat se, jak se má, co v životě řeší, s čím bych mohl pomoci.“ Děd se zeptal: „A proč teda tyto akce ještě neděláš? Minimálně zeptat se někoho, jak se má, můžeš *hned*.“

Mladík otevřel pusu, ale pak ji zavřel. Nejspíš ho napadly bezmyšlenkovité výmluvy, proč takový jednoduchý akt solidarity *nejde*. Proč on ho udělat nemůže. Ale pak mu došlo, jak nepodstatněné takové výmluvy jsou. Byly to výmluvy, s nimiž se snažil utéct do pohodlnosti. Do téže pohodlnosti, kvůli níž zelinář vyvěsil

8 Kdo je tady k smíchu? Velké červené boty nám připomínají, že žijeme v hyperrealitě. *Deník N* [online]. 2023, 2023 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://denikn.cz/1117740/kdo-je-tady-k-smichu-velke-cervene-boty-nam-pripominaji-ze-zijeme-v-hyperrealite/>

9 BUCKINGHAM, Will, Douglas BURNHAM, C. E. HILL, Peter J. KING, John MARENBOON a Marcus WEEKS. *Kniha filozofie*, s. 205. Vydání druhé. Přeložil Otakar VOCHOČ. Praha: Euromedia Group, 2020. Universum (Euromedia Group). ISBN 978-80-242-3912-5.

slogan o podpoře komunismu. „Já nevím,“ vypravil ze sebe nakonec mladík, „asi k tomu nemám odvahu... Nechci za sebe a druhé přijmout zodpovědnost. Ten skutečný svět, ten není tak zidealizovaný a jednoduchý jako ten svět obrázků a velkých prázdných frází.“ Děd na to zamýšleně: „Hmm.“

Když si tak mladík prohlížel jeho vrásčitou tvář, vplynula mu do mysli otázka: „A co vůbec děláš ty, v tomhle boji za lepší svět? Copak taky jen nesedíš doma před krbem?!“ Stařec na mladíka upřel své unavené oči a vyhrkl: „Ano. Je to tak, jenom sedím a čumím. Nejsem o nic lepší než ty, než kdokoliv jiný. Nechci za sebe přebrat zodpovědnost, nechci učinit ty bolestné kroky vedoucí *do* světa, a nikoliv *ze* světa.“ Ukázal na televizi. „Víš, já jsem to nevypnul, protože jsem neviděl v těch informacích hodnotu. Vypnul jsem to, protože jsem za ně nechtěl převzít zodpovědnost.“ Mladíka zaskočila tvrdá upřímnost starého muže. Zvedl zrak od krbu a jejich pohledy se setkaly. V té chvíli jako by se mezi nimi vytvořilo skutečné pouto, poprvé za celou dobu na sebe hleděli jako člověk na člověka.

Oba věděli, že přes všechny informace světa a všechnu jejich moc z nich nyní cítili akorát hlubokou bezmoc. Vždyť stále jen seděli u krbu a byli k výsledku války k ničemu. Alespoň je za celou dobu skvělé erudované diskuze napadlo, že možná ten druhý není tak hloupý, aby ho musel vlastními *lepšími* argumenty „dobýt“. Možná smyslem není přesvědčit se o vlastní pravdě, ale naopak na věcech spolupracovat. V očích měli otázku: „Co s tím budeme dělat?“

Jako by vzduchem prolétlo mezilidské porozumění, tiché a hluboké. Ani jeden z nich se tuto věc ve vzduchu neodvážil popsat, ale snad by se mohlo říct, že to byla ona *solidarita*. „Ale co s tím teď budeme dělat?“ zašeptal mladík. „Zítřka uděláme první krok...“ řekl stařec. „Ale teď se můžeme akorát obejmout,“ špitl nakonec děda a natáhnul se k vnukovi.

Tymur Pacjora

ZRCADLO, ZRCADLO, KDOPAK ZAPOMNĚL, JAK SI POVÍDAT?

Již přes rok trvající válečný konflikt na Ukrajině, který lze zcela objektivně nazvat ruskou agresí vůči Ukrajině a jejím demokratickým zájmům, nám jakožto Evropanům, popřípadě zejména Čechům, nastavil zrcadlo. A donutil nás začít pochybovat o naší celkové podstatě, se kterou je toto téma úzce propojeno.

Po skončení druhé světové války se západní velmocí spojily a vytvořily mezinárodní instituce. Nejdříve za účelem čistě hospodářským, poté začaly přibývat i jiné výhody. Cestování se zjednodušilo a státy si vzájemně vypomáhaly. Ke konci tisíciletí se navíc na starém kontinentě atmosféra uvolňovala ještě více. Lidé se zbavovali totalitních režimů a pomyslných okovů, které představovaly, a Evropa se uzdravovala a navracela k antickým ideálům věci veřejných a demokracie. S tímto návratem lidé začali doufat, že nastal i konec ozbrojených sporů a všech peripetii s nimi spojených. Odeť už bude na zbraně sedat prach a slova jako vojna a voják se časem stanou archaismy. Otcové nebudou umírat a matky se nebudou muset obávat o své syny. To by ale člověk nemohl být člověkem, a to by mu Bůh musel přestat klást do cesty tak těžká pokušení.

Příčin vzniku válek je spousta. Ať už se jedná o válku útočnou, či obrannou. Za válku obrannou považují tu, při které je autonomní a svrchovaný stát napaden zvenčí jiným státem, aniž by došlo k předchozí eskalaci konfliktu státem napadeným. Pokud je tato podmínka splněna a dojde k ohrožení nezávislosti či bezpečí takového státu, jeho občanů a území, má plné právo se bránit. Zato útočná válka je takový typ války, kdy menší či větší počet jedinců ovládajících určitý stát zatouží po na-

výšení rozlohy svého území, násilném šíření svého náboženství či kultury nebo má z jiných etnocentrických důvodů pocit oprávnění napadnout národ druhý. Na tom, jak si toto své konání odůvodní, nezáleží, jelikož právo je tak či tak na straně oběti. Nehledě na typ či způsob vedení války se vždy platí cenou nejvyšší – lidskými životy.

Jak na tom jsou ale národy, které se války přímo neúčastní? Takto se dá zamýšlet nad vztahem České republiky a Ukrajiny. Faktem je, že kromě historické paralely mezi Československem v roce 1938 a nynější Ukrajinou sdílíme s napadeným státem také některé občany, jak by se přítomnost desítek tisíců Ukrajinců na našem území dala nazvat. Dle mého názoru tato skutečnost, že Ukrajinci zde řadu let zastávají důležité a nenahraditelné pozice, určitým způsobem ovlivňovala zejména na počátku války náš přístup k této situaci, jemuž se budu věnovat později.

Co ale naše vnímání tohoto konfliktu? U emočně zdravých lidí, alespoň doufám, se dostavil pocit šoku a hrůzy. Přece jen jsme slovo válka v kontextu Evropy nečetli v novinových člancích dlouhou dobu. Z mého pohledu celý život. Tudíž není divu, že jsme měli pocity, které nás ovládly. Pozoruhodné v negativním slova smyslu mi přijde, že ve válce jednadvacátého století se válčí nejen v zákopech a na bojových liniích. Válčí se také na obrazovkách televizorů a mobilních telefonů, které se staly vysílači každodenní zpravodajské relace o aktuální situaci na frontě. Mnohdy drastické záběry z pohledu vojáků jsme mohli sledovat snad na všech sociálních sítích. Tedy neskutečně rychlá informovanost a mediální přehlcenost dnešní doby se staly hlavními důvody, proč se život s válkou

v Evropě pro nás stal téměř totožný s tím předválečným. Zvykli jsme si totiž na zprávy o vybombardovaných městech, unesených dětech a znásilněných ženách. Stali jsme se, možná z důvodů obrany vlastního duševního zdraví, téměř lhostejnými a otupělými vůči tak velkému utrpení. Nemohu to nikomu zazlívát, vždyť i pro mne se videa, někdy oslavující, jindy oplakávající ukrajinské vojáky, stala časem jen dalšími pasivními subjekty, kterým jsem přestal na internetu věnovat pozornost.

Před námi tak stojí velké zrcadlo, jak už jsem se zmínil, a je na nás, jak se tohoto odrazu, který naším směrem vrhá, zhostíme. Budeme teď pro změnu my ten Západ, který například při Mnichovské dohodě roku 1938 mlčel a jednal „o nás bez nás“, jak už se téměř lidově říká, nebo budeme tvořit ten Západ, který je proaktivní co se týče ideálů a hodnot?

Otázka ovšem také je, zdali na to máme právo. Máme právo jakkoliv do konfliktu zasahovat, když s námi na první pohled přímo nesouvisí? S odpovědí mi pomůže následující metafora, která, dle mého, není přehnaně zjednodušující, jak by někdo mohl namítat. (Z motivací jednotlivých aktérů a hlavních motivů celé metafory je snad zřejmé, že skutečně přehnaně zjednodušující není.)

Na ulici jsme svědky násilného napadení. Je patrné, která strana má v tomto podobenství jakou roli. Kam ale situovat naši republiku? Do jednoho z přímých svědků. Jaký postoj k této situaci zaujmeme a jak se zachováme? Můžeme si říct, že určitě pomůže někdo z kolemjdoucích, jelikož se jich v bezprostřední blízkosti nachází opravdu mnoho. Tento myšlenkový pochod se skutečně odehrává v mnoha myslích značné části svědků, kteří skutečně přihlížejí opravdovému neštěstí. I mimo svět metafor tedy platí nepřímá úměra, kdy vyšší počet svědků rovná se nižší počet lidí rozhodujících se skutečně zakročít a pomoci. Tedy ani náš stát se nemusí zachovat hrdinsky a aktivně. Za univerzální odpověď bych na toto dilema, kdy se ptáme, zdali si vůbec všimát neštěstí na první pohled nikte-

rak nesouvisejícího s námi samotnými, citoval Karla Jasperse.

„Existuje solidarita mezi lidmi jako lidmi, v jejímž důsledku je každý spoluodpovědný za všechno bezpráví a všechnu nespravedlnost na světě, zvláště za zločiny, k nimž dochází v jeho přítomnosti nebo s jeho vědomím. Jestliže jsem neučinil všechno, co jsem mohl, abych jim zabránil, jsem spoluvinen.“¹

Jaký je tedy při takto nastalé situaci náš úděl? Parafrázi Karla Jasperse bych odpověděl zcela jasně. Jsme odsouzeni a je tedy naše povinnost klidně položit život, jen aby bylo utrpení zkráceno, sníženo či zastaveno. Jinak jsme předurčeni čelit svému svědomí – jedné z vůbec nejhůře představitelných soudících instancí.

To možná radikálně znějící tvrzení platí nehledě na to, jestli se jedná o násilné přepadení nebo dobovačnou válku, kde mají oba aktéři dokonce stejnou motivaci – tedy maximalizovat svůj zdánlivý blahobyt –, jak mají ovšem ve zvyku a potřebě všechny živé bytosti, mravencem počínaje a člověkem konče. Jen pár druhů však volí tak drastické způsoby. Čím to je? Vidí například člověk ve válečné mašinerii nějaké své sebeuplatnění? Výkvět znalostí a umu sesbíraných za tisíce let a následně praktické užití? (Přece jen se tvrdí, že válka přináší nejlepší vynálezy a léky.) Nebo snad seberealizaci? Spíše však přes velice krátkozraké vnímání času nejsme schopni pochopit následky svého konání komplexněji. Stejně jako v případě násilníka ani agresivní stát si neuvědomuje, že pravděpodobnost potrestání a intenzita trestu se zvyšují se závažností provinění. Však stěží najdeme objektivně horší provinění než válku, genocidu a válečné zločiny. Nachází-li lidstvo ve válce zároveň určitou realizaci sebe sama a svých technologií, musí se jednat o paradox.

Těch není ve válce málo. Například častý argument volený lidmi volajícími po ukončení podpory Ukrajiny je, že bychom měli přestat dodávat Ukrajině zbraně. Chceme přece mír, ne

1: JASPERS, K. Otázka viny: Příspěvek k německé otázce. 4.vyd. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1455-1

další válku. V některých případech však mohou zbraně skutečně představovat mír. Respektive rychlejší ukončení války, tedy zkrácení utrpení civilistů i vojáků na obou stranách. Ergo díky nim nastane mír dříve, byť za chvilkového podpoření války. Nejedná se tím pádem o žádný propagandistický výkřik s prvky oxymorónu známý z Orwellova románu *1984* – zbraně skutečně mohou znamenat mír (sic!).

Proč se tím pádem dá vztah člověka a války považovat za paradoxní? I přes to, že válka je jednou z forem sebenaplnění, je možné ji považovat i za jistou formu *causa sui*, popírá člověka v celé jeho podstatě. Válka a smrt jsou dvě nerozlučitelné skutečnosti, které obě znamenají konec člověka, popřípadě jedince, tedy i jeho podstaty a formy. Lidstvo tak válkou popírá sebe samo a zároveň si sadisticky určuje svůj vlastní smysl. Svě upotřebení.

Pokud tedy nechceme být na straně útočníka, v našem případě Ruska, musíme se aktivně postavit na stranu oběti, v našem případě Ukrajiny, a zastavit úpadek našeho zájmu. Nesmíme propadat ještě větší lhostejnosti. Neuděláme-li, co je v našich silách, aby se alespoň o malou část snížilo utrpení obětí, selhali jsme. Jak se říká: mlčení znamená souhlas.

V tomto našem českém dilematu můžeme najít další prostor pro zamýšlení nad svou vlastní podstatou. Státovědu lze považovat za obor na rozhraní materialistickém a idealistickém. Tedy leží částí ve formě myšlenek a idejí a zároveň má přesah do fyzického každodenního světa. Ideje naší západní společnosti vycházejí převážně z myšlenek starého Řecka a Říma. Jedná se o pojmy jako demokracie, svoboda jedince a tolerance. Západním zemím se povedlo tyto myšlenky aplikovat i ve světě fyzickém, dokonce daleko lépe, než se to povedlo v antice.

Můžeme tedy na sebe být pyšní. Ale pokud necháme jiný stát tyto hodnoty v každodenním světě nestoudně pošlapávat, popíráme tím velmi pokrytecky celou existenci našeho státního uspořádání, jež je vystaveno právě na těchto idejích a hodnotách. Pliveme na odkaz národních obrozenců a buditelů a z idejí, jako demokracie a svoboda děláme zase jen prázdná hesla bez významu.

Nesmím nám ale křivdit. Mnou již zmíněný přístup jsme dle mého zvolili dobře, nehledě na určité opadnutí prvotního zájmu. Česká vláda se postavila na stranu oběti velmi dobře, v rámci osobních svobod snad možná nejlépe. Nikoho totiž neposlala zemřít za hodnoty našinci možná zcela cizí. Přejde mi nemyslitelné vyslat mobilizované muže bojovat za hranice svého státu. Sice by tak podpořili ony univerzální hodnoty, nelze jim zazlívát neochotu položit za ně život. K takovému přístupu je dle mého potřeba dospět, ne být donucen. A spousta jedinců ke snaze jakkoliv pomoci skutečně dospěla. Uspořádala se zde, zejména na začátku invaze, spousta potravinových a finančních sbírek. Čeští filantropové poslali na účet oběti nemalé částky, a dokonce můžeme jmenovat i pár jedinců, kteří šli fyzicky bojovat za Ukrajinu. Tedy udělali opravdové maximum, dospěli k ochotě nasadit svůj život právě za ony hodnoty a ideje. Je totiž důležité uvědomit si, že historické události nebyly v době svého vzniku předem dány, vše mohlo dopadnout jinak, než jsme se učili. A lví podíl na tom častokrát měly výrazné akty jednotlivců. A nejinak tomu je i dnes. Stále platí, stejně jako například v případě našich hrdinů Gabčíka a Kubiše, že odhodlaný a vytrvalý jedinec se může, častokrát úspěšně, pokusit změnit chod dějin a dát všanc svůj život v rámci boje za větší dobro. Tito hrdinové se pomyslně řídí Jaspersovou úvahou o vině a zakročení proti bezpráví a nasazením svého života za svobodu druhých si nejen zaslouhují svou svobodu, ale zároveň chrání i tu naši.

Padne-li Ukrajina, bude za nějakou dobu Rusko chtít víc a my budeme muset obdobnou situaci řešit i na našich hranicích.

Naštěstí i jako společnost jsme byli schopní zachovat se lépe, než by se zachovala většina svědků násilného přepadení. Jistě, existuje zde nemalá část obyvatelstva netající se svou sympatií s útočníkem a volající po odstoupení z jejich pohledu nepopulární vlády zodpovědné mimo jiné za pomoc Ukrajině. Ale to je spíše důsledek širší politické krize počínající v celé Evropě, kdy lidé upřednostňují jednoduchá řešení a materialistický komfort před hodnotami a jsou proto ochotní naslouchat populistům, kteří jsou živeni z pramenu demokracie, jež zároveň sami

otravují. V blížících se volbách do poslanecké sněmovny této snahy současné vlády pomáhat Ukrajině jistě zneužijí pro sesbírání hlasů jisté nechvalně známé politické subjekty. Tohoto okamžiku se obávám a netroufám si odhadnout, nakolik je naše domácí demokratická scéna silná a kolik útoků ze strany populistů ještě vydrží. To budeme moct posoudit až za dva roky.

Nyní za jednotlivé demokratické státy hovoří v případech války jejich činy, ne výkřiky extremistických menšin. Touto optikou tedy česká země prozatím uspěla, jelikož nastavila pomyslnou laťku v pomoci Ukrajině vysoko, a jen málo států bylo schopných ji překonat.

Uspěli jsme však i z dlouhodobého hlediska? Jak jsem již zmínil, druhým rokem války nás jako mlha obklopuje společenská únava a otupělost. Přijde mi smutné, že se z války, během které umírá v Evropě spousta lidí, stalo téma, o kterém se bojíme mluvit a vůči kterému jsme stále více a více lhostejní. Považujeme již za samozřejmé, že se na Ukrajině válčí, a jako by se veřejnost vzdala vize světa, kde to tak není. Jak z toho ven a jak uspět i z toho dlouhodobého hlediska?

Ze sebe a svého okolí mám pocit, že se při určitých tématech vytratila schopnost lidsky se spolu bavit. Když už vystoupíme ze své bubliny a komfortní zóny a jsme připraveni hovořit s někým o něčem, na čem se neshodneme, po chvíli jako bychom toho už měli plné zuby. Ze všech stran je nám namlouváno, jak jsme rozdělení a jak je svět černobílý a že to jsou jedni proti druhým; až dočista zapomínáme na to, že jsme všichni lidé, i ti druzí. Že jsme všichni příslušníci jednoho a toho samého druhu, který dokonce obývá jednu a tu samou planetu. Pro věci nám rozdílné zapomínáme na věci nám společné. A ať už si o válce (a o čemkoli) myslíme své, je zaprvé důležité, že si o ní vůbec něco myslíme, a zadruhé stejně chceme to stejné, byť pro to můžeme volit jiné prostředky. Všichni chceme být v klidu a bezpečí a být šťastní. Když na to nebudeme zapomínat a budeme se snažit bavit se i o věcech nám nepřijemných, jako je pandemie, politika nebo Ukrajina, možná tím žádnou světovou krizi nevyřešíme, ale minimálně pomůžeme předejít té následující.

Přijde mi tedy zřejmé, že i přes klesající zájem o problematiku Ukrajiny se jedná o téma pro-

stupující značnou řadou aspektů našeho života. Na tom se pravděpodobně nic nezmění. Co se však může změnit je pozornost této problematice věnovaná. V době vzniku této eseje čelil Izrael útokům palestinských teroristů a Evropou se začíná pomalu šířit choroba další vlny nenávisti a antisemitismu. Počty lidí opouštějících nedobrovolně tento krásný svět tak rostou a důvodů k naději v tomto rychle se měnícím kosmopolitním celku, kde ani zítřek není jistý a kde lidé zapomínají na to, že jsou lidmi, je opravdu málo. Aby toho nebylo málo, válka na Ukrajině ustoupila do pozadí, sotva jsme ji brali v potaz v posledních dnech před útoky Hamásu, natož teď.

Nehledě na nedobrý vývoj světového dění však zůstávám optimistou. Stále věřím, že pokud si spolu budeme lidsky povídat a vzdělávat se, máme šanci udělat budoucnost mnohem lepším a klidnějším obdobím. Mou vizi krásně shrnuje výrok George Santayana platný po celou dobu lidské existence:

„Ten, kdo zapomene na svou minulost, je odsouzen ji znovu prožít.“

Christian Demel

1st International School of Ostrava

PROBUZENÍ DO NOVÉHO SVĚTA

B ylo okolo sedmé hodiny ranní a zrovna jsem se probudil z klidného spánku v poměrně jasné zimní Praze. Nejdříve jsem chvíli ležel a uvažoval, zdali již nechci spát, když jsem pocítil ukrutný hlad a podíval se vedle sebe. Začal jsem přemýšlet, jak nevzbudit svou kamarádku. Po krátké úvaze jsem si řekl, že rychle vyběhnu z pokoje, a to se mi úspěšně podařilo. Dal jsem si jogurt a uvědomil si, že jsem si zapomněl telefon v nabíječce v pokoji a jelikož jsem byl host a už tak jsme měli mírnou ponorku, neodvážil jsem se pro něj vrátit. V bytě nebyla funkční televize, avšak byl tam gramofon s deskami kamarádčina otce. Našel jsem Milese Davise a pustil jsem si jej velmi potichu. V tu dobu jsem ještě netušil, co se v mezičase mého spánku odehrávalo nějakých 1800 km ode mne a co se z celé situace vyvine. V ten moment jsem byl šťastný a soustředil se pouze na to, jak můj oblíbený jazzový virtuos jamuje.

Necelou hodinu nato mi mou idylickou chvíli má hostitelka přerušila baráží nadávek za to, že jsem si nevypnul zvonění a můj telefon ji posledních patnáct minut budil. Omluvil jsem se a radši jsem zkontroloval, kdo mi volá tak brzy ráno. Byla to má matka. Měl jsem jedenáct zmeškaných hovorů a zrovna jsem dostal zprávu, ať jí co nejdříve zavolám, což jsem následně udělal. Zněla velmi zneklidněně. Po šestiminutovém rozhovoru jsem se dozvěděl, že ruské ozbrojené síly opravdu, oproti mým prvotním úsudkům, překročily ukrajinské hranice a započaly takzvanou speciální vojenskou operaci. Napřed jsem tomu nevěřil, ale po chvíli hledání na internetu jsem se dočetl, že se nejedná o nemístný vtip, avšak o smutnou realitu. Byl jsem v neočekávaném šoku, jelikož ve stresujících situacích zachovávám klidnou hlavu a uvažuji velmi racionálně, jenže tentokrát to bylo nejen

stresující, ale osobně znepokojující a krajně děsivé.

Vždy, už od předškolního věku, jsem se velmi zajímal o vojenství, jako skoro každý kluk. Mezi mé první knížky patřily encyklopedie letadel, zbraní, tanků a další vojenské i civilní techniky. Hrával jsem všemožné strategické hry a rád jsem se bavil s myslivci, vojáky, policisty, vlastně s kýmkoli, kdo měl podobné zájmy a větší zkušenosti. Také jsem se vždy zajímal o politiku a historii. Ve skutečnosti to není nic speciálního a obdivuhodného, je to až neskutěčně všední, ale v ten moment to bylo klíčové. Všechny tyto vědomosti a stálý tok nových a nových informací mě absolutně přemohly, myslím si, že jsem v ten moment prožil snad všechny emoce, které existují. Skončil jsem ale u úzkosti, ta byla ze všech nejsilnější.

Úzkost jsem v životě cítil i dříve, ale nikdy ne s takovou intenzitou. Absolutně mě přemohla a ještě nějakou dobu jsem se s tím šokem vyrovnával. Mezitím jsem stihl základní hygienu a přípravu na odchod, dokonce jsem stihl zavolat do kavárny a zarezervovat si stůl na brunch. Okolo deváté jsme vyšli, já jsem byl ale hlavou jinde, na Ukrajině. Ačkoli to možná zní hloupě, uvažoval jsem, co bych dělal, kdybych byl povolán na frontu. Přemýšlel jsem dlouho, upřímně mě nic nenapadlo. Měl jsem temno.

Rozhodně jsem nebyl jediný, kdo měl tyto pocity a někdy si zpětně říkám proč. Proč jsem upadl do takto temných míst kvůli něčemu, co se odehrává přes půl kontinentu daleko? Je půl kontinentu nějaká dálka? Docházím k závěru, že ne. Jestliže jsou New York a Los Angeles pořádkem součástí Ameriky, jedné země, pak Ukrajina je pořádkem Evropou a Evropa je můj domov. Stejně jako Amerika je Evropa domovem několika

různých států, ale v dnešní globalizované éře je naše definice dálky mírně zpátečnická a já beru Evropu jako jednu celistvou entitu, která je rozdělena na národy, které už pomalu splývají mezi sebou a tvoří velmi hustou polévku. V této mé polévce je i Ukrajina. V mnohém je Ukrajina významným kořením této polévky, dovolil bych si říct, že je pomyslným „zvýrazňovačem chuti“ celého východního bloku, a to jak svou historií, tak i svou moderní důležitostí. Ukrajina byla ještě před začátkem konfliktu často opomíjena stejně jako její soused Bělorusko. Oba státy jsou však mnoho let nedílnou součástí našeho trhu s prací. To pro mě ze začátku definovalo celou lidskou stranu konfliktu, proto mě to trefilo jako šíp.

Okolo oběda jsem to začal vstřebávat, má kamarádka by jistě nesouhlasila, avšak má mysl začala zase fungovat. Strach jsem měl i nadále, možná ještě větší než ráno, jelikož jsem si uvědomil, že nejedna má spolužačka má na Ukrajině rodinu. Rozdělili jsme si, kdo se pokusí spojit s kým. Já jsem kontaktoval mou velmi dobrou kamarádku Veroniku, která měla zrovna odjíždět za svou matkou do Kyjeva. Dozvěděl jsem se, že našťestí nejela a že její matka je v Kyjevě a neplánuje odjet. Zněla zneklidněně, což bylo samozřejmě očekávanou reakcí. Kvečeru jsem byl vyčerpaný a ulehli jsme do postele brzy, okolo desáté. Zbytek prázdnin jsem si zkusil co nejméně kazit, to se mi nedařilo, ale předstíral jsem, že je vše v pořádku. Oslavil jsem své teprve patnácté narozeniny, přijel domů a život prostě šel dál.

Ukrajínští občané začali utíkat před válkou a má matka se rozhodla, že udělá vše, co bylo v její moci, aby jim pomohla. S našimi přáteli jsme začali řešit, jestli nemáme nějaký bytový prostor pro poskytnutí azylu. Po dostatečném hledání se našel velký celopodlažní byt. Nebylo ani zdaleka vyhráno. Museli jsme jej narychlo vybavit, jelikož v něm nebylo nic. Bylo nás asi dvacet a všichni, kromě mě, pracovali v reálném prostoru a samozřejmě, jak má matka vždy říká, slovo „nejde“ neexistuje. Postele, skříně, gauče, kastroly a všechnu další nutnou výbavu jsme získali, ať už z hmotných sbírek, nebo z vlastních zdrojů. Po pěti dnech jsme měli

zhruba obyvatelný byt se šestnácti lůžky a po osmi jsme už ubytovávali první dvě rodiny.

Přísun uprchlíků byl rychlý a v okolí nebyla dostatečná kapacita pro všechny. Proto se nejen náš byt rychle zaplnil, ale také jsme byli požádáni o zvětšení kapacity. Podařilo se nám přidat čtyři lůžka a byt zaplnit. Rodiny ze začátku rychle proudily, jelikož často cestovaly dál. Po nějaké době, asi měsíci, nám zůstaly čtyři rodiny. Dlouho se nic nedělo a vše vypadalo v pořádku, dozvěděli jsme se však, že jsou mezi nimi nějaké konflikty. Ze začátku jsme nevěděli, co se pořádně děje a mysleli si, že se jedná o nějakou maličkost. Jednou nám ale jedna z matek řekla, že dospěli ze dvou rodin po večerech popíjejí a chovají se nevhodně. I když jsme si nebyli z počátku jistí závažností celé situace, po týdně, co nám byly dodány fotky a nahrávky opravdu nevhodného chování, jsme museli něco udělat. Nevěděli jsme co dělat, protože na jednu stranu jsme nechtěli vyhodit tyto lidi na ulici, na stranu druhou jsme rovněž nechtěli vystavit ostatní riziku. Museli jsme se rozhodnout. Budou si muset najít nový azyl. Byli pochopitelně naštvaní. Jejich reakce však pochopitelná nebyla. Byli velmi útoční a sprostí. Nemělo smysl se hádat, jelikož jsme byli rozhodnutí a na úřadu jsme se ujistili, že jsme v právu. Také nám bylo řečeno, že se to děje poměrně často. Z lidského hlediska je to těžko pochopitelné, jelikož na jednu stranu tito lidé přišli o všechno a je pochopitelné, že budou cítit křivdu a neskutecnou bolest, na stranu druhou je to neopravňuje k tomu dělat to samé ostatním. Chovali se v podstatě stejně jako ruští okupanti.

Druhý den si pod dohledem sbalili věci a šli dál. Ti, kteří zůstali, nám děkovali za naši pomoc. Místa se zaplnila v podstatě ihned. Byli jsme kategorizováni jakožto azyl pro rodiny s dětmi, těch nebylo nejvíc, proto byl na podobné azily vysoký nápor, a to zejména v Moravskoslezském kraji, jelikož větší rodiny pochopitelně nechtěly cestovat s dětmi daleko. Tři dny nato jsme znovu naplnili kapacitu a závažnější problémy již nenastaly.

Má kamarádka Veronika zažívala trošku jině zkušenosti. Zatímco my jsme zde řešili, jak

Ukrajince dostat ven, ona se snažila dostat do země, za svou mámou. Matka Veroniky rezolutně odmítala odjet, tvrdila, že je v naprostém klidu a pořádku, že se jí nic nestane. Matka Veroniky bydlela ve druhém patře panelového domu na východní straně Kyjeva. Byt byl situován ve vnitrobloku a byl obklopen nespočtem jiných domů, avšak v moment, kdy se vojáci ruských ozbrojených sil dostali na okraj Kyjeva, toto sídliště stálo v jejich cestě do samého srdce hlavního města. Ruští vojáci se oním sídlištěm prodírali a dostali se i pod okna tohoto bytu. Celá situace byla velmi zmatená. Nikdo pořádně nevěděl, co se děje. Ani Veronika, ani já, možná ani velitelé ozbrojených sil. Co vím je, že to Veronikou otráslo více, než si přiznává. Potom co se situace relativně uklidnila a Kyjev se dostal zpět pod kontrolu Ukrajiny, jela Veronika se svým otcem za matkou. Spousta z nás byla v šoku, že jede také. Respektovali jsme to, jelikož by asi spousta z nás udělala totéž.

Když dojeli do Kyjeva a dorazili domů, dozvěděli se, že matka Veroniky ani přes to, co zažila a viděla, nechce odjet. Nechápal jsem to, a v danou chvíli si toto jednání vyhodnotil jako nepřiměřené až hloupé. Později jsem ale dospěl k tomu, že zůstat ve své vlasti poté, co byla napadena cizí zemí, je v podstatě jeden z největších aktů vlastenectví. Veronika v Kyjevě zůstala necelé čtyři dny, poté se s otcem vrátili zpět do Ostravy. V následujících týdnech podnikl její otec ještě dvě cesty na Ukrajinu se záměrem přimět Veroničinu matku k odjezdu, ale bez úspěchu. V květnu začala Veronika navštěvovat Ukrajinu častěji, zejména v oblasti Lvova, kde měli také

dům. Časem začala jezdit do Kyjeva a často říkala, že Kyjev je mnohem lepší než jiná evropská města, že by se tam ráda vrátila. Když se situace na Ukrajině stabilizovala, strávila v Kyjevě měsíce prázdnin a její matka začala znovu cestovat mezi různými městy, kde byla i s Veronikou. Psychický stav mé kamarádky se však začal výrazně zhoršovat, začala se od nás distancovat. Na to, co přesně se stalo, nikdy nedostanu přesnou odpověď. Docela mě to mrzí. Víím, že s psychickými problémy se potýkala dlouho, ale po napadení Ukrajiny se z ní stal, dle mého pohledu, jiný člověk.

Zvýšené ceny pohonných hmot nebo dražší chleba. To slyšíme v médiích nejčastěji. Je to ale opravdu to, co se nás nejvíce dotýká? Nebo jsou to věci mnohem prostší a osobnější jako třeba strach, úzkost nebo mezilidské vztahy? Ztráta Veroniky se mě dotkla mnohem více než zvýšení ceny nafty. Úzkost a strach figurují v mém životě mnohem více než to, že sýrový croissant v pekárně je o sedm korun dražší. Strach ze zániku je mnohem děsivější než strach z ekonomické krize. Ptám se, kdy si lidé uvědomí, že penězi lidský život nevrátí, že penězi mír nezajistí? Přijde mi až absurdní, na jakou příčku lidé staví peníze, a jak malou cenu má v dnešní ekonomice lidský život. Ten je to nejcennější, co máme, ten musíme chránit.

Iryna Tymošenko

Ukrajinský žurnál 8/2023 (české vydání)

Toto speciální číslo bylo vydáno ve spolupráci s Knihovnou Václava Havla, nadačním fondem (www.vaclavhavel.cz).

Ukrajinský žurnál vychází za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Příprava a realizace čísla: Lenka Víchová

Korektury: Eva Hermanová

Ilustrace: Kyjevská výtvarná škola č.5

www.ukrzurnal.eu

Vydáno v Praze. K tisku předáno 30. 11. 2023. Časopis vychází měsíčně. MKČR E 16026 ISSN 1802-5862
Vydavatel: Ruta, IČ: 26679779, tel.: 774 236 916, e-mail: ukrzur@seznam.cz

